

YMPÄRISTÖTERVEYDENHUOLLON YHTEINEN VALVONTASUUNNITELMA 2020 - 2024

Hollolan kunnan ympäristöterveyslautakunta 13.12.2022 § x,
päivitykset vuodelle 2023

PÄIJÄT-HÄMEEN YMPÄRISTÖTERVEYS
Hollola

Sisällysluettelo

TIIVISTELMÄ	4
1 VALVONTASUUNNITELMAN YHTEINEN OSA	5
1.1 Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet	5
1.2 Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi	6
1.3 Lainsäädäntöperusta	8
1.4 Ohjelmakauden teema	9
1.5 Valvontayksikkö	10
1.5.1 Toimialue ja toimintaympäristö	10
1.5.2 Henkilöstö ja voimavarat	11
1.5.3 Henkilökunnan pätevyyden ja osaamisen varmistaminen	14
1.5.4 Delegoinnit	15
1.5.5 Laatu järjestelmä	15
1.6 Valvonta	16
1.6.1 Tietojärjestelmät	16
1.6.2 Valvonnan maksullisuus	16
1.6.3 Hallinnolliset pakkokeinot	17
1.7 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat	17
1.8 Viestintä	18
1.9 Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö	19
2 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA	20
2.1 Rekisteröidyt ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot	20
2.2 Kontaktimateriaalitoimijat	21
2.3 Alkutuotanto	22
2.4 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa	23
2.5 Muut valvontakohteet	23
2.6 Tarkastusten määrittely ja sisältö	23
2.7 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	26
2.8 Näytteenotto	27
2.9 Painopisteet ja projektit	28
3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA	33
3.1 Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet	33
3.2 Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily	35
3.3 Radon	35
3.4 Fluorisoivat kaasut (otsoni- ja F-kaasuasetus)	35
3.5 Ennakoiva terveydensuojelutyö	35
3.5.1 Lausunnot	36
3.5.2 Sidosryhmätyöskentely	36
3.6 Muut valvontakohteet	37
3.7 Tarkastusten määrittely ja sisältö	37
3.8 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	40
3.9 Näytteenotto	42
3.10 Painopisteet ja projektit	43
4 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTASUUNNITELMA	49
4.1 Myynnin valvonta (tupakka, nikotiini, nesteet)	49
4.2 Tupakointitilojen valvonta	50
4.3 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot	50
4.4 Muu valvonta	50
4.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö	51
4.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys	52
4.7 Näytteenotto	53
4.8 Painopisteet ja projektit	53
5 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA	55
JOHDANTO	55
5.1 Eläinlääkintähuolto kunnassa	55
5.2 Toimintaympäristö	55

5.3 Eläinlääkintäpalvelut	55
5.3.1 Henkilöstö ja resurssit	55
5.3.2 Henkilöstön koulutus	56
5.3.3 Tietojärjestelmät	56
5.3.4 Yhteistyö ja viestintä	57
5.3.5 Toimipisteet ja varustelu	57
5.3.6 Peruseläinlääkintä virka-aikana	59
5.3.7 Peruseläinlääkintä päivystysaikana	60
5.3.8 Terveystieteiden tutkimuskeskus, Naseva ja Sikava	61
5.4 Valvontatehtävät	61
5.4.1 Yhteenveto valvontakohteista	62
5.4.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta	62
5.4.3 Eläinten terveyden valvonta	64
5.4.3.1 Eläintautivalmius	64
5.4.3.2 Siipikarjan salmonellavalvonta	66
5.4.3.3 Vapaaehtoinen Maedi-Visna ja CAE-terveysvalvonta	69
5.4.3.4 Vesiviljelylaitosten terveysvalvonta	70
5.4.3.5 Muu tautivalvonta	73
5.4.4 Sivutuotevalvonta (BSE-näytteet)	74
5.4.5 Eläinten merkintä ja rekisteröinti	75
5.4.6 Eläinten keinollinen lisääntyminen	76
5.4.7 Alkutuotannon valvonta	77
5.4.7.1 Maitohygieniatarkastukset	77
5.4.7.2 Munantuotannon valvonta	78
5.4.7.3 Kalantuotannon valvonta	78
5.4.8 Eläinten sisämarkkinakauppa sekä maahantuonnit/-viennit ja siirrot EU:n ulkopuolisista maista	79
5.4.9 Lääkkeiden käytön valvonta	81
5.5. Vahvistetut maksut	81
5.5.1 Klinikkamaksut	81
5.5.2 Asiakasmaksut	81
5.5.3 Päivystyspuhelinmaksut	82
5.5.4 Subventiot 2022	82
5.6 Asiakasvalitukset	82
5.7 Vakuutukset	83
5.8 Tilastointi	83
5.9 Seuranta ja raportointi	83
LIITE 1 SUORITETILASTON YHTEENVETO 2021, HYÖTYELÄIMET JA PIENELÄIMET	84
LIITE 2 ERIYTETTY PIENELÄINPÄIVYSTYS	84
LIITE 3 KUNNANELÄINLÄÄKÄRIT	85
LIITE 4 VALVONTAELÄINLÄÄKÄRIT	85
LIITE 5 RESURSSITAUULUKKO	86

TIIVISTELMÄ

Ympäristöterveydenhuollon yhteiseen valvontasuunnitelmaan on tehty vuodelle 2023 päivityksiä. Merkittävimmät muutokset liittyvät organisaatio- ja kuntamuutoksiin, jossa ympäristöterveys ei siirry perustettavalle hyvinvointialueelle vaan Hollolan kunta järjestää vastuukuntana ympäristöterveydenhuollon palvelut Päijät-Hämeessä Heinolan ja Orimattilan kaupungeille sekä Asikkalan, Hartolan, Hollolan, Iitin, Kärkölän, Padasjoen ja Sysmän kunnille. Ympäristöterveydenhuolto toimii 1.1.2023 alkaen Hollolan kunnan organisaatiossa omana taseyksikkönään ja alueellisena toimijana siitä käytetään nimeä Päijät-Hämeen ympäristöterveys.

Ympäristöterveyden valvontasuunnitelmapäivityksessä on huomioitu kohde ja tarkastusmäärissä Myrskylän ja Pukkilan kuntien poistuminen toimialueesta. Lisäksi päivityksessä on huomioitu suunnitellut projektit, viestintä sekä tapahtuneet lainsäädäntömuutokset.

Vuoden 2023 alkupuoliskolla painopiste on toiminnan ja palveluiden häiriöttömän saatavuuden turvaaminen organisaatiomuutoksesta huolimatta. Tätä edistetään muun muassa tehokkaalla ja ennakoivalla tiedottamisella ja hyvällä valmistautumisella yhteistyökumppanien kanssa. Ympäristöterveydessä on tehty vuoden 2022 puolella paljon ennakoivaa työtä tarvittavien muutostöiden valmistumiseksi ennen vuodenvaihdetta. Vuodelle 2023 varataan myös resursseja yhteistyön jatkamiseen useissa eri kontaktipinnoissa toimivien sidosryhmien kanssa erityisesti perustettavalla uudella hyvinvointialueella. Ympäristöterveydessä vanhojen kontaktipintojen katkeaminen organisaatiomuutoksissa on tunnistettu riskiksi sujuvalle yhteistyölle, joka on turvattava ja tarvittaessa luotava uudelleen mahdollisimman pian muutosten jälkeen.

Valvontasuunnitelmassa on huomioitu Ruokaviraston valtakunnallinen elintarvikevalvonnan valvontasuunnitelman päivitysluonnos vuodelle 2023. Elintarvikevalvonnassa valtakunnallinen painopistevalvonta ei ole vielä käynnistynyt kaikilta osin mutta niitä toteutetaan valtakunnallisen ohjeistuksen mukaisesti osana valvontatyötä. Painopisteiden toteuttaminen päättyy raportointiin, johtopäätöksiin ja niistä johdettavaan toiminnan kehittämiseen vuoden 2024 aikana.

Terveydensuojelun tulosalueella toteutetaan vuonna 2023-2024 myös omia painopisteitä muun muassa valvonnassa ja kouluttamisessa sekä tiedottamisessa. Molemmilla päälakialoilla on myös suunniteltu projekteja, joilla tuetaan, kohdennetaan sekä tehostetaan normaalia säännöllisen valvonnan työtä.

Eläinlääkintähuollossa toiminnan häiriöttömän järjestämisen kannalta on olennaista tukea eläinlääkäreiden työssä jaksamista kehittämällä päivitys- ja työjärjestelyjä sekä varmistamalla henkilöstön riittävyys tilanteessa, jossa eläinlääkäreistä on valtakunnallisesti pulaa. Eläinlääkintähuollossa siirrytään vuonna 2023 uuden, yhteisen potilastietojärjestelmän käyttöön ja otetaan käyttöön sähköiset ajanvarauskalenterit.

Eläinlääkintähuoltolaki uudistuu vuoden 2023 aikana. Uudessa laissa kuntien lakisääteisiä velvoitteita eläinlääkäripalveluiden järjestämisessä tarkennetaan. Toimintaympäristössä jatkuu maidon- ja lihantuotantotilojen määrän väheneminen edelleen. Tilakoon kasvaessa tuotantoeläinten määrä ja tilakäynnit alueella ovat säilyneet melko ennallaan. Tuotantoeläinten hoidon painopiste on siirtynyt ennaltaehkäisevään terveydenhuoltotyöhön. Yksityisen palveluntarjonnan muutokset eläinlääkintäpalveluissa vaikuttavat kunnaneläinlääkärien työmäärään ja niitä on vaikea ennakoida.

Valvontakohteiden ja suunnitelmallisten valvontakäyntien määrät on päivitetty valvontasuunnitelmaan.

1 VALVONTASUUNNITELMAN YHTEINEN OSA

1.1 Ympäristöterveydenhuollon tehtävät ja tavoitteet

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädännön tavoitteena on edistää ja valvoa elinympäristön ja yksilön terveyttä ja turvallisuutta sekä eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja siten varmistaa kuntalaisille terveellinen elinympäristö, jossa ei esiinny terveyshaittaa aiheuttavia tekijöitä. Toiminnan tavoitteena on tuottaa ympäristöterveydenhuollon palveluja jäsenkuntien asukkaille ja yrityksille laadukkaasti, tehokkaasti sekä tasapuolisesti ja kattavasti koko toiminta-alueella. Toiminnassa painotetaan ennaltaehkäisevää näkökulmaa. Ympäristöterveydenhuolto osallistuu aktiivisesti elinympäristön terveellisyyteen vaikuttavaan suunnitteluun mm. antamalla lausuntoja vireillä olevista kaavoista, ympäristöluvista ja rakennuslupahankkeista muille viranomaistahoille. Tätä työtä tehdään myös erilaisissa sidosryhmätapaamisissa ja työryhmissä. Uutena painopisteenä sidosryhmätyössä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen moniammatillisesti sekä ilmastomuutoksen aiheuttamiin haittoihin varautuminen.

Elintarvikevalvonnan tavoitteena on valmistaa elintarvikkeiden ja niiden käsittelyn turvallisuus sekä hyvä terveydellinen ja elintarvikemääräysten mukainen laatu sekä varmistaa, että elintarvikkeista annettavat tiedot ovat riittävät ja oikeat eivätkä johda kuluttajia harhaan. Tavoitteena on suojata kuluttajaa elintarvikkeiden aiheuttamilta terveysvaaroilta ja taloudellisilta tappioilta.

Terveydensuojeluvalvonnan tarkoituksena on ylläpitää ja edistää väestön ja yksilön terveyttä. Lainsäädännön tavoitteena on myös ehkäistä, vähentää ja poistaa sellaisia elinympäristössä esiintyviä tekijöitä, jotka saattavat aiheuttaa terveyshaittaa. Terveydensuojelulain mukaisen valvontatarkastuksen tavoitteena on selvittää terveysvaaran tai -haitan esiintymistä, eli aiheutuuko toiminnasta terveyshaittaa tai esiintyykö sellaisia tekijöitä ja olosuhteita, joiden vuoksi terveyshaitta voi syntyä ja antaa haitan estämiseksi ja tilanteen korjaamiseksi tarpeelliset ohjeet, toimenpidekehotukset ja määräykset.

Tupakkalain tavoitteena on ihmisille myrkyllisiä aineita sisältävien ja riippuvuutta aiheuttavien tupakkatuotteiden käytön loppuminen. Tupakkalain tarkoituksena on myös vähentää kaikenikäisten ihmisten altistumista ympäristön tupakansavulle. Tupakoinnin aiheuttamia haittoja ehkäistään tehokkaimmin rajoittamalla uusien tupakoitsijoiden määrää. Käytännössä monet aloittavat tupakoinnin jo ennen kuin ovat saavuttaneet tupakan ostamiseen oikeuttavan iän. Juuri tässä vaiheessa ennaltaehkäisevien toimien terveyttä edistävä kokonaisvaikutus on suurimmillaan. Nikotiinikorvaushoitoon tarkoitettujen lääkevalmisteiden myyntikanavan laajentamisella on tarkoitus parantaa tupakoinnin lopettamista yrittävien mahdollisuutta saada lopettamista helpottavia lääkevalmisteita.

Eläinlääkintähuollon tavoitteena on tuottaa kuntalaisille laadukkaat ja helposti saatavat tuotanto- ja lemmikkieläinten sairauden- ja terveydenhoidon peruseläinlääkäripalvelut kaikkina vuorokauden aikoina sekä edistää eläinten terveyttä ja hyvinvointia.

1.2 Valvontasuunnitelman laatiminen, hyväksyminen ja toteutumisen arviointi

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2024. Suunnitelman ajantasaisuudesta huolehditaan päivittämällä sitä tarvittaessa keskusvirastojen päivitysohjeiden mukaan. Ympäristöterveydenhuolto arvioi päivitystarpeen vuosittain voimassaolevan lainsäädännön huomioiden.

Valvontasuunnitelma on hyväksyttävä kunnan monijäsenisessä toimielimessä. Päijät-Soten hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen lautakunta on hyväksynyt ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman ohjelmakaudelle 2020-2024. Toimintansa 1.1.2023 aloittavan Päijät-Hämeen ympäristöterveyden valvontasuunnitelma on laadittu aiempaa, koko ohjelmakaudelle laadittua valvontasuunnitelmaa noudattaen. Hollolan kunnan ympäristöterveyslautakunta käsittelee Päijät-Hämeen ympäristöterveyden valvontasuunnitelman vuosille 2020–2024 ja siihen tehdyt muutokset vuodelle 2023.

Toiminnanharjoittajille ja kuntalaisille on varattu mahdollisuus hallintolain 41 §:n mukaisesti vaikuttaa valvontasuunnitelman sisältöön. Suunnitelmien päivityksen vireilläolosta on tiedotettu Päijät-Soten internet-sivuilla hyvissä ajoin ennen Hollolan kunnan ympäristöterveyslautakunnan käsittelyä. Hyväksytty valvontasuunnitelma on nähtävillä Päijät-Hämeen ympäristöterveyden internet-sivuilla suunnitelman päivityksen hyväksymisen jälkeen joulukuussa. Ympäristöterveyslautakunnan hyväksymä valvontasuunnitelma toimitetaan vuosittain aluehallintoviranomaiselle VYHA järjestelmän kautta.

Toimialakohtaiset vuosiraportit laaditaan alue- ja keskushallinnon viranomaisten vaatimusten mukaan.

Terveydensuojelun vastuualueella on käytössä jokaisen tarkastajan henkilökohtainen valvontasuunnitelma säännöllisen valvonnan osalta. Jokainen valvoja vastaa suunnitelmansa toteutumisesta ja toteumaa seurataan tiimipalaverissa sekä kaksi kertaa vuodessa käytävissä kehityskeskusteluissa. Terveydensuojelun yhteinen valvontasuunnitelma laaditaan henkilökohtaisten, riskinarviointiin pohjautuvien suunnitelmien perusteella. Raportti toimintasuunnitelmien toteutumisen arvioinnista toimitetaan ympäristöterveyslautakunnan vahvistettavaksi vuosittain. Arviointiraportissa arvioidaan valvontasuunnitelman toteutumista lakialoitain. Valvontasuunnitelman toteumaraportissa tuodaan selkeästi esille myös todellisen valvontatarpeen mukainen resurssitarve suhteessa tarkasteluvuonna käytettävissä olleisiin resursseihin sekä resurssien käytön jakautuminen suunnitelmallisen ja suunnittelemattoman valvonnan sekä muun valvontaa tukevan työn välillä. Ympäristöterveyslautakunnan käsittelemä arviointiraportti toimitetaan VYHA-järjestelmän kautta aluehallintovirastolle vuosittain maaliskuun loppuun mennessä. Vuoden lopussa tehtävän vuosiraportin lisäksi lautakunnalle toimitetaan vuosittain valvontasuunnitelman tavoitteiden toteutumisen tilanneraportti kesäkuun lopun tilanteesta.

Varsinaisen valvontaraportin lisäksi Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toiminnasta laaditaan vuosittain toimintakertomus, jossa esitetään toimintaa ja toimintavuoden merkittäviä tapahtumia.

Valvontasuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden, projektien ja painopisteiden toteutumista seurataan terveydensuojelun vastuualueen kuukausipalaverissa toimintavuoden kuluessa neljän kuukauden välein. Tämän lisäksi lakialakohtaiset tiimit käsittelevät toteumaa omissa kokouksissaan samalla jaksotuksella. Terveydensuojelun toimintaa ohjataan muun muassa valvontasuunnitelmassa asetettujen tavoitteiden toteumaseurannan sekä tiimeissä tehtävän projektien ja painopisteiden ennakkosuunnittelun avulla.

Taulukko 1. Valvontasuunnitelman toteutumisen arvioinnissa käsiteltävät asiat

Arviointikohde	Tarkastelu ja selvitys
Suunnitellun toiminnan ja tarkastusten kattavuus	<ul style="list-style-type: none"> • kaikkien lakialojen valvonnan kattavuus • valtakunnallisten ja omien painopisteiden valvonnan toteutuminen • tarkastuksilla esiin tulleiden epäkohtien määrä ja laatu sekä kunnan viranomaisen toimenpiteet näiden epäkohtien korjaamiseksi ja asioiden saattamiseksi määräystenmukaiselle tasolle
Tarkastusten ja näytteiden määrä (suhteessa valvontasuunnitelmaan)	<ul style="list-style-type: none"> • toteutuneiden tarkastusten määrä • näytteet ja analyysit • valvontaprojekteihin osallistuminen
Valvonnasta saadut tulot ja niiden kohdentuminen	<ul style="list-style-type: none"> • valvonnasta kertyneet maksutulot lakialoittain • valvonnasta saatujen tulojen kohdentuminen, tieto siitä, onko valvonnasta saadut tulot kohdennettu ympäristöterveydenhuollon valvonnan kehittämiseen
Voimavarat ja yhteistoiminta-alueen toimivuus	<ul style="list-style-type: none"> • voimavarojen riittävyys suhteessa lainsäädännön vaatimukseen ja valvontatarpeeseen ja suunniteltuun toimintaan • paljonko voimavaroja on käytetty ennalta suunniteltuihin valvontatehtäviin ja kuinka paljon muihin tehtäviin • erittely henkilöstövoimavarojen kohdentumisesta eri lakien mukaiseen valvontaan (VYHA) • valvonnan tehokkuuden toteutuminen suhteessa keskusvirastojen ohjeisiin
Toiminnan kehittämistarpeet	<ul style="list-style-type: none"> • toimenpiteet, joilla tilannetta parannetaan seuraavana toimintavuonna mikäli valvonta ei ole toteutunut suunnitellusti
Mahdolliset toiminnan tarkastamiset (auditoinnit)	<ul style="list-style-type: none"> • havaitut hyvät toimintatavat, kehitettävää, korjattavaa

1.3 Lainsäädäntöperusta

Ympäristöterveydenhuollon lainsäädäntö edellyttää kuntia laatimaan ympäristöterveydenhuollon valvontasuunnitelman, jolla varmistetaan, että valvonta on laadukasta, säännöllistä ja terveyshaittoja ehkäisevää. Valvontasuunnitelmavelvoitetta on kevennetty poistamalla lainsäädännössä esitetyt tarkat sisältövaatimukset sekä kumoamalla valvontasuunnitelma-asetus (Vna 665/2006). Tämä valvontatutkimusohjelma laaditaan suunnitelman valmistelun aikana voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti.

Elintarvikelaki (297/2021) 39 §

Eläinlääkintähuoltolaki (765/2009) 10 §

Tupakkalaki (549/2016) 8 §

Terveydensuojelulaki 4a § ja 6 §

Valvontasuunnitelmissa esitetyt ympäristöterveydenhuollon tehtävät hoidetaan pääosin kunnissa tai seudullisissa valvontayksiköissä. Aluehallintovirastot ohjaavat ja valvovat annettujen säännösten ja määräysten noudattamista toimialueillaan. Ministeriöiden alaiset keskushallinnon valvontaviranomaiset suunnittelevat, ohjaavat ja valvovat ympäristöterveydenhuoltoa valtakunnallisesti omilla toimialoillaan. seuraavasti:

MMM

Ruokavirasto

- elintarvikelainsäädäntö
- eläinlääkintähuoltolaki
- eläinsuojelulaki
- eläintautilaki

STM

Valvira

- terveydensuojelulainsäädäntö
- tupakkalainsäädäntö
- elintarvikelaki (alkoholijuomat)
- talousvesiasetus STMa 1352/2015

Fimea

- lääkelaki (nikotiinikorvaushoitotuotteiden myynti)

Stuk

- säteilylaki (solariumlaitteiden valvonta)
- talousvesiasetus STMa 1352/2015 isojen vesilaitosten jakaman veden radioaktiivisuus

YM

Ympäristöviranomainen

- ympäristönsuojelulaki (otsoni- ja f-kaasuastus/kylmä/jäähdytyslaitteet)

Toimialojen lainsäädäntö

Suomen lainsäädäntö: www.finlex.fi -> ajantasainen lainsäädäntö

Elintarvikelainsäädäntökansio (Ruokavirasto, Edita) päivityksineen on Ympäristöterveyskeskuksen toimipisteissä käytettävissä.

Elintarvikesäädökset

Ruokavirasto on siirtänyt viranomaisohjauksen ylläpitämäänsä valvontaviranomaisille tarkoitettuun Pikantti-palveluun, johon valvontayksikössä on kaikilla käyttäjätunnukset.

<https://pikantti.ruokavirasto.fi/>

Terveydensuojelu- ja tupakkasäädökset

Ympäristöterveydenhuollon viranomaisille on rakennettu Valviran extranet-verkkopalvelu, johon on käyttäjätunnukset. Palvelu sisältää terveydensuojelulain ja tupakkalain mukaisia ohjeita ja tietoja.

<https://yth.valvira.fi/Login.aspx?ReturnUrl=%2f>

Läkelaki

www.fimea.fi

Läkelain mukaista myyntilupaa koskeva lainsäädäntö ja luettelo: http://www.fimea.fi/valvonta/laaketehaat_ ja _tukkukaupat

1.4 Ohjelmakauden teema

Valtakunnallisen ympäristöterveydenhuollon valvontaohjelman teema vuosille 2020-2024 on yhdenmukaisen valvonnan ja yhteistyön kehittäminen. Teemaa toteutetaan Päijät-Hämeen ympäristöterveyden valvontasuunnitelmassa seuraavat valtakunnalliset teemat huomioiden:

- Viranomaisyhteistyö

Ympäristöterveydenhuollon ollessa alueellisissa yksiköissä vuoropuhelu ja yhteydenpito peruskunnan viranomaisten kanssa on erittäin tärkeää. Samoin alueellista yhteistyötä voidaan kehittää myös yhdessä muiden alueellisten ja valtakunnallisten viranomaisten kanssa. Yhteistyöviranomaisia/toimijoita on myös hyvinvointialueen eri toimialoilla (mm. pelastustoimi, sosiaalitoimi), joiden kanssa yhteistoiminnasta ja muun muassa koulutuksista on sovittava nopeasti niiden vakiinnutettua toimintansa.

- Yhteistyö toimijoiden kanssa

Toimijoille varataan vaikuttamismahdollisuuksia heitä koskevissa asioissa esimerkiksi yhteisissä koulutus- ja keskustelutilaisuuksissa. Yhteistyössä kehitetään muun muassa sosiaalisen median käyttöä viestinnässä. Tarkastustoiminnassa jatketaan hyväksi osoittautunutta neuvovaa ja ohjaavaa otetta.

- Varautuminen

Varautumisessa kehitetään häiriötilannekorttien käytettävyyttä ja luodaan tarvittaessa uusia. Varautumisen koordinoimiseksi ympäristöterveydelle on perustettu oma varautumistiimi sekä harjoittelua ja tarvittavia muita toimenpiteitä varten harjoitussuunnitelma

usemalle vuodelle. Ohjelmakaudelle valmistellaan ja toteutetaan itse laadittu häiriötilanneharjoitus sekä osallistutaan toimialalle muiden järjestämiin harjoituksiin mahdollisuuksien mukaan. Ylläpidetään epidemiaselvitystyöryhmän aktiivinen toimintakulttuuri sekä Virve-puhelinten säännölliset testit ja yhteysharjoitukset. Häiriötilannesuunnitelmia päivitetään ohjelmakauden aikana. Häiriötilannetoiminta yhteensovitetään toimimaan tehokkaasti Hollolan kunnan organisaatiossa.

- Arviointi- ja ohjauskäynnit

Aluehallintoviraston tekemä nk. AJO-käynti tehtiin terveydensuojeluun edellisen suunnitelmakauden aikana. Käynneistä on koettu olevan apua yksikön toiminnan edelleen kehittämässä ja niihin suhtaudutaan positiivisesti.

Näiden teemojen sisältö on kuvattu tarkemmin valtakunnallisessa valvontaohjelmassa. Ympäristöterveyden valvontaohjelmassa otetaan huomioon nämä teemat.

Ohjelmakauden muut tavoitteet

Päijät-Hämeen ympäristöterveys asettaa talousarviossa toiminnalleen vuosittain seurattavia toiminnallisia tavoitteita, joiden toteutuminen käsitellään erikseen talousarvion toteutumisen raportoinnissa. Sitovia tavoitteita asetetaan valtuustoon sekä lautakuntaan nähden ja tämän lisäksi on asetettu ilmasto- ja ympäristötavoitteita. Tavoitteet on kuvattu tarkemmin Päijät-Hämeen ympäristöterveyden talousarviossa vuodelle 2023. Alla on esitetty Lautakuntaan nähden sitovat toiminnalliset tavoitteet ja kappaleessa 1.8 on käsitelty erikseen viestintää koskevaa tavoitetta.

Vuodelle 2023 on asetettu seuraavia lautakuntaan nähden sitovia toiminnallisia tavoitteita:

- Palveluiden helppo saavuttavuus koko toiminta-alueella. Tavoitettavuutta koskevien asiakasvalitusten määrä on alle 30 kpl.
- Säännöllisen valvonnan toteuma kaikilla lakialoilla vähintään 90 %:a. Seurataan valvontasuunnitelman toteutumista säännöllisen valvontatyön osalta ja tavoitellaan yli 90 %:n toteumaa.

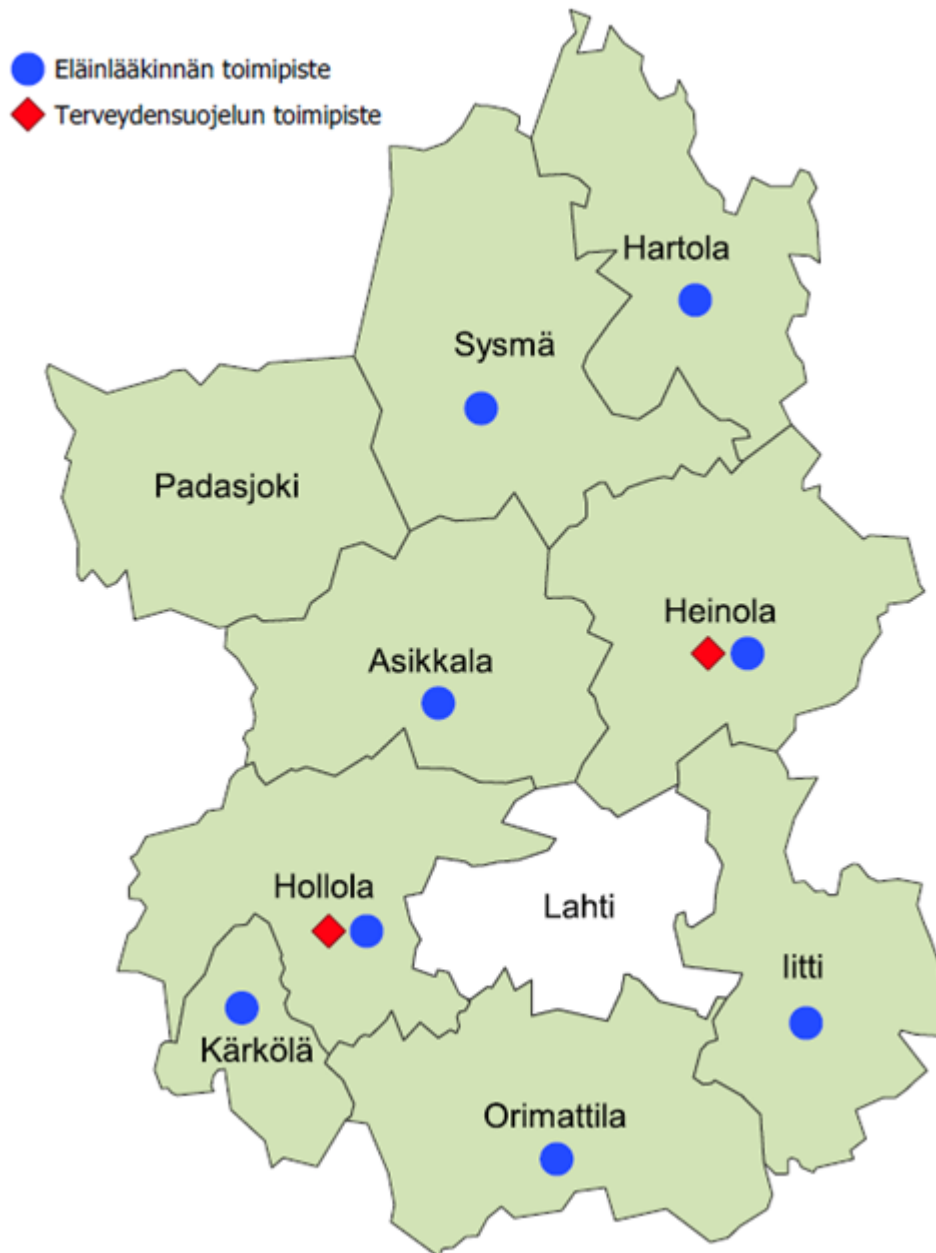
1.5 Valvontayksikkö

1.5.1 Toimialue ja toimintaympäristö

Päijät-Hämeen ympäristöterveys aloittaa 1.1.2023 uutena alueellisena ympäristöterveydenhuollon valvontayksikkönä, joka vastaa toimialueellaan terveydensuojelun ja eläinlääkintähuollon viranomaistehtävistä. Yksikön vastuukuntana toimii Hollolan kunta ja yksikön monijäsenisenä toimielimenä toimii Hollolan kunnan organisaatiossa ympäristöterveyslautakunta.

Ympäristöterveyslautakunta vastaa laissa kunnan terveydensuojeluviranomaiselle määrätyistä tehtävistä siltä osin kuin kunnat ovat antaneet tehtävien hoitamisen Hollolan kunnan vastuulle. Ympäristöterveyslautakunta myös hyväksyy Päijät Hämeen ympäristöterveyden valvontasuunnitelman sekä valvonnan vuosittaisen toteumaraportin.

Päijät Hämeen ympäristöterveyden yksikön toiminta-alue kattaa 9 kuntaa: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä, joissa on yhteensä noin 87 000 asukasta. Päijät Hämeen ympäristöterveyden valvontayksikkö täyttää valtioneuvoston periaatepäätöksen vaatimukset seudullisten valvontayksiköiden koosta. Toiminta-alue sekä terveydensuojelun ja eläinlääkinnän toimipisteet on kuvattu seuraavassa kartassa.

1.5.2 Henkilöstö ja voimavarat

Päijät Hämeen ympäristöterveydessä työskentelee ympäristöterveysjohtaja, eläinlääkintähuollon päällikkö, johtava terveystoimipisteenjohtaja, kolme terveystoimipisteenjohtajaa, yhdeksän kunnaneläinlääkärää, päivystävä kunnaneläinlääkäri (ei vakituista viranhaltijaa), kaksi valvontaeläinlääkärää ja kaksi toimistosuhteeriä. Ympäristöterveyden taseyksikkö jakautuu kolmeen vastuualueeseen, jotka ovat hallinto, terveystoimipiste ja eläinlääkintähuolto.

Terveystoimipisteen vastuualueen päällikkönä toimii ympäristöterveysjohtaja. Hän vastaa vastuualueen toiminnallisten tavoitteiden toteutumisesta sekä henkilöstö- ja taloushallinnon tehtävistä. Johtavan terveystoimipisteenjohtajan vastuulla on valvontasuunnitelmien laatiminen, valvonnan toteutumisen seuranta ja raportointi sekä tulosalueen toiminnan ohjaus valvontasuunnitelman mukaisesti. Terveystoimipisteen henkilöstö on sijoitettu kahteen

toimipisteeseen, jotka sijaitsevat Heinolassa ja Hollolassa. Kumpaankin toimipisteeseen on sijoitettu kaikkien valvottavien lakialojen erikoistuja. Pienemmillä lakialoilla (tupakka ja nikotiini) on vain 1-2 erikoistujaa koko alueella.

Terveydensuojelun kokonaisresurssi on 13,8 htv, josta 13,3 htv käytetään toimialan lakialojen mukaisiin tehtäviin. Muilta osin resurssia käytetään muun muassa toimialan ja taseyksikön johtamiseen ja valvonnan hallinnollisiin tehtäviin, rekisterien sekä tietokantojen ylläpitoon, varautumiseen ja laadun kehittämiseen.

Eläinlääkintähuollon vastuualueen päällikkönä toimii eläinlääkintähuollon päällikkö. Eläinlääkäreiden toimipisteet on hajautettu maakuntaan siten, että vastaanotot sijaitsevat Asikkalassa, Hartolassa, Heinolassa, Hollolassa, Iitissä, Kärkölässä, Orimattilassa ja Sysmässä. Eläinlääkäreiden keskinäisestä työnjaosta on sovittu tietyiltä osilta. Eläinlääkintähuollon kokonaishenkilöresurssi vuonna on 12,9 htv.

Eläinlääkintähuollon kokonaisresurssista on käytettävissä peruseläinlääkintään 9,5 htv, josta tuotantoeläinten terveydenhuoltoon käytetään 1,5 htv. Eläinten hyvinvoinnin ja terveyden valvontaan käytetään 2,6 htv. Muilta osin resurssia käytetään sivutuotteiden ja alkutuotannon valvontaan, kouluttamiseen, raportointiin sekä hallintotehtäviin.

Orimattilan länsiosan peruseläinlääkintä ja päivystys hankitaan ostopalveluna Helsingin yliopiston tuotantoeläinsairaalaalta.

Eläinlääkäripäivitys on järjestetty yhdessä Lahden kaupungin kanssa maakunnallisena toimintana, jota hallinnoi Päijät-Hämeen ympäristöterveys. Toimialue jakaantuu kolmeen eri päivystysalueeseen, joilla on keskitetty päivystyspuhelinnumero. Pieneläinpäivystys on eriytetty muusta päivystyksestä viikonloppuisin ja arkipyhinä yöaikaa lukuun ottamatta.

Resurssien käyttö

Terveydensuojelun säännöllisen valvonnan tarkastusten ja valvontakohteiden määrää sekä suunnitellun ja ennakoimattoman valvonnan määrää on käsitelty taulukoissa 2 - 3. Terveydensuojelun kokonaisresurssin jakautumista lakialoittain arvioidaan taulukossa 2. Valtakunnallisen valvontasuunnitelman periaatteiden mukaan valvontaa kevennetään tarkastusten osalta ja painotetaan enemmän kumppanuuteen sekä neuvontaan ja ohjaukseen. Valvonnan painopistettä on ohjeen mukaan suunnattu toimijoiden monimuotoiseen neuvontaan ja ohjaukseen. Arvioissa pyritään huomioimaan myös tiedossa olevat muutokset lainsäädännössä ja toimintaympäristössä sikäli, kun ne toteutuvat esitetystä muodostaan. Terveydensuojelun sitovana tavoitteena on, että riskinarviointiin perustuva suunnitelmallinen valvonta pystytään toteuttamaan yli 90 %:sti kaikilla lakialoilla.

Elintarvikevalvonnassa säännöllisen valvonnan suunnittelun rakenne ja resurssien laskentatapa pohjautuu valtakunnalliseen kohdekohtaiseen riskinarviointiin. Näiden arviointiohjeiden lisäksi kohteiden riskinarvioinnissa on käytetty hyväksi pitkäaikaisen valvontahistorian aikana kohteesta ja sen toiminnasta saatua tietoa. Muiden lakialojen kohdekohtaisen riskiarvioinnin lähtökohtana käytetään valtakunnallisen valvontasuunnitelman kohdetyyppikohtaisia riskinarviointeja. Valvonnassa tarkastusmääriä voidaan tarvittaessa nostaa kohdekohtaiseen riskinarvioinnin ja aikaisempaan kohteen valvontahistoriaan perustuvan kokonaisarvioinnin perusteella. Tarkastusmäärien nostaminen perustellaan aina kohdekohtaisesti ja toimitetaan kohteelle myös kirjallisena esimerkiksi osana tarkastuskertomusta.

Taulukko 2. Ympäristöterveydenhuollon resurssien kohdentuminen vuonna 2023

Ympäristöterveys 2023	EL htv	Tsl htv	Tup/LääkL htv	Yhteensä htv
Säännöllinen valvonta, sis. näytteenotto ja projektit	1,52	1,79	0,19	3,50
Muut valvontaa tukevat tehtävät (mm. ennakoimattomat tarkastukset, asunnontarkastukset, sidosryhmätyö, kouluttautuminen, lausunnot, valvonnan suunnittelu ja ohjaus ym.)	4,26	5,01	0,53	9,80

Taulukko 3. Ympäristöterveydenhuollon terveydensuojelun tulosalueen valvonta vuonna 2023

Ympäristöterveys 2023	Säännöllinen valvonta tarkastukset (kpl/v)	Ennakoimattomat tarkastukset (kpl/v, arvio)	Lakialan säännöllisen valvonnan tarkastukset lakialan tarkastusten kokonaismäärästä % (arvio)
EL	465 *)	35	93
TsL	287	20	93
TsL (asumisterveys)	0	60	73 (mukana as.tark)**)
TupL/LääkL	79	8	90
Yhteensä	831	123	93, 86 (mukana as.tark)
YHTEENSÄ 954 kpl/v			

*) Tarkastusmäärä sisältää terveydensuojelun tulosalueen tekemän alkutuotannon valvonnan. Eläinlääkintähuollon tekemä alkutuotannon valvonta esitetään eläinlääkinnän valvontasuunnitelmassa.

***) Asunnontarkastukset on huomioitu valvontasuunnitelmassa, vaikka ne ovatkin luonteeltaan ennakoimattomia tarkastuksia. Suuren määrän takia ne vähentävät säännöllisen valvonnan osuutta tarkasteltaessa prosenttilukuja. Jos asunnontarkastuksia ei huomioida, on kaikkien lakialojen yhteinen säännöllisen valvonnan osuus 93 %:a.

Muut toimintaan kuuluvat tehtävät

Toimintaa sekä valvontaa tukevien tehtävien kirjaaminen valvontasuunnitelmaan on katsottu tarpeelliseksi, koska nämäkin tehtävät ovat lakisääteisiä ja näihin tehtäviin käytettävän työajan osuus kokonaisresurssista on merkittävä ja kasvaa vuosittain. Huomattava osa näistä tehtävistä on ennaltaehkäisevää terveydensuojelua, joka lisää valvonnan vaikuttavuutta ja on siksi valittu valtakunnallisessa valvontaohjelmassa sekä ympäristöterveyskeskuksessa tärkeäksi strategiseksi painopistealueeksi. Edellä mainittu työ koostuu muun muassa hyväksymis- ja ilmoitusmenettelyistä, asunnontarkastuksista, sisäilmaryhmätoiminnasta, toimijoille ja asiakkaille annettavasta laaja-alaisesta neuvonnasta, ohjauksesta sekä

kouluttautumisesta, yhteistyöstä kumppanitoimijoiden ja toisten viranomaisten kanssa. Laajempaan ihmismäärään kohdistuvaa ennaltaehkäisevää terveydensuojelua toteutetaan työskentelemällä sidosryhmissä erilaisissa kuulemis-, neuvottelu- ja työryhmätapaamisissa sekä antamalla lausuntoja esimerkiksi ympäristölupa-, maankäyttö- ja rakennuslupa asioissa. Kuluvalla suunnittelukaudella myös kouluttaminen ja tiedottaminen eri kanavien kautta on nostettu kehitettäväksi painopisteeksi kaikilla lakialoilla. Viestinnän kehittämistä, toteuttamista sekä toteuman seurantaan varten on laadittu ympäristöterveyden johtoryhmän hyväksymä viestinnän vuosikello. Vuosikellossa on kuvattu tarkemmin asiat, joista vuositasolla aiotaan viestiä, viestinnän tapa-, -kohderyhmät ja siihen käytettävät menettelyt. Asiaa on käsitelty myös kohdassa 1.8.

Valtakunnallisen valvontasuunnitelman mukaisesti valvontaa tukeva työ lasketaan kertoimella suunnitelmalliseen valvontaan käytettävästä ajasta. Ympäristöterveydessä käytetään kaikilla lakialoilla kerrointa 2,80. Terveydensuojelun kerrointa on laskettu arvosta 3,00 tasolle 2,80 vuodesta 2023 alkaen, koska koulutusten ja tiedottamisen osuus on laskettu mukaan suunnitelmalliseen valvontaan. Aikaisemmin se on arvioitu kertoimella osana muita tehtäviä. Suuri osa valvontasuunnitelman painopisteistä ja keskeisistä tavoitteista kohdistuvat näihin muihin tehtäviin.

1.5.3 Henkilökunnan pätevyden ja osaamisen varmistaminen

Terveydensuojelun henkilöstön pätevyys täyttää lainsäädännössä asetetut pätevyysvaatimukset.

Valtioneuvoston periaatepäätökseen elintarvikevalvonnan kehittämisestä sisältyy ajatus henkilöstön erikoistumisesta seudullisissa yksiköissä. Tavoitteena on, että valvontayksiköissä olisi erikoisosaamista kaikilta ympäristöterveydenhuollon eri osa-alueilta. Terveydensuojelun tulosalueella erikoistumista on toteutettu siten, että terveydensuojeluinsinööreille on nimetty erikoisosaamisalueet. Erikoisosaajat huolehtivat oman erikoisosaamisalueensa ajantasaisen lainsäädännön ja keskusviranomaisten antamien ohjeiden hallitsemisesta sekä muun henkilöstön tiedottamisesta. Myös työnjakoa vaativimpien tarkastuskohteiden osalta on pyritty ohjaamaan erikoisosaamisalueiden perusteella. Kaikki terveydensuojeluinsinöörit voivat toimia koko valvonta-alueella, jolloin erikoisosaaminen voidaan varmistaa esimerkiksi loma-aikoina. Syvempää perehtymistä vaativien kohteiden valvonta on keskitetty tietyille erikoistujille koko valvonta-alueella. Erikoistumisalueista ja keskitetysti hoidettavista tehtävistä on laadittu taulukko.

Terveydensuojelun laatujärjestelmään on laadittu perehdytysohjelma uusia työntekijöitä ja sijaisia varten. Perehdyttämällä ja sen seurantakeskustelulla varmistutaan oikeiden toimintatapojen ja prosessien hallinnasta valvontatyössä. Perehdytysohjelmaa on monipuolistettu ja sitä räätälöidään jokaisen perehdytettävän tietotarpeita vastaavaksi. Perehdytyksessä on myös kaksi tasoa, joista perustasoa käytetään toiminnan perustietojen perehdytyksessä ja laajaa tasoa erikoistumisalueen hallinnan perehdytyksessä. Johtava terveydensuojeluinsinööri koordinoi perehdytyksen ja se tapahtuu tällä hetkellä pääasiassa lakialoittain erikoistujien toimesta. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen työtehtäviin toteutetaan dokumentoidusti, etukäteen laaditun perehdytysohjelman mukaisesti. Perehdytykseen kuuluu myös palautekeskustelu 3-6 kk kuluttua perehdytyksen päättymisestä.

Eläinlääkintähuollossa henkilöstön pätevyys täyttää lainsäädännössä asetetut pätevyysvaatimukset. Tulosalueella on sovittu eri tyyppisten valvontatehtävien ja tiettyjen praktiikkatehtävien jakamisesta eri viranhaltijoiden kesken. Eläinlääkintähuollossa on tärkeää pitää yllä myös kaikkien viranhaltijoiden riittävää yleisosaamista.

Valvonnan laadun turvaamiseksi ympäristöterveydenhuollossa huolehditaan henkilöstön riittävästä koulutuksesta. Tulosalueiden budjeteissa on osoitettu oma tilikohta henkilökunnan koulutukseen varatuille määrärahoille. Koulutuksen kohdentamiseksi henkilökohtaiset koulutustarpeet käydään vuosittain läpi esimiehen kanssa kehityskeskustelussa. Viitteellinen koulutussuunnitelma laaditaan vuosittain talousarvion laadinnan yhteydessä. Koulutuksessa

painotetaan oman erikoisosaamisalueen ja työtehtävien mukaista koulutusta unohtamatta kuitenkaan työtehtävien riittävän laaja-alaista osaamista. Henkilökunnan osallistumisesta eri koulutustilaisuuksiin päätetään halukkaiden osallistujien oman esityksen pohjalta joko tiimi- tai kuukuukausipalaverissa tai yksittäisten osallistujien osalta suoraan esimiehen toimesta. Terveysuojelun henkilöstölle pyritään osoittamaan valvontasuosituksen mukaan koulutusta 5-8 pv/henkilö ja eläinlääkintähuollon henkilöstölle 8-10 pv/henkilö vuodessa. Koulutuksissa käytetään hyväksi soveltuvin osin myös työnantajan järjestämää yleistä koulutusta esimerkiksi johtamisessa, ohjelmien käytössä ja vastaavassa. Koulutukseksi lasketaan myös omaehtoinen ammattitaidon ylläpito (mm. kirjallisuuteen tai tiettyyn asiaan perehtyminen). Koulutuksiin pyritään mahdollisuuksien mukaan osallistumaan etäyhteyksien kautta, mikäli sellainen on saatavilla. Koulutusmateriaalit tallennetaan yhteiselle palvelimelle, josta ne ovat koko henkilökunnan käytettävissä. Jokaisen koulutuksen pääkohdat esitellään tiimipalaverissa tai tulosalueen kuukausipalaverissa. Terveysuojelun henkilökunnan osallistuminen koulutuksiin dokumentoidaan koulutuskirjapitoon. Eläinlääkintähuollon tulosalueella kaikkien eläinlääkäreiden tulee osallistua peruseläinlääkinnän koulutuksiin sekä lisäksi oman erikoisosaamisensa koulutuksiin.

1.5.4 Delegoinnit

Lainsäädännön tarkoittamana kunnan monijäsenisenä valvontaviranomaisena Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä toimii Hollolan kunnan ympäristöterveyslautakunta. Hollolan kunnan hallintosäännössä on delegeoitu toimivaltaa ympäristöterveyden viranhaltijoille lukuun ottamatta monijäsenisen toimielimen päätettäväksi säädettyjä hallinnollisia toimia sekä valvontasuunnitelmien hyväksymistä. Lisäksi ympäristöterveyslautakunta päättää ympäristöterveydenhuollon toimialaan kuuluvien maksujen perusteista. Viranhaltijoiden toimivalta on määritetty tarkemmin Hollolan kunnan hallintosäännössä. Muista ympäristöterveyslautakunnan tehtävistä on sovittu osakaskuntien välisessä yhteistoimintasopimuksessa.

1.5.5 Laatujärjestelmä

Ympäristöterveydessä ei ole käytössä varsinaista laatujärjestelmää mutta toimintaa ohjaavia kirjallisia ohjeita, toimintatapoja ja prosesseja on laadittu IMS-järjestelmään. Laatujärjestelmän laatimistyö on käynnissä mutta sen rakenteellinen viimeistely on odottanut vuoden 2023 alussa tapahtuvaa organisaatiomuutosta. Vuonna 2023 laatujärjestelmän osalta keskitytään laatujärjestelmän viimeistelyyn ja käyttöönottoon.

Terveysuojelun vastualueella on aloitettu vuonna 2017 laadun arviointi- ja kehittämistyö. Työtä varten on laadittu laatujärjestelmään sisällytetty sisäinen auditointisuunnitelma, johon kuuluu myös henkilökunnan vertaisarviointi. Tätä työtä on jatkettu vuosittain siten, että kunkin tarkastuksia suorittavan viranhaltijan tekemä tarkastus arvioidaan vähintään kerran kolmessa vuodessa. Arviointien toteutustapa ja kohdentuminen päätetään vuosittain. Arviointi toimii yhtenä toiminnan laadun parantamisen välineenä, tavoitteena on kerätä ja jakaa hyviä käytäntöjä valvontatyön kehittämiseksi ja yhtenäistämiseksi sekä tunnistaa kehittämiskohteita valvontatyössä. Kehitettäviä asioita ja yhtenäisiä käytäntöjä käsitellään pääasiassa tiimipalaverissa. Arvioija voi olla myös ulkopuolinen taho tai terveysuojelupäällikkö / toimialajohtaja. Arviointeja hyödynnetään myös uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.

Vuonna 2019 aloitettu Lean-ajatteluun perustuvaa hanke on ollut keskeytyksissä koronapandemian ja muuttuneiden työkäytäntöjen takia vuosina 2021-2022. Keskeytyksestä huolimatta erityisesti omaa viranomaisnäytteiden ottamistoimintaa on kehitetty ja optimoitu myös vuosina 2021-2022. Hanketta on tarkoitus jatkaa kokonaisuutena vuodesta 2023 eteenpäin. Hankkeessa kiinnitetään huomiota tehtävien virantoimitusmatkojen suunnitteluun ja toteutukseen sekä optimoidaan matkustamiseen käytettävää aikaa ja kilometrikertymä. Virantoimitusmatkoista merkittävin osa muodostuu tarkastus- ja näytteenottokäynteistä.

1.6 Valvonta

Ympäristöterveyteen liittyvän valvonnan toimeenpanossa tarkastustoiminta on oleellinen osa kohteen tai toiminnan vaatimustenmukaisuuden selvittämistä. Tarkastus voi kohdistua toimitiloihin, toimintatapoihin kuten omavalvontaan, verkkokauppaan, olosuhteisiin, asiakirjoihin ja tuotteisiin. Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa.

1.6.1 Tietojärjestelmät

Ympäristöterveydessä on otettu tammikuussa 2019 käyttöön valtakunnallinen toiminnanohjaus- ja tiedonhallintajärjestelmä Vati-käyttöliittymä. Sen kautta hallitaan ympäristöterveydenhuollon kohderekisteriä (asiakkaan ja kohteen perustiedot) sekä valvontakirjapidon suoritteet, kuten tarkastus-, näytteenotto- ja neuvontasuoritteet).

Vuoden 2021 alkupuoliskolla ympäristöterveys on ottanut käyttöön valtakunnallisen ilmoitusjärjestelmä Ilpan. Järjestelmä on kytketty valtakunnalliseen Vati-käyttöliittymään. Järjestelmän kautta toimijat voivat ilmoittaa esimerkiksi uuden toiminnan perustamisesta ja aloittamisesta. Vuoden 2023 alkupuolella otetaan uutena osiona käyttöön asiakkaiden haittakokemusten sähköinen ilmoitusjärjestelmä. Järjestelmän käyttöönotto on osa Päijät-Hämeen ympäristöterveyden sähköisen asiointin kehittämistä. Tätä kautta voi keskitetysti ilmoittaa esimerkiksi ruokamyrkytyspäilystä. Sähköisen asiointin kehittäminen on sidoksissa valtakunnallisen käyttöliittymän kehitystahtiin. Päijät-Hämeen ympäristöterveys on varautunut ottamaan käyttöön sähköisen asiointin kokonaisuuksia sitä mukaa kun niitä saadaan valtakunnallisesti toimintavalmiiksi.

Ympäristöterveydessä valvontakohteiden ajantasaisen kohderekisterin ylläpito perustuu kohteiden rekisteröintiin hyväksymis- tai ilmoitusmenettelyn kautta sekä kohteiden kartoitukseen yritysrekistereiden ja tiedotusvälineiden, viranomaisyhteistyön (rakennusvalvonta, poliisi, pelastustoimi, ympäristövalvonta) tai viranhaltijoiden paikallistuntemuksen kautta.

Eläinlääkintähuollossa kunnaneläinlääkäreillä on käytössään ProVet -ohjelma, joka toimii samalla potilastietojärjestelmänä (omistaja- ja potilastiedot sekä hoitotoimenpiteet). ProVet -ohjelma päivitetään vuoden 2023 aikana kaikkia eläinlääkäreitä palvelevaksi yhteiseksi verkkoversioksi, mikä mahdollistaa yhteisen ajanvarauksen ja potilastietojärjestelmän käyttämisen. Valvontaeläinlääkäreillä on käytössä Tervekuu-ohjelmisto eläinsuojelutapausten ja tarkastuskertomusten kirjaamiseksi.

1.6.2 Valvonnan maksullisuus

Ympäristöterveydenhuollon maksullisuudesta säädetään valvontasuunnitelma-asetuksessa sekä toimialakohtaisissa säädöksissä. Valvontasuunnitelman mukainen suunnitelmallinen valvonta on maksullista. Maksujen periminen edellyttää hyväksyttyä suunnitelmaa ja maksutaksaa. Maksullisuus koskee sekä ilmoitus- ja hyväksymismenettelyjä että suunnitelmallista tarkastustoimintaa mukaan lukien suunnitelmassa esitetyt projektit ja hankkeet, näytteenottoa (pl. elintarvikelaki) ja näytteen tutkimista. Maksullisia voivat olla myös sellaiset tarkastukset, jotka tehdään kohdetyyppiin, jota on valvontasuunnitelmassa muutenkin suunniteltu tarkastettavan, vaikka erillistä mainintaa projektista tai hankkeesta ei valvontasuunnitelmassa olisikaan. Nämä tarkastukset voivat olla esimerkiksi erikseen määriteltyä painopistevalvontaa.

Terveydensuojelulain ja elintarvikelain muutoksissa on määritelty valvontakohteet, joilta aletaan periä vuotuista 150 €:n suuruisia valvonnan perusmaksua 1.1.2022 alkaen normaalien tarkastusmaksujen lisäksi. Kyseessä on veroluontoinen maksu, jolla

valtakunnallisesti turvataan muun muassa valvontayksiköiden resurssit tarvittavan neuvonnan ja ohjauksen antamiseen asiakkailleen. Valvonnan perusmaksut kerätään vuosittain alkuvuodesta 1.1. rekisterissä olevista valvontakohteista. Lainsäädännössä ja keskusvirastojen antamissa ohjeissa määritellään tarkasti kohteet, joilta vuosimaksu tulee periä.

Tarkastusten perusteella annettujen määräysten valvonta, kun valvonta perustuu säännösten noudattamatta jättämiseen, on maksullista, mutta lakialojen erot on laskutuksen osalta huomioitava. Seurantatarkastus kohdistuu vain asiaan, jossa puutteita on havaittu. Terveyshaittaepäilyyn perustuva ensimmäinen asunnontarkastus asuinrakennuksissa on maksuton.

Asiakasmaksutuotot peritään toimijoilta voimassa olevan ympäristöterveydenhuollon taksan mukaisina. Tuotot ohjautuvat suoraan vastuuyksikön talousarvion tulopuolelle ao. tilikohtaan ja ovat näin vastuuyksikön käytettävissä. Maksutaksan päivitystarve arvioidaan vuosittain talousarvion laatimisen yhteydessä.

Ympäristöterveyden jäsenkunnat maksavat Hollolan kunnalle kuntaosuutta sen mukaan, kuinka paljon suoritteita kuhunkin kuntaan on kohdistunut.

1.6.3 Hallinnolliset pakkokeinot

Kunnan terveydensuojeluviranomaisella on oikeus käyttää määräyksiä, kieltoja ja muita hallinnollisia pakkokeinoja, mikäli ne ovat välttämättömiä toiminnassa havaittujen terveyshaittaa tai -vaaraa aiheuttavien epäkohtien poistamiseksi. Yksikön toimintajärjestelmään on laadittu prosessiohjeet pakkokeinojen käyttöön. Pakkokeinojen käyttö uhkasakon ja teettämisuhan asettamista ja tuomitsemista sekä elintarvikelain 60, 61 ja 66 §:n mukaisia pakkokeinoja lukuun ottamatta on delegoitu ympäristöterveysjohtajalle Hollolan kunnan hallintosäännön mukaisesti.

1.7 Laboratoriot ja ulkopuoliset asiantuntijat

Näytteiden tutkiminen ja kuljetukset on kilpailutettu ja kesäkuusta 2019 alkaen ympäristöterveydellä on Metropolilab Oy:n tutkimuslaboratorion kanssa 2+1+1-vuotinen sopimus, josta kahden optiovuoden osuus alkaa 1.1.2022. Tutkimuslaboratoriolla on ympäristöterveyskeskuksen käyttämien palveluiden osalta Ruokaviraston hyväksyntä. Ympäristöterveys on sopinut laboratorion kanssa laboratoriopalvelujen osalta myös virka-ajan ulkopuolella noudatettavat menettelyt. Epidemia-, ruokamyrkytys- tai häiriötilanteessa voidaan erityisistä syistä esimiehen päätöksellä tapauskohtaisesti käyttää myös muuta Ruokaviraston hyväksymää laboratoriopalvelujen tuottajaa.

Viranomaisnäytteenottoa tehdään omana työnä, mutta näytteenottopalvelua voidaan tilata laboratoriolta tarvittaessa. Vuosittainen näytteenotto on suunniteltu kohdetyypeittäin ja kohteittain näytteenottosuunnitelmissa. Ympäristöterveyskeskuksessa on suunnitelmallisesti lopetettu palvelunäytteenotto ja ohjattu toimijat itse järjestämään tämä työ.

Ympäristöterveyskeskuksessa on linjattu, että myös toimijat voivat kilpailuttaa laboratoriot ja ottaa itse viranomaisnäytteitä. Toimijoilla tässä yhteydessä tarkoitetaan pääsääntöisesti uimaallas- ja vesi-/vesihuoltolaitosten toimijoita. Toimijan kilpailuttaessa viranomaisnäytteiden analysointia tulee terveydensuojeluviranomainen ottaa prosessiin mukaan, jotta sopimuksiin voidaan varmistaa muun muassa riittävä varautuminen ja tulosten ennakoilmoittaminen sekä toimittamistapa viranomaiselle. Toimijoiden viranomaisnäytteenotto on kirjattava myös valvontatutkimusohjelmaan/näytteenottosuunnitelmaan ja toimijan tulee esittää terveydensuojelulle näytteenottajan ja hänen mahdollisen varahenkilönsä pätevyysnäytteenottoon. Minimivaatimuksena näytteenottajan pätevyydelle pidetään allasvesi- tai talousvesihygieniapassin suorittamista tai vaihtoehtoisesti ympäristönäytteenottajan

sertifikaattia. Myös muu vähintään edellä kuvatun tasoinen pätevyys hyväksytään. Pätevyyden lisäksi viranomaisnäytteenottoa varten näytteenottajalla tulee myös olla kokemusta näytteenotosta. Terveysturvallisuuden arvioi tarvittaessa tapauskohtaisesti näytteenottajan pätevyyden ja näytteenottokokemuksen riittävyyden viranomaisnäytteiden ottamiseen. Keskeinen vaatimus viranomaisnäytteiden ottamiseen on myös näytetulosten sähköinen siirto ympäristöterveyden valtakunnalliseen Vati-tietojärjestelmään suoraan käytettävästä laboratorion.

Toimijan näytteenoton käynnistyessä tehdään viranomaisen kanssa yhteinen näytteenottokierros kohteittain. Tässä sovitaan näytteenottopisteet tai -alueet, kiinnitetään huomiota yleisiin näytteenottovaatimuksiin ja käytäntöihin, kuten esimerkiksi hanojen liekitys, näytteiden kuljettaminen jne. Näytteenottoon liittyen käydään toimijan edustajan kanssa läpi myös tarvittavat näytteenottotiedot ja läheteet huomioiden käytössä oleva sähköinen tulostensiirto viranomaiselle. Vaikka toimija tekeekin varsinaisen näytteenottotyön, se tulee aina suorittaa viranomaisnäytteiden vaatimustason ja käytäntöjen mukaan, koska viranomaisen vastaa näytteenoton luotettavuudesta.

Valvontaan liittyvässä erikoisanalytiikassa, mm. sisäilma- tai eläinlääkintähuollon analyysit, voidaan laboratoriopalvelujen tuottaja valita analyysitarpeen mukaan, mikäli sopimuslaboratorio ei tarjoa vastaavaa analytiikkaa. Tällöin kuitenkin aina varmistetaan laboratorioanalytiikan riittävästä laadusta ja laboratorion hyväksynnästä viranomaisvalvonnan tutkimusten osalta.

Selvitys- ja mittaustöiden osalta varmistetaan, että toimijalla on akkreditointi viranomaisvalvontaa varten tehtäviin tutkimuksiin ja mittauksiin. Ulkopuoliset toimijat vastaavat käyttämiensä laboratorioiden tutkimustuloksista ja siitä, että laboratorio on Ruokaviraston hyväksyntä tehdä kyseisiä analyysijä.

1.8 Viestintä

Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä noudatetaan avointa tiedotustapaa. Valtakunnallisen valvontasuunnitelman toimikaudella ympäristöterveyden strateginen painopiste on aktiivisen ja ohjaavan viestinnän lisääminen uusia viestintäkanavia käyttäen. Ympäristöterveyden kaikessa viestinnässä huomioidaan Hollolan kuntastrategian ja viestinnän painopisteet ja sovelletaan niitä seudulliseen toimintaympäristöön. Ympäristöterveyden talousarvioon 2023 on kirjattu ympäristöterveyden toiminnallisiin tavoitteisiin seudullisen ympäristöterveydenhuollon viestinnän ja tiedotuksen tapojen suunnittelu. Viestintäsuunnitelma laaditaan ja siinä huomioidaan edellä mainitut toimintaa ohjaavat asiakirjat.

Ulkoisessa viestinnässä omaa toimialaa koskevista asioista tiedotetaan oman yksikön viestintäsuunnitelman/viestinnän vuosikellon mukaisesti. Koska merkittävä osa yksikön viestinnästä ja tiedottamisesta on ennakkoon suunniteltua huomioidaan se lakialoilla suunnitelmallisessa työajassa. Tarvittaessa nopeaa viestintää voidaan tehdä verkkosivujen lisäksi somekanavissa. Laajojen häiriötilanteiden varalta ympäristöterveydellä on myös sopimus pelastuslaitoksen kanssa yleisen vaaratiedotteen julkaisemisesta, mikäli siihen tulee tarve. Yleistä viestintää sekä asiakkaiden ohjausta tehdään Hollolan kunnan nettisivuilla, joilla on oma osio Päijät-Hämeen ympäristöterveydelle. Lisäksi tiedottamista tehdään tarvittavassa laajuudessa sosiaalisen median kanavissa.

Terveysturvallisuudessa tiedottaminen on aktiivista. Alustavana tavoitteena on julkaista lakialakohtaisia uutiskirjeitä toimijoille ja kuntalaisille 2-5 kpl/vuodessa. Tämän lisäksi järjestetään koulutustilaisuuksia ajankohtaisista asioista eri sidosryhmille ja osallistutaan eri tasoilla muun muassa hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen tehtäviin oppilaitoksissa ja erilaisissa sidosryhmien vetämissä hankkeissa, kuten Luontoaskel terveyteen - hanke. Lisäksi pyydettyä annetaan omaa toimintaa koskevia haastatteluja ja asiantuntijalausuntoja tiedotusvälineille. Vuonna 2022 terveysturvallisuus julkaisi tai järjesti

viestintäsuunnitelmansa mukaan yhteensä 26 tiedotetta/koulutusta/tapahtumaa useille eri kohderyhmille.

Sisäisessä viestinnässä painopiste on henkilökunnan tiedottaminen ajankohtaisista asioista ja ympäristöterveyden asioiden esille tuominen Hollolan kunnan organisaatiossa. Ympäristöterveydestä esihenkilöt osallistuvat heille suunnattuihin palvelualueen kokouksiin ja johtoryhmään. Koko palvelualueen henkilöstölle on tapaaminen kahdesti vuodessa. Eläinlääkintähuollossa ja terveydensuojelussa pidetään omat kuukausipalaverit ja terveydensuojelun vastuualueella on päälakialoilla omat tiimit ja niillä tapaamiset vähintään joka kuukausi. Vapaamuotoisia virtuaalisia aamukahvitapaamisia järjestetään Heinolan toimipisteeseen muutaman kerran kuukaudessa. Sisäistä pikatiedottamista varten on perustettu omat whatsapp-ryhmät. Sisäistä viestintää ja tietojen jakamista hoidetaan aktiivisesti myös sähköposti- ja videoneuvotteluyhteyksillä.

1.9 Häiriötilanteisiin varautuminen ja epidemioiden selvitystyö

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden häiriötilannesuunnitelma liittyy ympäristöterveyden toimialueen kuntien, toimijoiden ja yhteistyötahojen valmiussuunnittelun kokonaisuuteen. Ympäristöterveyden valmiussuunnitelman yleinen osa päivitetään organisaatiomuutoksen johdosta vuonna 2023. Elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden häiriötilannesuunnitelma on laadittu vuonna 2014. Häiriötilannesuunnitelma talousveden laadun turvaamiseksi on valmistunut 2017. Myös nämä ovat ohjelmakauden aikana päivityslistalla. Häiriötilannetoiminnan prosessikuvaus ja toimintakortteja on laadittu.

Epidemioiden selvitystyötä varten on organisoitu selvitystyöryhmä. Päijät-Hämeen alueella toimii yksi kaikkia kuntia palveleva Päijät-Hämeen epidemiaselvitystyöryhmä. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti ja siinä kehitetään aktiivisesti selvitystyön prosesseja ja käytäntöjä.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyteen on perustettu varautumisen tiimi, joka seuraa, kehittää ja suunnittelee muun muassa häiriötilanteisiin varautumista ja koordinoi siihen liittyvää harjoittelua. Varautumiseen liittyvästä harjoittelusta on laadittu oma harjoitussuunnitelma, joka kattaa useamman vuoden ja toiminnan eri osa-alueita laajasti.

Viestintään liittyvänä kaikkia valvonnan lakialoja sekä häiriötilanteiden hallintaa koskevana hankkeena on vuonna 2021 käynnistetty yhdessä Lahden kaupungin ympäristöterveydenhuollon kanssa Virve-puhelimien käytön kehittämishanke. Hankkeessa on luotu yhteiset puheryhmät ja sovittu säännöllisestä käyttöharjoittelusta eri tilanteissa. Toimintaa kehitetään yhteistyötapaamisissa esimerkiksi harjoituksissa esille tulleiden havaintojen pohjalta. Hankkeeseen varataan ympäristöterveyskeskuksessa työaikaa 5 htp vuosittain. Vuonna 2023 Virvepuhelimiin ohjelmoidaan uudet käyttö-/puheryhmät vuodenvaihteen organisaatiomuutosten takia.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toiminta ja resurssit on mitoitettu normaalitilanteiden lainsäädännön valvonnan ja muiden tehtävien edellyttämällä tavalla. Lyhyiden häiriötilanteiden hoitaminen pystytään toteuttamaan muun toiminnan ohella tehtäviä jakamalla ja priorisoimalla. Poikkeusoloissa tai muissa vakavissa ja pidempikestoissa häiriötilanteissa yksikön käytettävissä olevat resurssit priorisoidaan tapauskohtaisen harkinnan perusteella tilanteen vaatimien tehtävien hoitoon.

2 ELINTARVIKEVALVONTASUUNNITELMA

Suunnitelmaan sisällytetään rekisteröityjen elintarvikkeiden alkutuotantopaikkojen sekä hyväksytyjen ja rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen toiminnan säännöllinen valvonta. Myös hyväksymis- ja ilmoitusvelvoitteen ulkopuolelle jäävää alkutuotantoa ja muuta elintarviketoimintaa valvotaan tarvittaessa. Suunnitelmassa esitetään lisäksi muun valvontaa tukevan ja ennakoimattoman työn resurssien käyttösuunnitelma. Päijät-Hämeen ympäristöterveys tekee ja raportoi elintarvikevalvonnan tarkastukset annetun valtakunnallisen oivaohjeistuksen mukaan ja raportoi tehdyt tarkastukset VATI-järjestelmän kautta. Valvontatyötä ohjataan voimassa olevan lainsäädännön sekä Oiva-ohjeistuksen mukaisesti.

Ympäristöterveyskeskuksen elintarvikevalvonnan kohteiden kokonaismäärät ja tarkastusmäärät kohdetyypeittäin on esitetty oheisessa taulukossa. Määrät perustuvat henkilökohtaisten valvontasuunnitelmien koonteihin. Henkilökohtaisissa valvontasuunnitelmissa kaikki säännöllisen valvonnan kohteet on riskiarvioitu kohdekohtaisesti. Ympäristöterveydessä noudatetaan valtakunnallista riskiarviointi-ohjeistusta. Riskiarvioinnin ja kohteen valvontahistorian perusteella yksittäisissä kohteissa voidaan tarkastustiheyttä nostaa ja tämä perustellaan sekä aikataulutetaan kirjallisesti toimijalle. Ympäristöterveydenhuollossa käytetään kohteiden ja tehtävien kirjausten tallentamisessa valtakunnallista Vati-ohjelmaa. Suunnitelma lähtee henkilökohtaiselta tasolta ja päättyy tässä esitettyihin koontitaulukoihin. Valvonnassa varataan riittävät resurssit tarvittavien tarkastusten, näytteenottojen ja muiden toimenpiteiden tekemiseen.

2.1 Rekisteröidyt ja hyväksytyt elintarvikehuoneistot

Elintarvikelain mukaiset rekisteröinti-ilmoitukset ympäristöterveydessä käsittelee kohdetta valvova viranhaltija. Elintarvikealan toimijan ja kontaktimateriaalitoimijan on tehtävä kirjallinen ilmoitus elintarvikehuoneistosta valvontaviranomaiselle. Toiminnan saa aloittaa, jos elintarvikehuoneisto täyttää lainsäädännön sille asettamat vaatimukset. Ilmoitettuun ja rekisteröityyn elintarvikehuoneistoon voidaan tehdä aloitustarkastus perustellusta syystä tai toimijan pyynnöstä heti kun toimintaa koskeva ilmoitus on vastaanotettu. Aloitustarkastus kuuluu kohteen säännölliseen valvontaan. Ilmoitusvelvollisuus koskee myös sellaisia toimijoita, joilla ei ole varsinaista huoneistoa elintarvikkeiden käsittelyä varten, mutta jotka toimivat elintarvikeketjun osana (ns. virtuaalihuoneistot). Tällaisia voivat olla esimerkiksi maahantuontiyrietykset, ensisaapumistoimijat ja verkkokaupat. Ilmoituksen käsittelystä annetaan toimijalle todistus. Toiminnan keskeyttämisestä, toiminnan lopettamisesta tai toimijan vaihtumisesta tulee ilmoittaa viivytyksettä valvontaviranomaiselle. Toimijoiden tekemiä ilmoituksia varten on käytössä valtakunnallinen sähköinen kanava Ilppa. Myös perinteiset ilmoituslomakkeet ovat saatavilla sekä verkkosivuilla että toimipisteissä.

Alkutuotantopaikasta ja siellä harjoitettavasta toiminnasta on tehtävä ilmoitus ennen toiminnan aloittamista. Toimijan on ilmoitettava myös annettujen tietojen oleellisista muutoksista, toiminnan keskeyttämisestä sekä toiminnan lopettamisesta. Valvontaviranomaisen on ilmoitettava alkutuotannon toimijalle, että on vastaanottanut ilmoituksen tai saaneensa tiedon toiselta viranomaiselta. Elintarvikelain 8 §:ssä on lueteltu alkutuotannon toimintoja, joista ei tarvitse tehdä ilmoitusta valvontaviranomaiselle. Itujen tuotanto katsotaan elintarvikevalvontaviranomaisen hyväksyntää edellyttäväksi alkutuotannoksi (EL 9 §). Muutos ei koske pienimuotoista toimintaa, jota harjoitetaan osana muuta elintarvikehuoneistotoimintaa.

Laitosten hyväksyminen on ympäristöterveydessä delegoitu ympäristöterveysjohtajalle. Elintarvikealan toimijan, joka käsittelee eläimistä saatavia elintarvikkeita ennen

vähittäismyyntiä, on haettava elintarvikehuoneiston hyväksymistä laitokseksi ennen toiminnan aloittamista tai toiminnan olennaista muuttamista. Laitoksen vaatimustenmukaisuuden selvittäminen edellyttää tarkastuskäyntiä. Laitoksen hyväksymisestä tai ehdollisesta hyväksymisestä tehdään päätös.

Kaikilla elintarvikehuoneistoilla on oltava omavalvontasuunnitelma tai vastaava järjestelmä ja alkutuotantopaikoilla omavalvonnan kuvaus. Omavalvontasuunnitelman ei tarvitse enää olla kaikilta osin kirjallinen, mutta toimija vastaa edelleen omavalvonnan toimivuudesta.

Taulukko 4 Elintarvikevalvonnan kohde- ja tarkastusmäärät toimintatyypeittäin vuonna 2023

Elintarvike toimintaluokka	Kohdemäärä 2023	Tarkastukset 2023
Alkutuotanto (terveydensuojelun valvottavat kohteet. Kts. taulukko 5)	111	17
Elint. valmistus. Ei maito/liha /muna/vilja-kasvis	18	7
Kontaktimateriaalit	15	6
Elintarvikkeiden kuljetukset	24	10
Elintarvikkeiden myynti	186	101
Elintarvikkeiden tarjoilu	397	256
Elintarvikkeiden varastointi ja pakastaminen	6	2
Kala-ala	7	13
Liha-ala	2	6
Maitoala	3	6
Muna-ala	0	0
Tuonti ja vienti	4	1
Vilja- ja kasvisala	54	40
Vähäriskinen toiminta elintarvikehuoneistossa	0	0
YHTEENSÄ	827	465

2.2 Kontaktimateriaalitoimijat

Elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvalla elintarvikekontaktimateriaalilla tarkoitetaan materiaaleja ja tarvikkeita, jotka on tarkoitettu suoraan tai välillisesti joutumaan kosketukseen elintarvikkeen kanssa. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset elintarvikepakkaukset, kertakäyttöastiat, kertakäyttökäsineet, erilaiset letkut ja tiivisteet sekä elintarvikesäiliöt ja teollisuuden valmistuslaitteet.

Kontaktimateriaaleja markkinoille saattavilla on velvollisuus ilmoittaa toimipaikastaan ja siellä harjoitettavasta toiminnasta sijaintikunnan viranomaisille. Ilmoituksen saatuaan viranomaisen kirjaa toimijan tiedot valvontatietokantaan ja antaa vastineen toimijalle toiminnan rekisteröinnistä. Toimintaa valvotaan riskiperusteisesti Ruokaviraston antamien ohjeiden mukaisesti. Jokaiselle kohteelle on tehty valvontaa ohjaava riskinarviointi.

2.3 Alkutuotanto

Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä elintarvikevalvonnan alkutuotannon valvonta keskittyy sellaisenaan syötävien kasvien tuotannon valvontaan sekä kasvihuonetuotannon valvontaan. Muuta alkutuotannon valvontaa tehdään tarvittaessa. Kunnaneläinlääkärit vastaavat eläinperäisen alkutuotannon elintarvikevalvonnasta lukuun ottamatta hyönteisten ja hunajan tuotantoa sekä luonnonvaraisen kalan kalastusta.

Alkutuotannon toimijat ovat veloitettuja tekemään rekisteröinti ilmoituksen toiminnan aloittamisesta ja muutoksista. Ilmoitus tehdään toiminnan sijaintikunnan valvontaviranomaiselle. Rekisteröinti ilmoituksen tiedot viedään valvontatietojärjestelmään ja toimijalle annetaan vastine ilmoituksen käsittelystä. Alkutuotannon valvontaa tehdään riskiperusteisesti Ruokaviraston ohjeen mukaan. Alkutuotannon kohteita ja valvontaa kuvaava taulukko on esitetty ohessa.

Taulukko 5. Alkutuotannon kohdemääriin perustuvat laskennalliset valvontakohte- ja tarkastusmäärät vuosittain

	Valvonnassa olevien kohteiden määrä	Alkutuotanto sv. tark. tiheys	Alkutuotanto sv. tark. /vuosi
Maidontuotanto (laskennallinen, kts. 5.4.1)	152	0,2	30
Lihantuotanto	241	tarvittaessa	
Vesiviljely	2	0,2	0,4
Munientuotanto, myynti	18	0,2	4
Kalastus <12 m	19	tarvittaessa	
Hyönteiset	1	tarvittaessa	
Hunaja	45	tarvittaessa	
Puutarhaviljely, avomaaviljely, joissa sellaisenaan syötäviä kasviksia	46	0,2-0,3	14
Puutarhaviljely, kasvihuone	9	0,2	3
Peltoviljely	1224	tarvittaessa	
yht.	1757		52
Tarkastukset, eläinlääkärit			35
Tarkastukset, terveydensuojelu			17

2.4 Eläinperäisten elintarvikkeiden sisämarkkinakauppa

Eläinperäisten elintarvikkeiden tuontia Suomeen muista Euroopan Unionin jäsenmaista sekä eräistä muista maista kutsutaan eläinperäisten tuotteiden sisämarkkinatuonniksi. Tällaiset elintarvikkeet ovat Suomessa ensisaapumisvalvonnan piirissä. Ensisaapumisvalvonnan tarkoitus on turvata mainittujen elintarvikkeiden elintarvikehygieeninen laatu ja estää eläintautien leviäminen niiden välityksellä.

Ensisaapumisvalvonta siirtyi 1.1.2020 alkaen osaksi säännöllistä elintarvikevalvontaa. Valvontaa tehdään näissä kohteissa muun elintarvikevalvonnan yhteydessä. Ruokavirasto ohjeistaa valvontaa OIVA-valvontaohjeiston kautta. Ensisaapumistoiminta sitä koskevissa valvontakohteissa on huomioitu kohteiden riskiperusteiden kokonaisarvioinnissa.

2.5 Muut valvontakohteet

Ympäristöterveydessä kiinnitetään suunnitelmakaudella huomiota myös muissa kunnissa kotipaikkaa pitävien liikkuvien elintarvikehuoneistojen valvontaan toimialueen erilaisissa tapahtumissa. Valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti erityisesti niihin kohteisiin, joihin ei ole tehty säännöllisen valvonnan Oiva-tarkastuksia tai joiden toiminnassa havaitaan puutteita. Vuosittain tehtävät tarkastukset suunnitellaan erikseen elintarviketiimin kokouksissa. Tarkastuksesta pyritään sopimaan etukäteen kohdetta valvovan valvontayksikön kanssa. Valvonta on toimijoille maksullista suunnitelmallista valvontaa. Valvontaresurssia suunnitellaan käytettäväksi 10-15 tarkastukseen vuosittain, joka vastaa 3-4 henkilötyöpäivää.

2.6 Tarkastusten määrittely ja sisältö

<p>SUUNNITELMALLISET</p>	<p>Tarkastuksen yleinen sisältö</p> <p>Tarkastusten sisältö ja toteuttaminen: Ruokaviraston mallilomakkeet ja tuote- ja olosuhdevalvonnan ohjeet, www.ruokavirasto.fi, extranet ja lainsäädäntö www.finlex.</p> <p>Säännöllisen valvonnan tarkastukset raportoidaan valtakunnallisen Oiva-järjestelmän kautta. Oiva-järjestelmän tarkastussisältö on haettavissa oheisista linkeistä https://www.oivahymy.fi/kuluttajille/yleista-oivasta/</p> <p>VATI-kirjauksissa pääsääntöisesti kaikki suunnitelmallinen valvonta on omavalvontaa, myös asiakirjatarkastukset. Katso tarkempi määrittely ympäristöterveyskeskuksen elintarvikevalvonnan tarkastusten tilastointiohjeesta.</p>
---------------------------------	---

<p>Valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, valsu</p>	<p>Uudelle toimijalle tai toiminnan olennaiselle muutokselle säännöllisen valvonnan tarkastus voidaan pääsääntöisesti tehdä vasta toimijan tekemän kirjallisen ilmoituksen käsittelyn jälkeen. Ilmoitettavat elintarvikehuoneistot tarkastetaan toiminnan alettua (1, 3 tai 6 kk), ajankohdassa huomioidaan toiminnan luonne ja laajuus. Ilmoituksen käsittely ja tarkastusajankohta merkitään asiaa koskevaan seurantalomakkeeseen verkkolevyllä. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen toiminnan aloittamista, jos on ilmoituksen perusteella syytä epäillä elintarvikeeturvallisuuden vaarantuvan. Tarkastus voidaan tehdä myös ennen toiminnan aloittamista, jos on ilmoituksen perusteella syytä epäillä elintarvikeeturvallisuuden vaarantuvan. Valvontakohteeseen kuuluu säännöllisen valvonnan piiriin sen jälkeen, kun toimintaa koskeva ilmoitus on vastaanotettu. Toimija esittää omavalvontasuunnitelman viimeistään ensimmäisen tarkastuksen yhteydessä. Tarkastus, riskinarviointi ja raportointi toteutetaan Oiva-arviointiohjeiden sekä yleisohjeiden mukaisesti. Omavalvontasuunnitelman ja siihen liittyvien muiden asiakirjojen tarkastus voidaan tehdä myös asiakirjatarkastuksena ja siitä muodostuu Oiva-raportti. Valvontakohteisiin voidaan tehdä osa tarkastuksista nk. etätarkastuksina esimerkiksi etä- tai videoyhteyksien avulla. Ensisijaisesti näitä voidaan tehdä kohteisiin, joihin tehdään useampia tarkastuksia vuodessa tai kohteen muu toiminta rajoittaa tarkastuksen tekemistä. Esimerkkinä tehostetun palveluasumisen yksiköt COVID-19 pandemian aikana.</p> <p>Tarkastus tehdään pääsääntöisesti ilman ennakoilmoitusta, myös ennalta ilmoittaminen tulee tilanteesta riippuen kyseeseen. Tarkastus voi kohdistua koko toimintaan tai johonkin osa-alueeseen. Pelkkä näytteenotto (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus.</p>
<p>Tarkastus, hyväksymistarkastus (sisällytetään päätöksen hintaan). Huom! Vain laitoksilla.</p>	<p>Koskee laitoksia ja eläimistä saatavien elintarvikkeiden käsittelyä. Voi olla yhteistarkastus ja ilmoitetaan ennalta. Hyväksyttävät elintarvikehuoneistot tarkastetaan ennen toiminnan aloittamista pääasiallisesti toimintaedellytyksien osalta.</p>

<p>Projektitarkastus</p>	<p>Projektin puitteissa tapahtuva valvontasuunnitelman mukainen valvonta on säännöllistä valvontaa. Projektitarkastukset kirjataan VATI-ohjelmaan projektitarkastuksina ja niistä muodostuu Oiva-raportti.</p> <p>Tarkastus voi olla eri ympäristöterveydenhuollon lakien mukainen yhdistetty tarkastus tai eri viranomaisten edustajien suorittama yhteistarkastus. F-kaasuasetusten valvonta toteutetaan pääsääntöisesti muiden lakialojen yhteistarkastuksena. Tarkastus on maksullinen.</p>
<p>Näytteenotto</p>	<p>Kohdistuu esimerkiksi viranomaisnäyte, joka otetaan omavalvonnan toimivuuden arviointinäytteisiin tai suunniteltuihin projekteihin. Tarkastuksen yhteydessä tapahtuvan näytteenottotyön osuus sisällytetään tarkastuksen hintaan. Projektien, jossa näytteenotto kohdistetaan ilman riskinarviointia ja ei ole valvontasuunnitelmassa suunniteltu (esimerkiksi kartoitustutkimukset), ovat maksuttomia. Pelkkä näytteenotto (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus.</p>
<p>ENNAKOIMATON VALVONTA, ei valsu</p>	
<p>Tarkastus, kuluttajavalitus tai toimijan ilmoitus, ei valsu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • asiakasvalitus • terveysvaaraepäily tai terveysvaaratilanne, myös kotiin perustettu elintarvikehuoneisto • takaisinvento • ruokamyrkytys, epidemia tai niiden epäily
<p>Tarkastus, muu ennakoimaton</p>	<p>Kohdistuu muun muassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • häiriötilanteisiin liittyvä tarkastus • tuonnin ja viennin valvonta • Ruokaviraston valvontapyyntö • muu tarkastus, jota ei ole voinut suunnitella ennalta
<p>Tarkastus, seuranta- tai jälkitarkastus</p>	<p>Tarkastus, joka tehdään toimijalle EL säännöllisen valvonnan tarkastuksen yhteydessä annetun kirjallisen kehotuksen (ei määräyksen) valvomiseksi tilanteessa, jolloin jälkivalvonta on suoritettava ennen seuraavaa säännöllisen valvonnan tarkastusta, myös ruokamyrkytyksen tai epidemiaselvitystyön osalta todettujen epäkohtien lisävalvonta. Tarkastus, joka tehdään EL säännösten noudattamatta jättämisen johdosta annettujen pakkokeinojen toteutumisen valvomiseksi. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päättää ympäristöterveysjohtaja.</p>

Näytteenotto	Kohdistuu elintarvikemääräysten noudattamatta jättämisen valvontaan (pakkokeinot) ja siihen liittyvään näytteenottoon. Myös valvonta-asetuksen 27 tai 28 artiklan lisävalvonnan näyte (tavanomainen suunniteltu valvontatoiminta ylittyy, ongelman selvitys tari korjaavien toimien toteutuksen valvomiseksi) sekä tuonnin ja viennin valvonta. Uusintänäytteenotto, kun tulos on huono. Uusintänäytteenottoa harkitaan, kun tulos on heikentynyt ja kyseessä on patogeenimikrobit.
Näytteenotto	<ul style="list-style-type: none"> • asiakasvalitus • terveysvaaratilanne • ruokamyrkytys, epidemia tai niiden epäily

2.7 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toteuttama elintarvikelain mukainen valvonta on suunnitelmallista, tehokasta, yhdenvertaista ja avointa sekä kohdekohtaiseen riskiarviointiin perustuvaa. Elintarvikevalvonnan rekisteröityjen sekä hyväksytyjen elintarvikehuoneistojen kohdekohtainen riskiluokitus, valvontatiheys ja valvontaan käytettävä aika perustuvat Ruokaviraston julkaisemaan ohjeeseen elintarvikehuoneistojen ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrittäminen. Ajantasainen ohje on luettavissa Ruokaviraston elintarvikealan toimijoille ja viranomaisille ylläpitämällä Pikantti verkkosivuilla.

Valvontakohteet on kaikkiaan hyvin kattavasti riskinarvioitu ja kohdekohtaisessa riskinarvioinnissa on huomioitu myös muun muassa kohteesta tiedossa oleva toiminta- ja valvontahistoria. Tehtyjä riskitekijöiden arviointeja tarkastetaan ja tarvittaessa päivitetään kaikilla kohteilla säännöllisen valvonnan yhteydessä. Riskitekijöiden arviointi tarkastetaan uudelleen myös, jos kohteen toiminnassa tapahtuu oleellisia muutoksia.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toimialueen kohteissa huomioidaan riskiluokitusohjeiston mukaisesti kohteen kokonaisriski. Kokonaisriskiä arvioidessa huomioidaan muun muassa, miten toimija on aiemmin noudattanut lainsäädäntöä ja muuta toimintaansa koskevaa lainsäädäntöä ja miten luotettavaa toimijan omavalvonta on ollut. Valtakunnallisen riskiarviointiohjeen tarkastustiheydet perustuvat lähtökohtaan, että kohteessa toiminta on pääsääntöisesti kunnossa. Edellä kuvatun perusteella valvontatiheyttä voidaan nostaa tai laskea. Valvonnassa voidaan myös huomioida kohteen toiminnan kausiluonteisuus. Jos kohde on toiminnassa yli kuusi kuukautta kerrallaan, katsotaan toiminnan olevan jatkuvaa.

Elintarvikevalvonnan säännöllisen valvonnan ajankäytössä on tehdyn riskinarvioinnin lisäksi otettu huomioon normaalia enemmän työaikaa vaativat kohteet. Riskinarvioinnissa ajankäytön lähtökohtana on toimijan tarvitsema hyvin pienimuotoinen neuvonnan ja ohjauksen tarve ja myös toiminnan virheettömyys. Koska valtakunnallisissa ja ympäristöterveyskeskuksen omissa painopisteissä kiinnitetään suunnitelmakaudella erityistä huomiota toimijoiden tarvitsemaan neuvontaan ja ohjaukseen on ajankäytössä huomioitu 60 % kohteista tarvitsevan 0,85 tuntia/tarkastus lisää valvontaresurssia. Tämä aika on huomioitu yleisen osan resurssitaulukossa 2.

Valvontaa suorittavilla viranhaltijoilla on käytössään kohdekohtaiset henkilökohtaiset valvontasuunnitelmat, joissa on huomioitu edellä kuvattu riskinarviointi. Riskinarvioinnissa keskeisimmät valvontaan vaikuttavat tekijät ovat kohteen kokoluokka sekä toiminnasta muodostuva riskiluokka ja kohteen toiminnasta ja valvonnasta käytössä olevat aikaisemmat valvontatiedot.

Riskinarviointiperusteista kohdekohtaista arviointia kehitetään ja päivitetään ympäristöterveydessä molempien lakialojen tiimipalaverissa. Jos jonkin kohteen riskinarviointi poikkeaa valtakunnallisesta linjasta, muutokset perustellaan aina kirjallisesti kyseiselle toimijalle.

Kaikkien lakialojen tarkastusten sisältö on keskeisimmiltä osin esitetty lakialojen alla tarkastusten määrittelytaulukoissa sekä Ruokaviraston julkaisemassa kulloinkin voimassa olevassa ohjeessa elintarvikehuoneistojen ja kontaktimateriaalitoiminnan riskiluokitus ja elintarvikelainsäädännön mukaisen valvontatarpeen määrättäminen. Ajantasaiset valvontaohjeet julkaistaan Ruokaviraston ylläpitämässä viranomaisille ja toimijoille suunnatussa Pikantti verkkosivustossa.

Rekisteröityjen elintarvikehuoneistojen säännöllisen elintarvikevalvonnan osalta ympäristöterveydessä käytetään valtakunnallista ajantasaista Oiva-arviointiohjetta. Tarkastajan tarkastuskäynnin yhteydessä huomaamat epäkohdat, joita ei ole suunniteltu tarkastettavaksi, tulee myös aina tarkastaa. Jos yritys on tehnyt elintarvikehuoneistoilmoituksen, tarkastetaan ensimmäisellä käyntikerralla kaikki toimintaan kuuluvat Oivarivit. Ympäristöterveydessä on käytössä oma suunnitelma tehtävien tarkastusten Oiva-arviointikohteiden jakautumisesta niin, että kaikki arvioitavat asiakokonaisuudet tulevat tarkastetuiksi 2 tai 3 vuoden syklillä Oiva-ohjeen mukaisesti. Suunnitelmia päivitetään tarvittaessa vuosittain Oiva-ohjeistuksen muuttuessa. Suunnitelmista on tehty laatuohje IMS-ohjelmaan.

2.8 Näytteenotto

Näytteenottoa, näytteiden analysointia sekä näytteenottoon varautumista koskevia asioita on kuvattu tarkemmin yhteisen osan kappaleessa 1.7.

Omavalvontanäytemäärä ja tutkimukset käyvät ilmi kyseisen valvontakohteen tiedoista ja riskinarvioinnista. Viranomaisnäytteenottoa koskeva yhteenveto on esitetty alla olevassa taulukossa. Lähtökohtaisesti elintarvikevalvonnassa omavalvontanäytteenottoa ei tehdä viranomaisen toimesta kuin yksittäisissä poikkeustapauksissa.

Laitosvalvontaan liittyvä näytteenotto on esitetty projektinäytetaulukossa 6.

Ympäristöterveydenhuollossa varaudutaan osallistumaan valtakunnallisiin seurantaohjelmiin liittyviin näytteenottoihin ja muihin mahdollisiin niihin liittyviin toimenpiteisiin.

Ympäristöterveydenhuolto varautuu ruokamyrkytysten ja erityistilanteiden osalta näytteenottoon. Muu viranomaisnäytteenotto kohdistetaan projektiluonteisesti ennalta suunniteltuihin kohteisiin.

Taulukko 6. Valvontaprojektit tai – hankkeet ja muu suunniteltu näytteenotto 2023.

Valvontaprojekti tai -hanke	Tarkastukset (kpl)	Näytteitä (kpl)
Valtakunnallinen		
Ei ole vuonna 2023	Ei	Ei
Aluehallintovirasto		
Ei ole vuonna 2023	Ei	Ei
Päijät-Hämeen ympäristöterveys tai alueellinen		
Alueellinen elintarvikkeiden jäljitettävyyssuunnitelma	50	Ei
Gluteenittomuusprojekti	0	25
Muu suunniteltu näytteenotto		
Laitosten omavalvonnan toimivuuden arviointinäytteet (listeria)	Ei	Pintapuhtaus 5, lisäksi luminometritestejä 20 Tuote 3 (osanäytteet 15)
Korkean listeriariskin myyntipisteet (palvelutiskit ym.)	Ei	Ei
Varaus häiriötilanne /epidemia selvitysnäytteet	3	20
Valtakunnalliset seurantaohjelmat mm. vierasaineet	- -	10
Yhteensä kpl	53	75
Aikavaraus	16 htp/0,07 htv	12 htp/0,05 htv

2.9 Painopisteet ja projektit

Valtakunnalliset elintarvikevalvonnan painopisteet ohjelmakaudella 2020-2024

- kunnossapito (Oiva-rivit 2.2. ja 2.3) (2020-2021)
- puhtaanapito (Oiva-rivit 3.1 ja 3.2) (2020-2021)
- markkinointi (Oiva-rivi 13.3) (2020-2021)
- lämpötilavalvonta (Oiva-rivit 6.2 ja 6.4) (2021-2024)
- jäljitettävyyssuunnitelma (Oiva-rivit 16.1 ja 16.9) (2021-2024)
- valvonnan kohde- ja vaatimuskattavuuden varmistaminen – elintarvikeparanteiden valvonta

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

- petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä (2020-2022)
- Vatin kehittäminen (2020-2024)
- valvojan työkalupakki (2021-2024)
- kohteet valvonnan piiriin (2021-2024)
- sähköisen asioinnin kehittäminen (2021-2022)
- valmius ja kriisinhallinta (2021-2024)

Valtakunnallisissa painopisteissä noudatetaan valtakunnallisen valvontaohjelman mukaisesti pääosin kolmen vuoden sykliä, joka jakautuu suunnitteluun, toteutukseen ja tulosten käsittelyyn sekä jatkotoimiin niiden perusteella (PDCA-sykli). Alla olevassa taulukossa on kuvattu lyhyesti painopisteiden toteutus, seuranta ja jatkotoimenpiteet ympäristöterveydessä. Valvonnan lakialoja koskevia painopisteitä käsitellään tarkemmin elintarviketiimin tapaamisissa ja siinä myös linjataan havaintojen edellyttämiä toimenpiteitä valvontatyössä.

Taulukko 7. Elintarvikevalvonnan kaikki ohjelmakautta koskevat painopisteet ja niiden toteutus Päijät Hämeen ympäristöterveydessä. Toteutuksessa on huomioitu Ruokaviraston tekemä ohjepäivitys vuodelle 2023.

Valtakunnalliset painopisteet	
Painopiste	Toteutus/seuranta
Oiva-rivit 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 11.1 ja 13.3 (2020-2021) Oiva rivit 6.2, 6.4, 16.1 ja 16.9 (2021-2024)	Kunnossapidon, puhtaanapidon, elintarvikeparanteiden ja markkinoinnin sekä lämpötilojen ja jäljitettävyyden valvontaa tehdään tarkastettavissa kohteissa säännöllisen valvonnan yhteydessä. Valvonta kohdistetaan kohteisiin riskinarvioinnin ja oman suunnittelun pohjalta. Ohjeistetaan ja seurataan tiimipalavereissa, että painopistevalvontaa tehdään suunnitellusti. Huomioidaan tulokset valvonnan suunnittelussa. Tarkemmat kuvaukset on esitetty valtakunnallisessa valvontasuunnitelmassa.
Valvojan työkalupakki	Valvonnassa tarvittavan osaamisen kokoaminen osa-alueittain yhteen helposti löydettävään paikkaan. Ruokavirasto ja Avit suunnittelevat yhdessä kuntasektorin kanssa sekä ohjaavat ja kouluttavat viranomaisia. Osallistutaan hankkeeseen ja sen koulutuksiin. Otetaan työkaluja käyttöön niiden valmistuessa omaa toimintaa tukevilta osin. Seuranta tiimipalavereissa.
Kohteet valvonnan piiriin	Osallistutaan valtakunnalliseen hankkeeseen toimintatapojen kehittämiseksi, joilla saadaan valvonnan piiriin kuuluvat toimijat varmemmin valvonnan piiriin. Osallistutaan hankkeeseen, sen työpajoihin ja sovelletaan omaan toimintaan soveltuvia osia. Tehdään omana työnä valvontaan kuuluvien kohteiden etsintää mm. alueellisesta ja paikallisesta mediasta sekä paikallisista somekanavista. Seuranta tiimipalavereissa.
	Osallistutaan valtakunnallisten sähköisten asiointijärjestelmien kehittämiseen ja otetaan järjestelmät käyttöön niiden valmistuttua omat toimintaedellytykset huomioiden sekä tiedotetaan

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

Sähköisen asiointin kehittäminen	asiasta tiedotuskanavien kautta. Vuoden 2023 alussa otetaan käyttöön valtakunnallinen Ilppa haittailmoitusjärjestelmä. Panostetaan asiasta tiedottamiseen.
Vati-ohjelman kehittäminen	Ympäristöterveyskeskuksella on edustaja valtakunnallisessa Vatin kehitysryhmässä. Oma Vati-ryhmä, joka tekee ohjelman jatkokehittämistarpeita koskevia linjauksia, seuraa ohjelman muutoksia ja antaa neuvontaa sekä ohjausta. MMM ja Ruokavirasto ohjaavat hanketta. Hankkeen tapahtumista tiedotetaan henkilöstöä aktiivisesti.
Petoksellisen toiminnan torjunta viranomaisyhteistyönä	Osallistutaan valtakunnalliseen yhteistyöhankkeeseen elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittämiseksi keskusviranomaisten ohjauksen mukaan. Nimetään hankkeeseen osallistujia ja varataan asialle työaika. Tiedotetaan Ruvia hankkeessa esilletulleista havainnoista. Kohteiden valvonnassa korostuu elintarviketietojen ja elintarvikkeiden alkuperän ilmoittaminen. Asiassa on tunnistettu riskitekijöitä ja kehitystarpeita mm. viranomaisyhteistyössä, jonka takia hankkeen loppujaksolla toteutetaan vuonna 2023 oma alueellinen valvontaprojekti yhdessä Lahden ympäristöterveyden kanssa. Projektin sisältö ja tavoitteet on kuvattu tarkemmin alla projektikuvauksissa. Seuranta tiimipalavereissa ja projektista oma raportointi.
Valmius ja kriisinhallinta	Keskusvirastojohtoinen painopiste mm. toimintatapojen kehittämiseksi. Osallistutaan valtakunnalliseen työpajatoimintaan / koulutuksiin pandemiavalmiuden kehittämiseksi ja hankkeen lopussa huomioidaan kehitetyt toimintatavat mm. valvontasuunnitelmassa. Ympäristöterveyteen on perustettu oma varautumisen tiimi, joka koordinoi myös tätä painopistealuetta.
Terveydensuojelun omat painopisteet	
Elintarvikevälikkeisen epidemian selvitystyö ja sen jatkokehitys (varautuminen)	Painopiste on otettu työn alle vuonna 2020. Hankkeessa ja harjoituksissa esilletulleita kehittämiskohteita on jatkokehitetty. Vuonna 2021 toimintaa koordinoimaan ja johtamaan perustettiin oma varautumisen tiimi. Tiimi on laatinut monivuotisen harjoitussuunnitelman varautumisharjoittelun jatkamiseksi. Epidemiaselvitystyöryhmä kokoontuu kahdesti vuodessa. Vuonna 2023 huomioidaan erityisesti

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

	uuden Päijät-Hämeen epidemiaselvitystyöryhmän muodostaminen ja toiminnan käynnistäminen, joka tapahtuu uuden hyvinvointialueen aloittaessa toimintansa. Varautumisen tiimi ohjaa ja seuraa painopistetyön etenemistä. Vuonna 2023 otetaan käyttöön valtakunnallinen sähköinen haittailmoitusmahdollisuus. Ympäristöterveys on ollut mukana 2022 alkaneessa hankkeen pilotissa.
Valvonnan hallinnollisten toimenpiteiden loppuun vieminen	Kohdistetaan erityistä huomiota valvonnassa annettujen kehotusten ja määräysten (C ja D arvosanojen) edellyttämien toimenpiteiden loppuunsaattamiseen ja valvontaan. Tiimipalaverit ja erillinen seuranta. Seuranta ja sen edellyttämät toimenpiteet vuosittain.
Ensimmäisten tarkastusten suorittaminen	On tärkeää, että ensimmäinen ilmoituksen jälkeinen tarkastus tulee kaikilla kohteilla tehtyä ohjeen mukaisesti 0-6 kuukauden kuluessa. Keskustellaan asiasta tiimipalavereissa ja tehdään toteutuksesta oma linjaus. Toteuman seuraamiseksi tehdään seurantataulukko ja Vati ohjelman sallisessa käytetään sen koostetta seurannassa. Seurantaa tehdään tiimipalavereissa. Vuoden 2022 ensimmäisten tarkastusten toteuma määräaikana oli seurannan johdosta noin 97%. Samaa menettelyä ja seurantatapaa jatketaan koko ohjelmakauden.
Oiva-arviointirivi 13.1 Pakolliset elintarviketiedot	Pakollisten elintarviketietojen valvontaa tehdään soveltuvin osin tarkastettavissa kohteissa säännöllisen valvonnan yhteydessä 2022. Tarjoilupaikkoihin kohdistuvia tarkastuksia varten laaditaan tarkastuslomake, jonka avulla selvitetään ravintolatoimijoiden tietämystä asiakkaille annettavien elintarviketietojen säännöstenmukaisuudesta erityisesti allergioita ja intoleransseja aiheuttavien aineiden ja tuotteiden osalta. Vuoden 2023 alussa painopistetarkastusten tuloksista tehdään yhteenveto ja tulosten perusteella tiimipalaverissa päätetään jatkotoimenpiteistä.

Suunnitellut projektit ja hankkeet sekä näytteenotto ovat osa säännöllistä valvontaa. Projektitarkastukset on esitetty taulukossa 6. Tarkastukset eivät sisälly taulukossa 4 esitettyihin tarkastuksiin ja ajankäyttöön. Tarkastus- ja näytemäärät tarkentuvat tarkempien projektikuvausten ja – ohjeiden valmistuttua.

Projekteille nimetään vastuuhenkilö ympäristöterveydessä. Hän vastaa projektiohjeen laatimisesta tai valtakunnallisessa/alueellisessa projektissa projektin ohjauksesta. Projektista vastaava henkilö vastaa projektin toteuttamisesta sovitussa ajassa, koostaa projektin tuloksista ympäristöterveyskeskuksen oman yhteenvedon ja alueellisissa/valtakunnallisissa projekteissa vastaa tietojen kokoamisesta ja edelleen toimittamisesta projektista vastaavalle taholle.

Valtakunnalliset projektit ja hankkeet sekä niiden tavoitteet:

Valvontasuunnitelman laatimishetkellä vuonna 2023 valtakunnallisesti toteutettavat projektit eivät ole vielä selvillä tai ne ovat vain otsikkotasolla. Ympäristöterveyskeskuksessa osallistutaan valtakunnallisiin projekteihin käytävissä olevien resurssien ja kohdekannan soveltuvuuden puitteissa keskusvirastojen projektiohjeistuksen mukaisesti.

Valtakunnalliset projektit 2023:

--

Ympäristöterveyskeskuksen omat projektit ja niiden tavoitteet 2023:

Jäljitettävyyssprojekti

Yhdessä Lahden ympäristöterveysyksikön kanssa toteutetaan vuonna 2023 projekti, joka kohdistetaan eläinperäisten elintarvikkeiden jäljitettävyyden ja elintarviketietojen tarkastamiseen. Projektitarkastukset kohdistuvat ravintolatoimintaan ja myös liikkuviin tarjoilupaikkoihin soveltuvin osin.

Projekti tukee seudullisesti Ruokaviraston asettamia valtakunnallisia elintarviketurvallisuuden VASU-painopisteitä, jotka koskevat elintarvikkeiden jäljitettävyyttä, kohteiden valvonnan piiriin saattamista ja elintarvikeketjun rikollisuuden torjunnan kehittämistä. Projektin tarkoituksena on selvittää, onko Päijät-Hämeen alueen ravintoloiden käyttämät eläinperäiset elintarvikkeet asianmukaisesti jäljitettävissä ja alkuperältään tunnistettavissa. Elintarvikeketjua jäljitettäessä voi projektitarkastuksissa mahdollisesti löytyä sellaista elintarviketoimintaa, jota ei ole tehty ilmoitusta lainsäädännön edellyttämällä tavalla elintarvikevalvontaviranomaiselle toiminnan rekisteröintiä varten.

Projektitarkastukset tehdään osana valvontasuunnitelman mukaista tarkastusta pääsääntöisesti kaikissa ravintolatoimintaan kohdistuvissa tarkastuksissa, jotka ajoittuvat 1.4. - 30.11.2023 väliselle ajalle. Projektitarkastuksia tehdään noin 50 kpl. Projektia varten laaditaan tarkastuslomake, jonka tiedot syötetään Webropol-kyselyyn. Projektin raportointi tehdään projektiyhteenvedon muodossa. Yhteenvedossa tarkastellaan tuloksia ja annetaan niiden perusteella suositukset jatkotoimenpiteistä. Projektin arvioidaan vaativan kokonaisuudessaan normaalin säännöllisen valvonnan tarkastustoiminnan ajankäyttöön noin 20 htp lisäresurssia.

Gluteenittomuusprojekti

Projektissa tutkitaan, täyttävätkö kohteiden itse valmistamat pizzat ja gluteenittomana markkinoidut kahvilatuotteet Komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 828/2014 määritelmän gluteenittomina ilmoitettujen elintarvikkeiden gluteenipitoisuuksien enimmäisarvot. Näytteiksi kerätään ravintoloista ja pizzerioista pizza ennalta suunnitellulla täytteellä (esim. kebab-kinkku-ananas) leikattuna paloihin. Kahviloista otetaan kahvilan itse valmistama leivonnainen näytteeksi. Lisäksi tarkastetaan gluteenittoman tuotteen valmistus- ja säilytysolosuhteet erillisen yhtenäisen ohjeen mukaan. Mikäli saadaan tuloksia, jotka vaativat toimijan huomion, tehdään kohteeseen erillinen ohjaava tarkastuskäynti. Tavoitteena on tutkia näytteet 25:stä kohteesta. Projektiin varataan kokonaisuudessaan 10 htp lisäresurssi. Ajankäyttöön sisältyy varaus viiteen ylimääräiseen seurantatarkastukseen ja/tai normaalia laajempaan neuvontaan ja ohjaustarpeeseen. Muuten projektissa seuranta sekä laajempi neuvonta ja ohjaus tehdään säännöllisen valvonnan yhteydessä.

3 TERVEYDENSUOJELUN VALVONTASUUNNITELMA

Suunnitelmaan sisällytetään terveydensuojeluvalvonnan valvontatarve ja säännöllinen valvonta. Suunnitelmassa esitetään lisäksi muun valvontaa tukevan ja ennakoimattoman työn resurssienkäyttösuunnitelma. Valvonnassa varataan riittävät resurssit tarvittavien tarkastusten, näytteenottojen ja muiden toimenpiteiden tekemiseen. Valvontasuunnitelman ennakoivan ja toimintaa tukevan työn resurssivarauksessa varaudutaan valtakunnallisen valvontasuunnitelman ohjauksen mukaisesti aikaisempaa enemmän toimijoiden ja sidosryhmien neuvontaan, ohjaukseen ja kouluttamiseen. Tämän lisäksi varaudutaan osallistumaan omaa toimialaa koskeviin hyvinvointiin ja terveydenedistämiseen liittyviin hankkeisiin. Toimintaa ja ohjausta pyritään järjestämään nykyaikaisin menetelmin niin, että se tavoittaisi mahdollisimman suuren osan alueen toimijoista ja kohteista.

3.1 Ilmoitetut ja hyväksytyt valvontakohteet

Terveydensuojelulain useimmat valvontakohteet vaativat joko terveydensuojeluviranomaisen hyväksynnän tai ovat ilmoituksenvaraisia. Ilmoituksenvaraisiin kohteisiin lähetetään todistus ilmoituksen vastaanottamisesta ja käsittelystä ja hyväksyntää edellyttävistä kohteista (mm. vesilaitokset ja vedenottamot) tehdään viranhaltijapäätös. Käsittelyprosessin yhteydessä kohteen toiminnasta tehdään aina riskinarviointi, jonka perusteella määräytyy muun muassa kohteen säännöllisen valvonnan tarkastustiheys.

Kohteet tulevat valvonnan piiriin heti, kun ilmoitus tai hakemus otetaan vastaan. Tämä myös mahdollistaa ennen toiminnan aloitusta tehtävät nk. käyttöönottotarkastukset säännöllisenä valvontana kohdetta valvovan viranomaisen harkinnan mukaan. Valvira on laatinut soveltamisohjeet terveydensuojelulain 13 §:n mukaisesta ilmoitusvelvollisuudesta koskien hui-, kokoontumis- ja majoitushuoneistoja sekä sosiaalialan laitoksia. Myös ne valvontakohteet, jotka ovat nykyisen terveydensuojelulain tulkinnan mukaan ilmoitusvelvollisia, mutta eivät ole sitä aina olleet (esim. uskonnollisten yhdistysten tilat, teatterit ja talousvettä toimittavat laitokset), kuuluvat suunnitelmallisen valvonnan piiriin. Näiltä kohteilta on perusteltua vaatia ilmoitus, mikäli esim. toiminnanharjoittaja vaihtuu tai tiloissa ja/tai toiminnassa tapahtuu olennaisia muutoksia. Valvontakohteiden säännöllisen valvonnan tarkastusten yhteydessä tarkastetaan aina myös kohteen päätöksen/ilmoituksen käsittelyn tilanne ja toiminnan vastaavuus tehtyyn päätökseen, mikäli sellainen on terveydensuojelulain mukaisesti annettu.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden terveydensuojelulain perusteella säännöllisessä valvonnassa olevien kohteiden määrät ja tarkastukset on esitetty taulukossa 8.

Taulukko 8. Terveystoimintatyyppi ja tarkastusten määrät vuonna 2023

Elintarvikehuoneistovesikohteet on esitetty taulukossa mutta niiden valvonta tapahtuu osana kohteiden elintarvikevalvonnan tarkastuksia, eikä niihin lasketa terveystoimintatyyppiä mukaista tarkastusaikaa.

Terveystoimintatyyppi	Kohdemäärä 2023	Tarkastukset 2023
EU-raportoitava vedenjakelualue (1352/201)	4	4
Muu vedenjakelualue (1352/2015)	37	19
(Vedenottamo, iso asetus)	48	48
Pieni talousveden jakelualue (401 /201)	15	6
(Vedenottamo, pieni asetus)	11	5
(Elintarvikehuoneiston käyttämä talousvesi, ei erill. tark)	(23)	0
Tukkulaitos	1	1
Lasten ja nuorten kohteet, nuorisotilat ja leirikeskukset, lasten iltapäiväkerhot ja sisäleikkipuistot	78	20
Peruskoulu	43	18
Esiopetus, lukio, ammattioppilaitos, muut koulut ja oppilaitokset, korkeakoulu ja muu aikuiskoulutus	13	1
Majoitustoiminnan tilat: Hotellit, hostellit, maatilamatkailu, B&B, asuntolat, loma-asuntovuokraus, lomakeskukset, vastaanottokeskus jne.	84	25
Kosmetologiset huoneistot, tatuointi ja lävistys, muu ihon käsittely ja hoito	117	16
Solarium	5	1
Lasten päiväkodit ja vastaavat	51	20
Lastensuojelulaitos tai -yksikkö (lastenkodit, koulukodit, nuorisokodit yms.)	23	6
Tehostettu palveluasuminen tai laitoshoidon yksikkö	43	4
Muu sosiaalialan yksikkö	19	5
Yleiset uimarannat, huomattava määrä uimareita päivässä	6	6
Pienet yleiset uimarannat ja/tai talviuintipaikka	75	60
Yleiset altaat: uimahalli, kylpylä, uimala, vesipuisto tai muu yleinen allas	15	13
Yleiset saunat, saunalautat yms.	1	1
Yleinen liikuntatila: urheiluhalli, kuntosali, monitoimitilat ja muut yleisölle avoimet liikuntatilat	53	10
YHTEENSÄ	765 (742)	287

3.2 Asumisterveys ja muu terveyshaittaepäily

Asumisterveysvalvontaa tehdään terveyshaittaepäilyn perusteella yksityisasuntoihin ja huoneistoihin asukkaiden omasta pyynnöstä. Tähän valvontaan kuuluu myös nk. siivottomuusvalvonta, jota voidaan tehdä tarvittaessa myös hallinnollisin toimenpitein tahdonvastaisesti vakavan terveyshaittaepäilyn perusteella. Asumisterveysvalvontaan on erikoistunut kaksi terveydensuojeluinsinööriä. Kahdella viranhaltijalla on rakennusterveysasiantuntijakoulutus. Valvontaa suoritetaan ilmoitusten ja pyyntöjen perusteella ja se on ennakoimatonta terveydensuojelutyötä, työhön kuitenkin on varattu riittävät resurssit..

Asumisterveysvalvontaan ja muuhun terveyshaittaepäilyihin liittyvään työhön kuuluu olennaisena osana yhteistyö erilaisten sidosryhmien kanssa kuten sosiaalitoimi, kotipalvelu, poliisi, pelastustoimi ja rakennusvalvonta. Suunnitelmakaudella on tavoitteena kehittää yhteistyötä ja vuonna 2023 on tarkoitus tiivistää yhteistyötä toimialueen sosiaalitoimen kanssa. Tämä on erityisen tärkeää uuden hyvinvointialueen aloittaessa toiminnan sekä myös ympäristöterveyden organisaatiomuutosten takia.

3.3 Radon

Radonin aiheuttamat terveyshaittariskit ovat Päijät-Hämeessä merkittäviä valtakunnankin mittakaavassa. Ympäristöterveys tekee radonvalvontaa talousveden osalta vesilaitosvalvonnassa sekä huoneistojen talousveden valvonnassa. Sisäilman radonpitoisuuksiin liittyvää tiedottamista sekä neuvontaa ja ohjausta on annettu aktiivisesti ympäristöterveydenhuollon toimesta 80-luvun puolivälistä saakka ja samaa työtä jatketaan hyödyntämällä nykyisiä viestintäkanavia. Viestinnässä ja kouluttamisessa huomioidaan erityisesti Sosiaali- ja terveysministeriön vetämä Terveet tilat 2028-hanke, jossa yksi keskeinen asia on sisätilojen radon ja sitä koskevan tiedon jakaminen. Radonvalvonnan osalta kiinnitetään edelleen huomiota tarkastusten yhteydessä, että julkisten tilojen radonmittaukset on tehty ajallaan. Talousvesivalvonnassa säteilevien tekijöiden valvonta on hyvin ohjeistettu ja näytteenoton toteutumisesta ja raportoinnista huolehditaan. Mikäli seurannoissa todetaan ylityksiä, huolehditaan asian kuntoon saattamisesta yhteistyössä toimijan kanssa. Radonhaitta huomioidaan myös ennakoivassa terveydensuojelutyössä kuten kaavoitusta ja rakentamista koskevissa lausunnoissa.

3.4 Fluorisoivat kaasut (otsoni- ja F-kaasuasetus)

Otsoni- ja F-kaasuasetusten mukaista valvontaa tehdään Päijät Hämeen ympäristöterveyden alueella koko ohjelmakauden ajan muiden lakialojen ohessa yhteistarkastuksina. Vuositasolla tarkastuksia arvioidaan tehtävän noin 10 kappaletta. Tehtävä valvonta on riskiperusteista, jossa huomioidaan muun muassa laitetyypit, kylmäaineiden määrät ja tyyppi, vuotoriskit sekä laitteistoilta edellytetyt huoltosykli. Valvonnassa noudatetaan ympäristöhallinnon ohjeessa 3 /2015 annettuja linjauksia sekä ympäristöhallinnon f-kaasuvalvontaa koskevilla verkkosivuilla julkaistuja päivitettyjä lisäohjeita. F-kaasuasetuksen mukainen valvonta on asiakkaalle maksullista.

3.5 Ennakoiva terveydensuojelutyö

Ennakoiva terveydensuojelutyö on kuulunut ympäristöterveydenhuollossa joko omiin tai valtakunnallisiin painopisteisiin jo useita vuosia. Yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa on tehty ja kehitetty aktiivisesti. Keskeisimpiä proaktiivisen terveydensuojelutyön muotoja ovat erilaiset lausuntomenettelyt sekä työskentely erilaisissa sidosryhmissä. Terveydensuojelussa omaksutaan toimintatapa, jossa erityisesti sidosryhmätyöskentelyssä toimitaan oman toimialueen erityisasiantuntijana. Tämä toiminta on terveyshaittojen ennakoinnin kannalta

tärkeää, koska käytännössä terveydensuojelun erityisosaamista on saatavissa ainoastaan kunnallisista terveysvalvonnoista. Valtakunnallisten painopisteiden mukaisesti myös terveydensuojelussa kehitetään eri asioista tiedottamista sekä toimialaan liittyvää kohderyhmien kouluttamista. Tällä toiminnalla saadaan huomattavasti laajempi tiedon kattavuus kuin esimerkiksi yksittäisillä tarkastuksilla. Tiedottamiseen ja kouluttamiseen varataan resursseja, jotta sitä voidaan toteuttaa aikaisempaa laajemmin ja vaikuttavammin. Toiminnassa huomioidaan myös valtakunnalliset toiminnan painopisteet. Tiedottamisen ja kouluttamisen painotuksista päätetään vuosittain erikseen ja näistä laaditaan oma suunnitelmansa, jota ympäristöterveydessä kutsutaan tiedottamisen ja kouluttamisen vuosikelloksi.

3.5.1 Lausunnot

Lausuntomenettelyillä on terveydensuojelussa vakiintuneet käytännöt ja toimintatavat. Eniten lausuntoja annetaan kaavoitukseen, rakennuslupahakemuksiin sekä ympäristölupiin liittyvissä asioissa. Kunnista riippuen myös lausuntoja talousveden hankintaa tai viemäröintiä koskevista vapautushakemuksista annetaan ajoittain paljon. Lausunnoissa pääpaino on ihmisten elinympäristön terveellisyyteen ja turvallisuuteen sekä viihtyisyyteen liittyvissä asioissa. Terveydensuojelusta osallistutaan aktiivisesti myös viranomaisten välisiin yhteistyöpalavereihin, joita järjestetään monissa kaupungeissa ja kunnissa muun muassa kaavoituksessa ja rakennusvalvonnassa. Näissä tapaamisissa on mahdollisuus vaikuttaa vireillä oleviin asioihin jo ennen lausuntomenettelyä. Lausuntojen valmisteluun ja laatimiseen sekä viranomaistapaamisiin varataan toiminnassa riittävät resurssit, jotta lausuntopyyntöihin voidaan reagoida määräaikaisten puitteissa.

3.5.2 Sidosryhmätyöskentely

Terveydensuojelun keskeisimpiä sidosryhmiä ovat kuntien eri viranomaistahot, kuntayhtiöt, pelastuslaitos, poliisi, sosiaali- ja terveysviranomaiset, sekä keskusviranomaiset. Sidosryhmätyöskentelyä tehdään myös monialaisten työryhmien kanssa esimerkiksi varautumisessa. Päijät-Hämeessä on viranoamisten varautumisen yhteistyöryhmän, PHTURVAN, alaisuuteen perustettu PHVesiturva - yhteistyöryhmä, jonka puheenjohtaja ja sihteeri tulevat Päijät-Hämeen ympäristöterveydestä. Ryhmän yhtenä tavoitteena on vesihuoltoon liittyvän varautumisen tason parantaminen. Aikamäärällisesti eniten työaikaa sidosryhmätyöskentelyssä käytetään kuntien julkisten tilojen sisäilmaryhmätoiminnan asiantuntijatehtäviin sekä maankäyttöön ja rakentamiseen liittyviin yhteistyökokouksiin. Suunnitelmakaudella panostetaan erityisesti sidosryhmäyhteistyössä tiedottamiseen ja koulutukseen sekä selkeytetään toimialalla toimivien eri viranomaisten ja muiden yhteistyökumppanien osaamisen hyödyntämistä ja mahdollisuuksia. Vuonna 2023 keskitytään yhteistyötoimintaan ikäihmisten sosiaalityön/asiakasohjauksen sekä psykososiaalisten palveluiden/sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävään keskinäiseen yhteistyönraja-apintojen sopimiseen ja koulutukseen. Sosiaalityöhön liittyvää yhteistyötä tehdään henkilötasolla valvonnassa paljon esimerkiksi asumisterveydessä. Molemminpuoliset organisaatiomuutokset vuoden 2023 alussa edellyttävät myös yhteistyöraja-apintojen selkeyttämistä. Terveydensuojelun osalta tämä yhteistyö liittyy asumisterveysvalvontaan sekä sosiaalialan kohteiden valvontaan. Terveydensuojelun toimialalla tapahtuneiden lakimuutosten myötä sidosryhmäyhteistyötä tullaan lisäämään myös vesilaitosten sekä julkisten kiinteistöjen omistajien ja ylläpitäjien kanssa. Nopeasti voimaan tulevat lakimuutokset lisäävät tarvetta kouluttamiselle ja muutoksista tiedottamiselle. Uutena yhteistyötahona ovat myös toimialueen erilaiset oppilaitokset, joista tulee ajoittain pyyntöjä tulla esittelemään toimialueeseen kuuluvia asioita. Myös näihin suhtaudutaan myönteisesti aikataulujen puitteissa. Hyvinvointialueella jatkuu myös laaja Luontoaskel terveyteen - hanke sekä hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen nk. hyte työ, johon ympäristöterveys osallistuu toimialueensa edustajana.

Koronaepidemian myötä suurin osa sidosryhmäyhteistyöstä on siirtynyt käyttämään erilaisia sähköisiä yhteydenpitojärjestelmiä. Ympäristöterveyskeskuksessa on riittävät valmiudet toimia myös tässä ympäristössä ja myös tämän toiminnan osaamista tullaan kehittämään.

3.6 Muut valvontakohteet

Terveydensuojelulain mukainen valvonta koostuu pääasiassa suunnitelmallisesta ilmoitettujen tilojen sekä toimintojen tai päätöksellä hyväksytyjen vesilaitosten valvonnasta. Ennakoimattomasta valvontatyöstä suurin työpanos kohdistetaan asumisterveysvalvontaan, joka tapahtuu asukkaiden tai kiinteistön omistajien pyynnöstä. Terveydensuojeluviranomainen voi perustellusta syystä ottaa vireille myös näihin kuulumattomia valvontatapauksia tai kohteita. Useimmiten tämäntyyppinen valvontatyö kohdistetaan erilaisten valitusten tai toimenpidepyyntöjen selvittämiseen. Useimmiten edellä mainitut liittyvät erilaisiin asunnon sisälle kantautuviin ääniin tai meluun, tuholaisiin, haittaeläimiin sekä monenlaisiin kohteisiin, jotka eivät ole terveydensuojelun säännöllisen valvonnan piirissä. Terveydensuojelu aloittaa näiden asioiden selvitystyön ja tarvittaessa jatkaa asian käsittelyn loppuun saakka tai siirtää asian toimivaltaiselle viranomaiselle. Tarvittava resurssi on huomioitu ennakoimattoman työn osuudessa.

3.7 Tarkastusten määrittely ja sisältö

Suurin osa terveydensuojelun suorittamasta tarkastustyöstä ja valvonnasta on maksullista asiakkaalle. Poikkeuksen tästä tekevät lähinnä terveyshaittaepäilyn selvittämiseen liittyvät ensimmäiset tarkastukset yksityisasunnoissa tai huoneistoissa sekä talousveden saastumisepäilyihin liittyvät näytteet yksityistalouksissa. Tarkastusten sisältöjä on määritelty oheisessa taulukossa. Tarkemmin maksullisuutta on käsitelty ympäristöterveydenhuollon maksutaksassa.

<p>SUUNNITELMALLISET</p>	<p>Tarkastuksen yleinen sisältö</p> <p>Tarkastusten yleinen sisältö on määritelty asiakirjassa terveydensuojelun valvontaohjeisto versio 1.0 (23.9.2010), joka löytyy toimipisteistä. Valvontaa ohjaava Valvira on parhaillaan päivittämässä valvontaohjeistoa ja siihen kuuluvia osia löytyy jo Valviran Extranetistä, johon yksikön henkilökunnalla on käyttöoikeudet.</p> <p>https://yth.valvira.fi/Login.aspx?ReturnUrl=%2f</p> <p>Lainsäädäntö www.finlex.fi</p> <p>Tarkastukset kirjataan ja tallennetaan keskitettyyn tietokantaan valtakunnallisen Vati-järjestelmän kautta. Valtakunnalliset kohdetieto- ja kirjaamisohjeet on julkaistu VATI- ohjeissa, jotka löytyvät ajantasaisina Ruokaviraston ylläpitämiltä Pikantti sivuilta.</p>
	<p>Tarkastukseen liittyy tavallisesti aistinvaraista tarkastelua ja arviointia sekä mahdollisesti mittauksia ja näytteenottoa jatkotutkimuksia varten.</p>

Valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, valsu	Suunnitelmakauden painopisteen mukaisesti terveydensuojeluviranomainen osaltaan edistää laadukkaiden sisäilmaselvitysten tekemistä ohjaamalla selvitystön tekemistä ulkopuolisille asiantuntijoille. Solarium-valvontatyön osuus lisätään kohteen TsL -tarkastusaikaan ja huomioidaan tarkastuksesta perittävässä hinnassa. Veloitus taksan ja TsL perusteella. Mikäli tarkastus tehdään toimenpidepyynnön perusteella, veloitetaan tarkastuksesta säännöllisen valvonnan osuus.
Tarkastus, käyttöönotto, valsu	Käyttöönottotarkastukset liittyvät terveydensuojelulain mukaiseen ilmoituskäsittelyyn. Tarkastukset tehdään toimijan kanssa sovittavana ajankohtana ilmoituksen ja siihen liittyvien asiakirjojen vastaanottamisen jälkeen. Kohde kuuluu säännöllisen valvonnan piiriin ilmoituksen vastaanottamisen jälkeen ja tarkastus on maksullinen valvontasuunnitelman mukainen tarkastus, vaikka se tehtäisiin ennen toiminnan alkamista. Ilmoituksen käsittelystä toimijalle lähetetään todistus, joka korvaa aiemmin tehdyn viranhaltijapäätöksen. Tarkastuksen yhteydessä tehdään kohteelle riskinarviointi valtakunnallisen ohjeen mukaisesti. Riskinarvioinnin perusteella kohteelle määritellään säännöllisen valvonnan valvontatiheys. Mikäli tiheys ylittää valtakunnallisen ohjeen määrän tiheyden nostaminen ilmoitetaan ja perustellaan toimijalle kirjallisesti.
Projektitarkastus	Projektin puitteissa tapahtuva valvontasuunnitelmassa suunniteltu valvonta on osa säännöllistä valvontaa (maksullinen). Tarkastus voi olla eri ympäristöterveydenhuollon lakien mukainen yhdistetty tarkastus tai eri viranomaisten edustajien suorittama yhteistarkastus. F-kaasuasetusten valvonta toteutetaan pääsääntöisesti muiden lakialojen yhteistarkastuksena. Tarkastuksesta ilmoitetaan kohteelle etukäteen, ellei ennalta ilmoittaminen vaaranna tarkastuksen tarkoitusta.
Näytteenotto	Tarkastuksen yhteydessä tapahtuva näytteenottotyön osuus (ja mittaus) sisällytetään säännöllisen valvonnan tarkastuksen hintaan. Pelkkä näytteenottokäynti (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus ja käynnistä veloitetaan ympäristöterveyskeskuksen tuntitaksan mukainen veloitus. Kohdistuu esimerkiksi toiminnanharjoittajien talous- ja uimaveden tarkkailuun. Uusintänäytteenotto (maksullinen), kun tulos on huono. Uusintänäytteenottoa (maksullinen) harkitaan, kun tulos heikentynyt ja kyseessä on patogeenimikrobit. Viranomaisen vastuulla olevaa näytteenottoa voidaan myös ulkoistaa esim. koulutetun näytteenottajan tehtäväksi, kun viranomainen varmistuu näytteenottajan luotettavuudesta.
ENNAKOIMATON VALVONTA	
	Asumisterveysasetus 545/2015 ja Valviran ohjeet muun muassa 3/2011 Asuntojen siivottomuustapauksissa. Tarkastus, joka suoritetaan

<p>Tarkastus, toimenpidepyyntö asunto tai huoneisto, ei valsu</p>	<p>toimenpidepyynnön johdosta asunnossa tai TsL:n mukaisessa huoneistossa. Ensimmäinen tarkastuskäynti on maksuton. Seuraavat tarkastukset tai mittaukset, tutkimukset, selvitykset ovat maksullisia. Näytteiden analyysikustannukset ja näytteenottotyö ovat aina maksullisia. Suunnitelmakauden painopisteen mukaisesti terveydensuojeluviranomainen osaltaan edistää laadukkaiden sisäilmaselvitysten tekemistä ohjaamalla selvitystyön tekemistä ulkopuolisille asiantuntijoille.</p>
<p>Tarkastus, muu ennakoimaton, ei valsu</p>	<p>Kohdistuu muun muassa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • toiminnanharjoittajan vaihdos, • yleisötilaisuuden hygieeniset olosuhteet tai muu tilapäinen toiminta, • vainajiin tai hautaamiseen liittyvä tarkastus, • yksityisen terveydenhuollon yksikön tarkastus, • alusten saniteettitodistustarkastus, • yksityisen sosiaalialan yksikön tarkastus lausunnon yhteydessä kohteessa, joka ei siirry säännöllisen valvonnan piiriin, • häiriötilanteeseen liittyvä tarkastus, • toimijan pyynnöstä todistus tai vastaava, • projektitarkastus, jota ei ole valvonasuunnitelmassa suunniteltu, • tai muu tarkastus, jota ei ole voinut ennalta suunnitella.
<p>Uusintatarkastus, huoneistot ym.</p>	<p>Tarkastus, joka tehdään tarkastusten perusteella säännösten noudattamatta jättämisen johdosta annettujen määräysten (tehtyjen päätösten) valvomiseksi. Tarkastus, joka tehdään asunto- ja huoneistotarkastuksen jälkivalvontana. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päätetään hallintosäännön mukaisesti.</p>
<p>Uusintatarkastus</p>	<p>Tarkastus, joka tehdään toiminnanharjoittajalle säännöllisen valvonnan tarkastuksen yhteydessä annetun toimenpidekehotuksen (ei määräyksen) valvomiseksi tilanteessa, jolloin jälkivalvonta on suoritettava ennen seuraavaa säännöllisen valvonnan tarkastusta. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päättää ympäristöterveysjohtaja hallintosäännön mukaisesti.</p>
	<p>Katso: Tarkastuksen yleinen sisältö, näytteenotto. Tarkastuksen yhteydessä tapahtuva näytteenottotyön osuus (ja mittaus) sisällytetään säännöllisen valvonnan tarkastuksen hintaan lisäämällä maksutaulukon mukaista maksua. Pelkkä näytteenottokäynti (selvitys tai mittaus) ei ole tarkastus ja käynnistä veloitetaan ympäristöterveyskeskuksen tuntitaksan mukainen veloitus. Kohdistuu esimerkiksi kaivon omistajan</p>

Näytteenotto	<p>kaivovesitutkimuksiin, puhtausnäytteisiin tai TsL:n huoneiston sisäilman laadun tai asumisterveydens selvitykseen näyttein (tutkimuksin tai mittauksin).</p> <p>Palvelunäytteitä ei pääsääntöisesti oteta. Jos palvelunäyte otetaan, tulee näytteenotosta laskuttaa myös arvonlisävero.</p> <p>Uusintänäytteenotto, kun tulos on huono, raja-arvo ylittyy ja kyseessä patogeenimikrobit. Uusintänäytteenottoa harkitaan, kun tulos heikentynyt ja kyseessä patogeenimikrobit.</p> <p>Näytteenotossa ja mittaus- sekä selvitystöissä voidaan harkinnan mukaan käyttää myös ulkopuolista konsulttia.</p>
Näytteenotto	<p>Näytteenotto (ja mittaus), joka suoritetaan asiakkaan ilmoituksen, valituksen toimepidepyynnön (ei sisäilma, asumisterveys) tai epidemiaepäilyn johdosta.</p>

3.8 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä on arvioitu yhtenäisesti terveydensuojelun valvonnan valvontakohteiden valvontatarvetta (riskinarvio) kohdekohtaisesti aina tarkastusten yhteydessä muun muassa valtakunnallisten tarkastuslomakepohjien ja valtakunnallisen valvontaohjeiston perusteella. Ympäristöterveyskeskuksen valvontakohteiden riskinarvioinnin minimitasona käytetään valtakunnallisen terveydensuojelun valvontasuunnitelmassa 2020-2024 esitettyä kohdetyyppikohtaista riskinarviointia. Tämän perusteella valvontakohteille on määritelty keskimääräiset tarkastustiheydet ja tarkastusajat. Yksikössä on linjattu, että valvontakohteen tarkastustiheyttä on ainoastaan mahdollista nostaa tarkastuksella tehtävän kohdekohtaisen riskinarvioinnin perusteella. Terveydensuojelun tiimissä on linjattu, että nostettaessa valvontatiheyttä, asiasta on ensin keskusteltava toimijan kanssa ja muutos on kirjattava kohteen ominaisuustietoihin perusteluineen. Tieto toimitetaan toimijalle myös kirjallisena tarkastuskertomuksessa.

Merkittäviä tekijöitä riskinarvioinnin kannalta ovat

- altistuvien ihmisten määrä ja erityisryhmät (lapset, nuoret, vanhukset, liikuntarajoitteiset, sairaat)
- altistavan tekijän määrittely (taudinaiheuttaja, myrkyllisyys)
- altistuksen kesto ja/tai toistuvuus (vakituinen tai tilapäinen oleskelu)
- erityiskohde, johon ei ole olemassa valvonnan ohjetta tai käytäntöä
- aikaisemman valvonnan tulokset, onko korjaaviin toimenpiteisiin ryhdytty
- onko toiminta ilmoitus- tai hyväksymispäätöksen mukaista
- toiminnanharjoittajan asenne ja asiantuntemus, käytettävissä olevat resurssit
- tiedottaminen ja varautuminen erityistilanteisiin
- muut mahdollisesti terveyshaittaa aiheuttavat tekijät.

Valvontakohdetyypit luokitellaan kolmeen eri riskiluokkaan seuraavasti:

Riskiluokka 3

Kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta voi aiheutua terveystahaitta, esimerkiksi kun altistuvien määrä on suuri, toiminta on herkkä häiriöille, vaikutukset terveyteen ovat merkittäviä, altistusaika on pitkä (korkea riski).

Riskiluokka 2

Kohteet, joissa on mahdollista, että toiminnasta voi aiheutua terveys- tai viihtyisyys-haittaa.

Riskiluokka 1

Kohteet, joissa on todennäköistä, että toiminnasta ei aiheudu terveys- tai viihtyisyyshaittaa, kun toimintoja on vähän, ne ovat rajoitettuja, altistuvien määrä on pieni, terveysriskit eivät ole merkittäviä, toiminta ei ole herkkä häiriöille, altistusaika on lyhyt (matala riski).

3.9 Näytteenotto

Viranomaisnäytteenotto toteutetaan pääosin omana viranomaistyönä käyttämällä yhteisiä näytekuljettajia. Näytteenotossa on hyväksytty myös toimijoiden järjestämiä viranomaisnäytteenottoja. Laboratoriokilpailutus on tehty ja kesäkuusta 2019 Metropolilab Oy jatkaa sopimuskumppanina 2 + 1 + 1-vuotisella sopimuksella. Laboratorio on Ruokaviraston hyväksymä käytettävien analyysien osalta. Mikäli sopimuslaboratorio teettää analyysijä alihankintana, sen velvollisuus on huolehtia, että käytetty laboratorio on myös Ruokaviraston hyväksymä kyseisiin näytteisiin. Uusintänäytteet, saastumisepäilynäytteet ja vastaavat otetaan pääsääntöisesti omana työnä. Laboratorio vastaa näytteiden kuljetuksesta osaamiskeskuksista laboratorioon kerran viikossa ja kesän näytteenoton ruuhkakuukausina 2 kertaa viikossa. Näytekuljettajien lisäksi tilapäistä tarvetta varten pyritään järjestämään mahdollisuus toimittaa näytteitä Lahden alueella sijaitsevaan laboratorion noutopisteeseen. Laboratorion kanssa tehdyssä sopimuksessa on varauduttu myös häiriö- ja erityistilanteiden vaatimaan näytteiden analysointiin myös laboratorion aukiolosta poikkeavina ajankohtina.

Toimijoiden itse ottamien viranomaisnäytteiden edellyttämät näytteenottajan pätevyys ja kokemusvaatimukset on kuvattu yleisen osan näytteenotto osiossa.

Näytteenotto kuuluu säännöllisen valvonnan piiriin ja käytettävä aika lasketaan keskiarvona yhden henkilötyötunnin mukaan/näyte. Työaika sisältää näytteenottotyön matka-ajan sekä kaiken näytteiden ja niiden tulosten käsittelyyn käytettävän työajan.

Taulukko 9. Viranomaisnäytteiden määrä ja analyysit 2023- (arvio)

Näytteenotto kohdistu vuosittain 2023 -	Valvontakohteita (kpl)	Näytteitä*) (kpl/v)	Analyysit		
			Mikrobiologinen	Fysikaalis-kemiallinen	Aistinvarainen tai pH ja t/ °C
Viranomaisnäytteet (säännöllinen valvonta)					
Talousvesi					
Stm asetus (1352 /2015)	40	205	x	x	x
Stm asetus (401 /2001)**)	115	110	x	x	x
Uimavesi					
Allas STM asetus (315 /2002)	12	205	x	x	
Uimaranta STM asetus (177 /2008)	6	26	x		x
Uimaranta STM asetus (354 /2008)***)	75	205	x		x
Häiriötilanteet, kuluttajavalitus, terveysvaara tai terveyshaitan selvitys, näytteenotto, mittaukset tai selvitykset (ennakoimaton valvonta)					
Varaus		10	Analyysit tilanteen mukaan		
Yhteensä	248	751			
Työaika		751 h	100 htp/0,5 htv		

*) Kohteiden valvontatutkimusohjelmien, erillisten näytteenottosuunnitelmien ja analyysien mukaisesti tai asetuksen edellyttämä näytteenottomäärä ja analyysit.

***) Näytemäärä sisältää kohdetyypin "talousveden jakelu osana kaupallista ja julkista toimintaa" näytteitä noin 70 kpl.

****) Näytemäärä sisältää aikaisemmin seuratun "muu uimakohde" kohdetyypin (esim. avantouimapaikat ja leirikeskusten uimapaikat) mukaisia näytteitä noin 70 kpl.

3.10 Painopisteet ja projektit

Taulukossa 10 on kuvattu terveydensuojelun valtakunnallisia painopisteitä ja taulukossa 11 on esitetty ympäristöterveyskeskuksen omia painopisteitä. Molemmissa taulukoissa on sarake, jossa kuvataan painopisteen toteutustapaa, seuranta sekä jatkotoimenpiteitä käytännössä.

Taulukko 10. Terveysturvallisuuden valvonnan painopisteet vuosina 2020 – 2024 valtakunnallisen terveysturvallisuuden toimialan valvontaohjelman mukaan.

Kohde	2020 - 2024 Terveysturvallisuuden painopisteet	Toteutus ja seuranta ympäristöterveydenhuollossa 2023
Yhtenäinen valvonta ja yhteistyö	Oma- ja valvontatarkastusten tukeminen	<p>Toimijoiden tukeminen riskien tunnistamisessa neuvonnalla ja ohjauksella. Laaditaan ohjeistusta toimijoille.</p> <p>Oma- ja valvontatarkastusten tukeminen tarkastusten yhteydessä neuvonnalla ja ohjauksella.</p> <p>Vesilaitosten riskien arviointi ja -hallinta tarkastusten painopiste ja valvontatutkimusohjelmien ajantasaisuus.</p> <p>Painopisteen asioiden seuranta tiimissä sekä viestinnän vuosikellossa</p>
	Elinympäristöterveyden edistäminen (TSL 6 §)	<p>Proaktiivisen toiminnan ja sitä koskevan viestinnän korostaminen omassa toiminnassa.</p> <p>Nimetään vastuhenkilö ja varataan työaika sekä osallistutaan elinympäristöterveyttä edistäviin työryhmiin kuten Luontoaskel terveyteen - hanke. Osallistutaan myös oman toimialan osalta hyvinvoinnin ja terveydenedistämisen työskentelyyn.</p> <p>Viranomaisyhteistyö ympäristöterveysriskien selvittämisessä ja vähentämisessä. Esim. maankäyttö, terveyshaittaepäilyjen selvittäminen, sisäilmatyöryhmät, yhteistarkastukset.</p> <p>Häiriötilannevarautuminen, suunnitelmien ajantasaisuus sekä häiriötilanteiden tai osakokonaisuuden harjoittelu. Huomioidaan viranomaisyhteistyö ja epidemiaselvitystyöryhmä. Häiriötilanteiden toimintakortit ja niiden ajantasaisuus.</p>

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

		Varautumisen tiimin aktiivinen toiminta ja sen koordinoimana varautumisen kehittäminen. Varautumisen harjoittelusuunnitelman toteutus.
--	--	---

Taulukko 11. Ympäristöterveydenhuollon omat terveydensuojelun painopisteet 2020–2024

Kohde	2020 - 2024 Terveydensuojelun painopisteet	Toteutus ja seuranta ympäristöterveydenhuollossa 2023
Näkyvyyden lisääminen ja tiedottaminen sekä sähköisen asioinnin kehittäminen	Tiedottamisen ja sen tapojen kehittäminen	Kehitetään toimintatapoja ja käytäntöjä omassa tiedottamisessa sekä sovitaan kumppanien kanssa tiedottamisen tavoista ja vastuista mm. uimavesien häiriötilanteissa. Jatketaan sidosryhmien koulutus-/keskustelutilaisuuksia 1-2 kpl /vuosi sekä jatketaan uutiskirjeiden julkaisua 1-2 kpl/vuosi tiedotettavasta asiämäärästä riippuen. Otetaan käyttöön valtakunnallinen Ilppa sähköisen asioinnin ja ilmoittamisen kanava ja tiedotetaan siitä aktiivisesti kuntalaisia. Jatkokehitys tiimipalavereissa. Suunnitellaan viestinnän vuosikelloon.
Näytteenottoiminnan suunnitelmallisuuden kehittäminen	Viranomaisnäytteenoton suunnittelu ja toteutus kokonaisuutena koko vuoden osalta	Viranomaisnäytteenoton kokonaissuunnittelu. Huomioidaan erityisesti näytteenottoihin käytettävät matkat ja ajat sekä sujuvuus oman toiminnan kannalta. Näytteenoton toteuttaminen lähimmästä osaamiskeskuksesta. Näytteenoton vastuuttaminen ja työnohjaus. Seurataan toteumaa ja sujuvuutta. Palautekeskustelu ja kehitystoimet tiimissä sekä näytteenottoon osallistuneiden kanssa. Liittyy osana käynnissä olevaan valvontamatkojen kilometrien Lean-seurantahankkeeseen.
		Varautumisen kehittäminen harjoituspalautteiden pohjalta, harjoittelun suunnittelu ja

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

Häiriötilannetoiminta	Häiriötilannetoiminnan kehittäminen	aikataulutus varautumisharjoittelun vuosikelloon. Harjoittelu, ohjekortit ja niiden päivitys. Varautumisen tiimi ohjaa ja seuraa hankkeen etenemistä. PHVesiturvan toiminnan vakiinnuttaminen.
Vati-järjestelmä	Vati-järjestelmän käyttö ja kehitys	Seurataan Vati-ohjelman kehittymistä ja ohjelman mahdollistaessa lisätään ohjelmaan toiminnan tietoja. Edustaja osallistuu Vatin valtakunnalliseen kehitysryhmään.
Loma-asunnot ja huoneistot	Kohteet valvonnan piiriin ja viranomaisyhteistyö	Tiedotetaan toimijoita muuttuneesta lain soveltamisesta. Selvitetään ilmoitusvelvollisia kohteita. Varaudutaan ilmoitusten käsittelyihin ja tarkastuksiin. Tehdään yhteistyötä muiden asiaan liittyvien viranomaisten kanssa. Toteutus v. 2023 - 2024.

Projektit, hankkeet ja näytteenotto kuuluvat osana säännöllistä valvontaa. Tarkastus- ja näytemäärät tarkentuvat projektikuvausten ja – ohjeiden valmistuttua. Tarkastukset ovat osa suunnitelmallista valvontaa. Projekteille nimetään vastuuhenkilö ympäristöterveydessä, joka vastaa projektiin liittyvästä valmistelusta ja valmistumisesta ajallaan, projektiohjeen laatimisesta sekä projektin ohjauksesta. Projektista vastaava henkilö koostaa projektin tuloksista ympäristöterveyskeskuksen oman yhteenvedon ja alueellisissa/valtakunnallisissa projekteissa vastaa tietojen kokoamisesta ja edelleen toimittamisesta projektin vastuuhenkilölle.

Projekteihin ja hankkeisiin kohdistuvat suunnitelmalliset tarkastukset ja näytearviot on esitetty taulukossa 12. Projektinäytteet otetaan suunnitelmallisen valvonnan näytteinä toimijan kustannuksella. Ajankäyttö on huomioitu säännöllisen valvonnan resursseissa yleisen osan yhteenvedotaulukossa 2.

Taulukko 12. Valvontaprojektit ja hankkeet 2023-

Valvontaprojekti tai -hanke	Tarkastukset (kpl)	Näytteitä (kpl)
Valtakunnallinen		
Painopistevalvonta, sisältyy säännölliseen valvontaan	Ei	Ei
Aluehallintovirasto		
Ei ole vuonna 2023	0	Ei
Päijät-Hämeen ympäristöterveys tai alueellinen		
F-kaasutarkastukset 2023	noin 10	Ei
Uimahallien pintapuhtaus seurantaprojekti	Ei	pintapuhtausnäyte 30 ja lisäksi 60-90 luminometritestiä
Huoneistovesien näytteenoton ja analyysien yhdenmukaistamishanke	Ei	Ei
Yhteensä kpl / arvioitu työaika htv sisältää matka-ajan	10 kpl / 4 htp / 0,02 htv	10 htp/0,05 htv

Ympäristöterveydenhuollon vuoden 2023 projektien kuvaukset.Uimahallien pintapuhtauden seurantaprojekti

Uimahallien pintapuhtaudesta tehtiin laaja projekti vuonna 2022. Projektin tulosten perusteella terveydensuojelussa todettiin, että useissa kohteissa uimahallien ja oheistilojen pintapuhtauden ylläpidossa ja seurannassa on kehitettävää. Projektin yhteydessä sekä sen jälkeen tehdyissä säännöllisen valvonnan tarkastuksissa on annettu laajasti neuvontaa ja ohjausta. Vuonna 2023 toteutetaan samantyyppinen riskiperusteisesti kohdennettu pintapuhtauden seurantaprojekti, jolla halutaan varmistaa onko kohteiden pintahygieniassa ja sen seurannassa tapahtunut tavoiteltuja muutoksia parempaan suuntaan. Seurantaprojektissa otetaan 4-10 pintapuhtautestettä jokaisesta kohteesta luminometrillä. Lisäksi varaudutaan ottamaan kohteista enintään 30 näytettä mikrobimäärityksiä varten. Testaus ja näytteenotto suunnitellaan projektiin tarkemmin mutta alustavan arvion mukaan pintapuhtaus ja yleinen hygieniataso testattaisiin luminometritestein ja näytteenotto kohdennettaisiin *pseudomonaksen* esiintymiseen kosteissa tiloissa. Projekti muodostuu suunnittelusta, toteutuksesta, raportoinnista sekä viestinnästä. Projektin yhteydessä ei ole tarkoitus tehdä tarkastuksia kohteissa vaan tulokset tiedotetaan kohteisiin erikseen ja ne käsitellään seuraavalla säännöllisen valvonnan tarkastuksella. Näytteenoton yhteydessä varaudutaan neuvontaan ja ohjaukseen kohteissa. Suunniteltu kokonaisajankäyttö on 13 htp.

Huoneistovesien näytteenoton ja analyysien yhdenmukaistamishanke

Terveydensuojeluviranomaisen lakisääteisen talousvesivalvonnan piiriin kuuluu hyvin erityyppisiä huoneistoja sekä elintarvikekohteita. Vuosien saatossa lainsäädäntö, toimintaohjeet ja käytännöt ovat vaihdelleet ja kohteiden talousvesiä on otettu valvontaan eri perustein ja käytännöin. Lisäksi kohteilta on edellytetty eritasoisia vesianalyyskejä monenlaisin perustein. Ympäristöterveydessä on tunnustettu tarve yhdenmukaistaa huoneistojen vesivalvonta ja tarkistaa näytteistä tehtävien analyysien vastaavuus nykyiseen lainsäädäntöön. Vuonna 2023 aloitettavassa hankkeessa käydään läpi kaikki viranomaisvalvonnassa olevat huoneistovesikohteet ja arvioidaan niiltä edellytettävä talousvesivalvonta yhdenmukaisesti. Tiedot tarkastetaan toimijoilta joko säännöllisen valvonnan tarkastusten tiedoista tai soittamalla ja kirjataan valtakunnalliseen Vati valvontatietokantaan. Projektin yhteydessä myös linjataan menettely, jolla ympäristöterveydessä päätetään vanhojen ja uusien kohteiden vesivalvonnan laajuudesta ja

sovellettavasta lainsäädännöstä. Tämän lisäksi uusien kohteiden talousveden julkista- ja kaupallista käyttöä sekä elintarvikehuoneistojen vedenkäyttöä koskevat ilmoitukset arvioidaan ja käsitellään jatkossa keskitetysti, jolla varmistetaan yhdenmukainen menettely. Käsitelyn jälkeen kohteiden viranomaisnäytteenotto siirtyy nykyisen käytännön mukaisesti Päijät-Hämeen ympäristöterveyden keskitetyn huoneistovesinäytteenoton piiriin. Hankkeeseen varataan alustavasti kokonaistyöaikaa 0,25 htv.

Hellehaittojen torjunnan valvontahanke sosiaalialan kohteissa 2023-2024

THL:n mukaan (Kollanus & Lanki, 2021) Suomessa joitakin viikkoja kestävästä helleaalloista voi aiheutua useampia satoja kuolemia. Vakavien haittavaikutusten riski kohdistuu erityisesti ikääntyneisiin ja pitkäaikaissairauksista kärsiviin. Päijät-Hämeen ympäristöterveyden säännöllisessä valvontatyössä on aikaisemmin todettu, että erityisesti sosiaalialan yksiköissä varautuminen hellehaittojen torjuntaan on hyvin vaihtelevaa ja toimenpiteisiin ryhdytään usein vasta kun toimenpiderajat ovat ylittyneet. Tämän jälkeen etenkin passiivisilla torjuntatoimilla ei ole juuri vaikutusta rakennuksen sisälämpötiloihin. Ympäristöterveys toteuttaa hellehaittojen valvonnan osalta kohdennetun tarkastusprojektin ikääntyneiden ja pitkäaikaissairaiden tehostettua palveluasumista tarjoaviin kohteisiin. Tarkastukset kohdennetaan kesä-elokuun lämpimiin jaksoihin ja tarkastuksilla kiinnitetään huomiota kohteiden sisälämpötilojen omavalvontaan sekä tehdään kohteissa myös itse olosuhdevalvontaa. Tarkastuksilla on vahvasti neuvova ja ohjaava tarkoitus. Projektissa arvioidaan tehtävän vuosittain noin 20 tarkastusta ja kokonaisuutena vuosittainen ajankäyttö on 10 htp. Ajankäyttö sisältää myös varauksen toimijoiden neuvontaan ja ohjaukseen. Projektista tehdään suunnitelma, jossa kuvataan kohteiden kanssa läpikäytävät asiat. Projektista tehdään myös loppuraportti.

4 TUPAKKALAIN JA NIKOTIINIKORVAUSVALMISTEIDEN VALVONTASUUNNITELMA

Valvontasuunnitelmassa on esitetty Päijät-Hämeen ympäristöterveyden tupakkalainsäädännön valvontatarve sekä suunnitelmallinen, säännöllinen valvonta ja lääkelain valvontatarve, vaikka lääkelain valvontasuunnitelmaa ei lainsäädännössä edellytetä. Valvontasuunnitelmaan sisältyvät säännöllisen ja suunnitelmallisen valvonnan lisäksi muut kunnallisen valvontayksikön vastuulla olevat ja valvontaa tukevat tupakka- ja lääkelain valvonnan tehtävät.

4.1 Myynnin valvonta (tupakka, nikotiini, nesteet)

Tupakkadirektiivin viimeisimmän muutoksen takia tupakanmyyntikohteisiin on vuoden 2019 aikana edellytetty harmaan talouden estämiseen suunnitellut tunnistekoodit. Tämän lisäksi vähittäismyyntipakkauksiin tulee jatkossa jäljitettävyyss- ja turvaominaisuuksia vaihteittain. Tunnistekoodien olemassaolo sekä tunniste- ja turvaominaisuudet myyntipakkauksissa varmistetaan jatkossa tarkastusten yhteydessä lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Vuodesta 2021 lähtien valvonnassa on kiinnitetty erityistä huomiota toimijoiden omavalvonnan tukemiseen.

Tupakkavalvontaa kohdistetaan seuraaviin tekijöihin:

- Tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupahakemusten käsittelyyn, tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakkajäljitelmien, nikotiininesteiden, sähkösavukkeiden ja tupakointivälineiden myynnin valvontaan (tuotevalvonta) sekä mainonnan ja muun myynnin edistämistoiminnan valvontaan.
- Markkinointikiellon valvontaan.
- Asuinyhteisöjä koskevien tupakointikieltohakemusten käsittelyyn.
- Tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamisen valvontaan.

Nikotiinikorvaushoitotuotteiden valvonta kohdistuu:

- Myyntilupahakemusten käsittelyyn, myyntipaikkojen ja myynnin valvontaan.

Tupakointikieltoja ja -rajoituksia koskevilla tarkastuskäynneillä ilmassa voidaan todeta olevan tupakkalaissa tarkoitettujen tuotteiden savua tai höyryä, jos se on nähtävissä, haistettavissa tai tunnettavissa. Savun ja höyryn kulkeutuminen voidaan lisäksi selvittää myös merkkiainetutkimuksella. Aistinvarainen arviointi tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonnassa on suositeltavin menetelmä savun tai höyryn havainnointiin, sillä mittausmenetelmät niiden havaitsemiseksi ovat rajalliset.

Tupakka- ja lääkelain mukaiseen säännölliseen valvontaan ei suunnitella näytteenottoa. Näytteenotto voi tulla kyseeseen valitustapausten käsittelyn yhteydessä, esimerkiksi mainonta ja myynninedistäminen, tupakointikiellot ja -rajoitukset (savumerkkiainetutkimus) tai tupakka- ja nikotiinituotteet, tupakointivälineet tai – jäljitelmät (tuotenäyte, kulutustavara). Uusintänäytteenoton tarpeellisuus harkitaan tapauskohtaisesti.

4.2 Tupakointitilojen valvonta

Ravintoloiden tupakointitilojen valvonnassa kiinnitetään erityisesti huomiota tupakointitilan omavalvontavelvoitteiden toteutumiseen, laitteiston huoltoon sekä toimivuuteen. Tupakkatiloista ei saa levitä savua niihin tiloihin, joissa tupakointi on kielletty. Tupakointitilojen valvontaa tehdään kohteissa muun tarkastustoiminnan yhteydessä ja tarvittaessa myös tupakansavuvälitusten yhteydessä. Viime vuosina tupakointitilojen määrä ravintoloissa on vähentynyt ja niitä on toimialueella käytössä enää yksittäisiä.

4.3 Asuinyhteisöjen tupakointikiellot

Asuinyhteisöjen tupakointikieltihakemusten määrä on viime vuosina ollut yksittäisiä tapauksia, mutta kielloja hakeneet yhteisöt ovat olleet usein isoja ja siksi niistä on aiheutunut myös melko iso työmäärä. Tämä työ kuuluu ennakoimattomaan valvontatyöhön, mutta työmäärään varaudutaan ja tarvittavat tarkastukset ja hallinnolliset toimenpiteet tehdään. Valvonnassa varaudutaan myös kieltopäätösten valvontaan ja mahdollisiin niitä seuraaviin hallinnollisiin päätöksiin. Valvonta ja asiaa koskevat hallinnolliset päätökset ovat hakijoille maksullisia.

4.4 Muu valvonta

Ympäristöterveydenhuollossa varataan resursseja myös ennakoivaan työhön, toimimiseen asiantuntijana sekä yhteistoimintaan alan kumppanien kanssa. Perinteisen valvontatyön lisäksi tupakkalainsäädäntö huomioidaan ennakoivassa valvontatyössä kuten annettavissa lausunnoissa sekä kumppanitapaamisissa esimerkiksi tapahtumajärjestäjien kanssa. Vuonna 2022 voimaan tullut uusi tupakkalaki, laajensi tupakointikielloja koskemaan yleisiä uimarantoja ja lasten leikkikenttiä. Tämä lakimuutos edellyttää terveydensuojelulta aiheeseen liittyvää tiedottamista toimijoille sekä myös valvonnan kohdentamista esimerkiksi terveydensuojeluvalvonnan yhteydessä. Myös markkinavalvontaan on tulossa lisää tehtäviä, jotka resurssoidaan säännöllisen valvonnan tehtäviin. Valviran antaman ohjauksen mukaan valmisteilla olevien laki- ja direktiivimuutosten aiheuttamiin uusiin tehtäviin varaudutaan valvonnan suunnittelussa vaikka lainsäädäntö ei olekaan voimassa valvontasuunnitelman laatimisen ajankohtana. Tarvittaessa terveydensuojelulla on mahdollisuus järjestää koulutusta tai jakaa keskitettyä neuvontaa ja ohjausta toimialueen toiminnanharjoittajille. Vuonna 2022 julkaistiin toimijoille myös tupakkalainsäädäntöä koskeva uutiskirje. Tätä on tarkoitus jatkaa myös 2023 joko uutiskirjeenä tai tarkempina kohderyhmätiedottamisena.

Muussa valvontatyössä varataan resurssia myös valitusten, ilmiintojen tai muiden suunnittelemattomien valvontatapausten selvittämiseen. Nämä priorisoidaan säännöllisen valvonnan edelle, koska niiden taustalla on epäily tupakkalain säännösten rikkomisesta.

Taulukko 13. Tupakka- ja lääkelain mukaisten kohteiden määrät ja tarkastukset kohdetyypeittäin vuonna 2023

Tupakka- ja lääkelain mukainen kohdetyyppi	Kohdemäärä 2023	Tarkastukset 2023
Tupakointikiellot ja rajoitukset		
Ravintola tai muu ravitsemusliike, jossa on erillinen tupakointitila	2	2
Myyntipaikat		
Tupakkatuotteiden vähittäismyynti	107	49
Nikotiinikorvaustuotteiden myyntilupa-asiat, myynti ja esilläpito	70	28

4.5 Tarkastusten määrittely ja sisältö

SUUNNITELMALLISET	<p>Tarkastuksen yleinen sisältö</p> <p>Valtakunnallinen tupakkalain valvontaohjelma vuosille 2020-2024, www.valvira.fi</p> <p>Valviran tupakka-extranet->uudet valvontalomakkeet</p> <p>Lainsäädäntö www.finlex.fi</p>
Tupakkalain alaisten tuotteiden myynnin tarkastus, valsu	<p>Sisältyy tupakkatuotteiden ja nikotiininesteiden myyntilupaan liittyvät asiat. Tupakkatuotteiden, tupakan vastikkeiden, tupakointivälineiden, sähkösavukkeiden, tupakkajäljitelmiä ja nikotiininesteiden myynnin järjestelyihin, myyntiin, omavalvontaan, mainontaan ja esilläpitoon liittyvät asiat sekä näiden tuotepakkauksiin liittyvät asiat. Tarkastuksessa käytetään Valviran laatimaa tupakkalain alaisten tuotteiden myyntipaikan tarkastuslomaketta.</p> <p>Lääkelain mukaisessa nikotiinikorvaushoitotuotteiden myynnin tarkastuksessa tarkastetaan myynti, myyntilupaan liittyvät asiat ja omavalvonta.</p>
Tupakointikiellot ja rajoitukset, valsu	<p>Sisältää ravintoloiden tupakkatilojen valvontaa. Valvonnassa kiinnitetään huomioita omavalvontaan, laitteiston huoltoon ja toimivuuteen, tupakkatilojen luvanvaraisuuteen. Tarkastuksissa siirrytään käyttämään Valviran laatimaa Tupakointikieltojen ja -rajoitusten tarkastuslomaketta. Tarkastus, joka tehdään toimnepidepyynnön perusteella, voi sisältyä säännöllisen valvonnan tarkastukseen, jolloin siitä veloitetaan säännöllisen valvonnan osuus.</p>
ENNAKOIMATON VALVONTA, ei valsu	
	<p>Tarkastus, joka tehdään tarkastusten perusteella annettujen määräysten noudattamatta jättämisen valvomiseksi tai paikkokeinon (kielto, myyntiluvan peruuttaminen, teettämisuhka, uhkasakko)</p>

Uusintatarkastus	valvomiseksi tai kirjallisen huomautuksen, varoituksen tai kehotuksen valvomiseksi. Uusintatarkastuksen jälkeisistä tarvittavista toimenpiteistä päättää ympäristöterveysjohtaja.
Tarkastus, myyntilupapäätöksen johdosta	Sisältyy tupakkatuotteiden tai tupakointivälineiden myynti, myyntilupaan liittyvät asiat, omavalvonta sekä tupakan, tupakkatuotteiden, tupakointivälineiden ja tupakkajäljitelmiä mainonta myyntipaikassa tai tukkumyyntipaikassa. Erityisesti toimijanvaihdostapauksissa voidaan toteuttaa myös asiakirjatarkastuksena. Lääkelain mukaisessa tarkastuksessa nikotiinikorvaushoitotuotteiden osalta edellä mainitut soveltuvat seikat.
Tarkastus, ilmoituksen tai valituksen johdosta	Tupakkatuotteiden vähittäismyynnin valvontaa. Tupakointikiellon tai -rajoitusten valvontaa. Sisältö vaihtelee asian mukaan. Näitä ovat mm. asiakasvalitukset, viranomaisilmoitukset tai muun valvonnan yhteydessä havaittu tupakointikieltojen ja rajoitusten noudattamiseen liittyvä epäkohta. Esimerkiksi yleisötilaisuuksissa, päiväkodeissa ja kouluissa.
Tarkastus, asuinyhteisön tupakointikieltohakemus	Sisältyy tupakansavun esiintymisen ja kulkeutumisen tarkkailua. Tarkastus liittyy osana hallinnolliseen päätökseen asuinyhteisön tekemästä tupakointikieltohakemuksesta.
Näytteenotto	Merkkisavututkimus, esimerkiksi valvontakeinojen käytön, tupakointikieltojen ja -rajoitusten valvonnan, yhteydessä (Työterveyslaitoksen menetelmä ja ohjeet). Aistinvarainen tutkimus on kuitenkin ensisijainen tutkimus. Pelkkä näytteenottokäynti ei ole tarkastus. Näyte ja näytteenotto on asiakkaalle maksullinen.

4.6 Valvontakohteiden riskinarviointi ja tarkastustiheys

Valvontakohteiden valvontatarpeen lähtökohtana on käytetty valtakunnallisessa tupakkalain valvontaohjelmassa 2020 – 2024 esitettyjä tiheyksiä. Valvontatiheys tupakointikieltojen ja rajoitusten valvonnassa on 0,3 ja tukku- sekä vähittäismyynnin valvonnassa 0,5. Tarkastustiheyttä voidaan lisätä riskinarvioinnin perusteella. Valtakunnallisen valvontaohjelman mukaan esitettyjä valvontatiheyksiä ei ole perustetta alentaa edes riskinarviointiin perustuen. Lääkelain myynnin valvontatiheys (0,5) on sama kuin tupakkatuotteiden myynnin valvontatiheys.

Valvontakohteiden tarkastustarpeen määrittäminen riskiperusteisesti kaikille kohteille on tehty vuonna 2018 ja tämän jälkeen tarkastustarve arvioidaan aina kohteen tarkastuksen yhteydessä.

Tarkastustiheyttä lisätään vähintään 0,5 tarkastuksella / vuosi

1. jos edellisessä ja tehdyssä tarkastuksessa on tullut ilmi rikkomuksia tai toimijan asenne on muulla tavoin kielteinen ja piittaamaton tupakkalain säännöksiin.
2. jos omavalvonta on puutteellista (tupakkalain alaisten tuotteiden myynti, ravintoloiden tupakointitilat).
3. jos tupakansavulle altistuvien ihmisten määrä on suuri ja/tai on erityisryhmiä (lapset, nuoret, vanhukset, sairaat).

4.7 Näytteenotto

Tupakkalainsäädännön mukaiseen valvontaan ei suunnitella näytteenottoa. Valvonta tupakansavun osalta perustuu pääsääntöisesti aistinvaraiseen havainnointiin.

4.8 Painopisteet ja projektit

Tupakkalain valvonnan painopisteiden avulla kohdennetaan resursseja suunnitelmallisesti ja riskiperusteisesti sekä huomioidaan mahdollisista lainsäädäntömuutoksista aiheutuvat uuden tarpeet.

Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistettuihin kohdetyyppeihin voidaan kohdistaa suunnitelmallista valvontaa silloin, kun valvontakohdetyyppi on valvontaohjelman painopistealueena. Suunnitelmallisen valvonnan piiristä poistuneiden kohdetyyppien osalta tupakkalain toteutumista valvotaan muun ympäristöterveyden valvonnan yhteydessä.

Jos muun tarkastustoiminnan yhteydessä syntyy epäily puutteista, niin tehdään kohteeseen tarkastus. Tarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Mikäli tupakka- tai lääkelain mukaisessa säännöllisen valvonnan tarkastuksessa havaitaan puutteita, kohde tarkastetaan myös seuraavana vuonna.

Valtakunnalliset painopistealueet

Toimintavuosi	2020	2021	2022	2023	2024
Painopiste	Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisten välinen yhteistyö		Tuotevalvonta ja markkinoinnin valvonta		
	Omavalvonnan tukeminen ja yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa				

Painopistevalvonnan toteutus ympäristöterveydessä:

Ympäristöterveydessä keskitytään valvonnassa valtakunnallisten painopisteiden huomioimiseen suunnitelmakaudella, eikä valvontaan aseteta erikseen omia painopisteitä.

1. Omavalvonnan tukeminen

Tupakkalaissa on erikseen säädetty toiminnanharjoittajien omavalvontasuunnitelman laatimisvelvollisuudesta niin myynnin kuin tupakointilojenkin suhteen. Vuonna 2021-2022 ympäristöterveydessä on tehty tarkastus kaikkiin tupakanmyyntikohteisiin ja siinä yhteydessä on painotettu myynnin omavalvonnan neuvontaa ja ohjausta. Ennen tarkastusten tekemistä kohteita tiedotettiin asiasta ja niille lähetettiin saatteen kanssa ennakkokyselylomake, joka läpikäytiin tarkastuksen yhteydessä. Tällä menettelyllä saatiin lisättyä valvonnan näkyvyyttä sekä vaikuttavuutta ja saatiin työkalu valvontakohteiden riskinarvioinnin kehittämiseen. Omavalvonnan tukemista valvontakohteissa jatketaan normaalin valvontatyön yhteydessä koko valvontaohjelmakauden ajan.

2. Yhteistyö ehkäisevän päihdetyön kanssa

Tämä painopiste kohdistuu koko suunnitelmakauden valtakunnallisen valvontaohjelman teemaan yhtenäinen valvonta ja yhteistyö. Terveystensuojelussa painopisteen mukainen työ käynnistettiin 2021 verkostoitumalla paikallisella tasolla ehkäisevää päihdetyötä tekevien viranomaisten kanssa ja osallistumalla alueellisen päihdetyön seutukoordinaatioryhmään. Ryhmän yhteistyötapaamisissa keskustellaan tarkemmin yhteistyön tavoista. Työ aloitetaan käymällä läpi eri tahojen toimialat ja toimintatavat. Terveystensuojelu voi tuoda ryhmään näkemyksiä mm. tupakkatuotteiden myynnin ja savuttomuuden valvonnasta. Toisaalta terveystensuojeluviranomainen voi saada luotettavaa

ja ajankohtaista tietoa alueen päihteidenkäytöstä, joka voidaan huomioida valvontatyössä. Tarkastustoiminnan yhteydessä kiinnitetään erityistä huomiota savuttomuuden neuvontaan ja ohjaukseen lasten ja nuorten kohteiden tarkastuksilla, esim. koulut. Painopiste otetaan terveydensuojelun tiimikokouksissa listalle ja seurantaan. Painopisteen toimenpiteiden, seurantakoordinaatioryhmän yhteistyön sekä tarkastushavaintojen perusteella päätetään johtoryhmässä erikseen jatkotoimenpiteistä. Toiminnassa huomioidaan myös mahdollinen valtakunnallinen painopisteen ohjaus.

3. Laittoman kaupan ehkäisy ja viranomaisyhteistyö

Vuosina 2020-2021 tupakkatuotteiden myynnin painopistevalvontaa tehdään savukkeiden ja kääretupakkatuotteiden vähittäismyyntipakkausten uusiin pakollisiin turvaominaisuusmerkintöihin sekä yksilöllisiin tunnisteisiin. Viranomaisten välistä yhteistyötä painotetaan vuosien 2022-2024 valvonnassa niillä valvonnan osa-alueilla, joissa kunnilla ja Valviralla on päällekkäistä toimivaltaa. Painopistevalvonta ei tarvitse erillistä seurantaa, koska poikkeavuudet käsitellään erikseen muun muassa hallinnollisin toimin.

Projektit

Vuonna 2023 toteutetaan tiedottamis- sekä selvitysprojekti, joka kohdistetaan kunnittain leikkikenttätoimijoille. Tällä hetkellä leikkikenttätoiminta ei kuulu terveydensuojeluviranomaisen valvottaviin toimintoihin. Kuitenkin uudistunut tupakkalainsäädäntö edellyttää yleisille leikkikentille myös tupakointikieltoa osoittavia opasteita ja tätä koskeva valvonta kuuluu muun muassa terveydensuojeluviranomaisen toimivaltaan. Ympäristöterveys kohdistaa leikkikenttätoiminnasta vastaaviin toimijoihin tiedottamista sekä tekee kyselyselvityksen, kuinka toimijat toteuttavat lainsäädännön edellyttämät opasteet leikkikentille määräajassa. Mikäli selvityksen perusteella tulee esiin tarvetta muille toimenpiteille harkitaan ne terveydensuojelun tiimissä erikseen. Hankkeeseen varataan kokonaistyöaika 5 htp.

5 ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON VALVONTASUUNNITELMA

JOHDANTO

5.1 Eläinlääkintähuolto kunnassa

Eläinlääkintähuoltoon kuuluvina velvoitteina Päijät-Hämeen ympäristöterveyden on huolehdittava peruseläinlääkintäpalvelujen ja kiireellisen eläinlääkärin avun järjestämisestä, eläinsuojeluvalvonnasta, eläinperäisen alkutuotannon elintarvikevalvonnasta, ante mortem-lihantarkastuksesta, eläintautien valvonnasta ja vastustuksesta, sivutuotevalvonnasta, eläinten merkinnin ja rekisteröinnin sekä eläinten tuonnin ja viennin valvonnasta.

5.2 Toimintaympäristö

Päijät-Hämeen ympäristöterveys vastaa eläinlääkintähuollon järjestämisestä Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Iitin, Kärkölan, Orimattilan, Padasjoen ja Sysmän kuntien alueella. Toiminnasta vastaa ympäristöterveysjohtaja ja eläinlääkinnässä eläinlääkintähuollon päällikkö.

Suurin osa Päijät-Hämeen ympäristöterveyden jäsenkunnista on maatalousvaltaisia kuntia. Tilakäyntien ja vastaanottokäyntien määrien oletetaan säilyvän melko ennallaan. Vapaa-ajan asukkaiden runsas määrä lisää lomakausina huomattavasti lemmikkieläinpotilaiden määrää alueella.

Yhtymän alueella ja välittömässä läheisyydessä on myös yksityisiä eläinlääkäripalvelujen tarjoajia. Lahdessa toimii neljä pieneläimiin erikoistunutta eläinlääkäriasemaa, Hollolassa kaksi ja Heinolassa yksi. Tämän lisäksi Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella on sekä pieneläin- että hyötyeläinpraktiikkaa sekä terveydenhuoltotyötä tekeviä yksityisiä eläinlääkäreitä. Osalla pieneläinklinikoista on vastaanottoa myös iltaisin ja viikonloppuna.

5.3 Eläinlääkintäpalvelut

5.3.1 Henkilöstö ja resurssit

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden palveluksessa on 10 kunnaneläinlääkäriä sekä kaksi valvontaeläinlääkäriä. Valvontaeläinlääkärit vastaavat pääosin valtion varoista korvattavista valvontatehtävistä. Kunnaneläinlääkärit avustavat tarvittaessa valvontaeläinlääkäriä, hoitavat kiireellisiä valvontatehtäviä esimerkiksi päivystyksessä sekä vastaavat lisäksi kunnalle kuuluvista valvontatehtävistä, kuten alkutuotannon hygieniavalvonnasta. Kunnaneläinlääkäreille on osoitettu vastuualueet. Erikoisosaamista pyritään hyödyntämään koko yhtymän alueella.

Eläinlääkintähuollon kokonaishenkilöstöresurssi vuonna 2023 on 12,9 htv.

Elintarvikelain mukaisiin valvontatehtäviin on osoitettu 0,2 htv.

Taulukko 1. Eläinlääkintähuollon henkilökunta ja vastuualueet 2023

Henkilö	Virkanimike	Toimipiste	Vastuualue
Riikka Lasonen	eläinlääkintähuollon päällikkö	Asikkala	hallinto, terveydenhuolto, hevoset
Mari Friman	eläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Orimattila	eläintaudit, terveydenhuolto
Jaana Häyhä	eläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Asikkala	eläintaudit, vesiviljelyvalvonta
Anni Pekkala-Mikkonen	eläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Hollola	siipikarjan hygienia -ja salmonellavalvonta, eläintaudit
Marita Johansson	eläinlääkäri	Kärkölä	alkutuotannon valvonta
Anna Vanha-Perttula	eläinlääkäri	Hartola	pieneläinlääkinnän kehittäminen
Taina Rautell	eläinlääkäri	Iitti	vierasainenäytteet, terveydenhuolto
Jenni Marttila	eläinlääkäri	Heinola	pieneläinlääkinnän kehittäminen, terveydenhuolto
Arja Tulppo	kunnaneläinlääkäri	Systemä	terveydenhuolto
Virka avoinna	kunnaneläinlääkäri		toimiminen eri toimipisteissä
Minna Kontu	valvontaeläinlääkäri	Orimattila	eläinsuojelu, eläintaudit, sivutuotevalvonta
Taru Nenonen	valvontaeläinlääkäri, valmiuseläinlääkäri	Orimattila	eläinsuojelu, eläintaudit, sivutuotevalvonta, eläinten tuonti ja vienti
Kirsi Hakkala, Tiina Kirsi	toimistosihteerit	Hollola	toimistotyöt

Orimattilan länsiosan peruseläinlääkinnän palvelut on järjestetty erillisellä ostopalvelusopimuksella Helsingin yliopistolliselta tuotantoeläinsairaalaalta.

5.3.2 Henkilöstön koulutus

Jokaisella kunnaneläinlääkärillä tulee olla mahdollisuus osallistua peruseläinlääkinnän, oman erikoisosaamisalueensa sekä valvontatehtäviin liittyviin koulutuksiin. Näitä ovat Ruokaviraston ja ESAVIN järjestämät maksuttomat koulutus- tai neuvottelupäivät sekä tämän lisäksi esim. Suomen Eläinlääkäriliiton, Fennovet Oy:n, eläinlääkäreiden erikoisyhdistysten ja Helsingin yliopiston järjestämät koulutukset. Erityisesti huolehditaan kouluttautumisesta ja ammattiosaamisen kehittämisestä tuotantoeläinten terveydenhuollon sekä eri eläinlajien akuuttihoidon osalta. Valmiuseläinlääkärit osallistuvat valmiuseläinlääkäreille järjestettyihin koulutuksiin ja harjoituksiin. Koulutuspäivien lukumäärä tulisi olla vähintään 8 - 10 pv/v /eläinlääkäri. Kehityskeskusteluiden yhteydessä tehdään henkilökohtaiset koulutussuunnitelmat. Koulutus- ja henkilöstösuunnitelma on laadittu osana talousarvioprosessia.

5.3.3 Tietojärjestelmät

Eläinlääkintähuollossa pyritään teknologian hyödyntämiseen ja tietojärjestelmien tehokkaaseen käyttöön. Mahdollisia kehitettäviä kohteita ovat muun muassa mobiilipalvelujen käyttöönotto sekä tietotekniikan hyödyntäminen tilastoinnissa ja raportoinnissa.

Eläinlääkintähallinnon tietojärjestelmiä ja rekistereitä käytetään aktiivisesti valvonnan työkaluina. Kartturin, Eläintenpitäjärekisterin ja Pikantin käyttöoikeudet on tarkoitettu saada kaikille eläinlääkäreille, Traces-käyttöoikeudet valvontaeläinlääkäreille ja osalle kunnaneläinlääkäreistä. Kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on käytössä Provet-eläinlääkintäohjelmisto. Jotta tietojärjestelmien käyttö olisi mahdollisimman tehokasta, pyritään osallistumaan niitä koskeviin koulutuksiin.

5.3.4 Yhteistyö ja viestintä

Valvontaa tehdään tiiviissä yhteistyössä muiden valvontaviranomaisten kanssa. Yhteistyötahoja valvonnassa ovat poliisi, Ely-keskus, ympäristöviranomaiset, rakennusvalvonta, terveydensuojelu sekä sosiaali- ja terveystoimi. Moniongelmaisissa kohteissa pyritään tekemään yhteistarkastuksia muiden viranomaisten kanssa. Alueellisen yhteistyön kehittämiseksi on järjestetty säännöllisiä tapaamisia poliisin ja eläinlääkäreiden kesken. Kaikki kunnaneläinlääkärit ja valvontaeläinlääkärit osallistuvat Etelä-Suomen aluehallintoviraston järjestämiin yhteistyötapaamisiin. Eläinsuojeluvalvontatyötä tekevät eläinlääkärit osallistuvat Väliä Viljelijästä-verkoston toimintaan.

Erityistilanteita varten ympäristöterveyskeskuksessa on valmistunut häiriötilannesuunnitelma sisältäen hälytyskaavion ja nimetyn erityistyöryhmän poikkeustilanteita varten (ruokamyrkytykset, eläinperäisten elintarvikkeiden välityksellä leviävät tartuntataudit, zoonoosit). Häiriötilanteisiin varautumista on esitelty luvussa 1.9.

Ympäristöterveydenhuollon osalta pääasiallinen tiedotusvastuu on ympäristöterveysjohtajalla, joka koordinoi ja jakaa tiedottamisvastuuta eri tilanteissa. Viestintään kuuluvat tiedottaminen, neuvonta ja opastus sekä asiakaspalvelu. Asiakaskäynneillä tehtävän suullisen tiedottamisen lisäksi käytetään sosiaalista mediaa ja internet-sivuja, lehti-ilmoituksia, vastaanotoilla ja tilakäynneillä jaettavia tiedotteita, paikallisten järjestöjen (esim. MTK) yhteissähköpostitusta sekä yhteistyökumppanien tiedonvälityskanavia.

Asiakastyytyväisyyttä seurataan jatkuvasti vastaanotoilla ja sähköpostitse saatujen asiakaspalautteiden kautta, erillisen asiakaspalauttejärjestelmän avulla sekä erikseen projektina toteutetuilla kyselyillä.

5.3.5 Toimipisteet ja varustelu

Kaikissa Päijät-Hämeen ympäristöterveyden toimipisteissä on vastaanottotilat lemmikkieläinten hoitoa varten. Tavoitteena on, että toimipisteissä on vähintään peruseläinlääkinnän edellyttämä varustelutaso sisältäen potilasturvallisuuteen vaikuttavat asiat, kuten mm. kunnollinen pieneläinvaaka sekä lisähappi anestesiapotilaille ja työturvallisuuteen liittyvät varusteet, kuten astutusliinat, kuonokopat, kissahanskat ja turvasaappaat. Vastaanotolla ja tilakäynneillä käytettävä ultraäänilaitte on käytössä kaikissa toimipisteissä. Kaikissa toimipisteissä on käytettävissä myös ultraäänilaitte hammaskiven poistoon pieneläimille. Sähköinen hammasraspi hevosten hammashoitoihin on Asikkalan, Hollolan, Iitin ja Orimattilan toimipisteissä. Tämän lisäksi eläinlääkäreillä on käytössä itse hankkimiaan laitteita ja välineitä. Kaikilla kunnaneläinlääkäreillä on käytössään kannettava tietokone, jossa on Provet- eläinlääkäriohjelma.

Päivystysluonteinen yöpyminen on mahdollista Asikkalan, Heinolan, Hollolan ja Kärkölän toimipisteissä.

Toimipisteissä on puhelinaika arkiaamuisin klo 8 - 9 ajanvarauksia varten, Iitissä klo 9.30 saakka. Virka-aikana eläinlääkärit ovat tavoitettavissa kiireellisiä asioita varten matkapuhelimista. Akuutteja sairastapauksia lukuun ottamatta praktiikka perustuu ajanvarauksella sovittuihin käynteihin vastaanotolla tai tiloilla. Iitin ja Sysmän vastaanotoilla toimii aamupäivisin vastaanotto ilman ajanvarausta.

Asikkalan ja Padasjoen toimipiste

Kustaankuja 2

17200 Vääksy

Jaana Häyhä, Riikka Lasonen

044 480 1172 (Häyhä), 044 480 1180 (Lasonen)

Hartolan toimipiste

Terveystie 1 A

19600 Hartola

Anna Vanha-Perttula

044 480 1174

Heinolan toimipiste

Höylääjäntie 2

18200 Heinola

Jenni Marttila

044 480 1175

Hollolan toimipiste

Parinpellontie 2 B

16710 Hollola kk

Anni Pekkala-Mikkonen

044 480 1176

Iitin toimipiste

Rautatienkatu 27

47400 Kausala

Taina Rautell

044 480 1177

Kärkölän toimipiste

Rinnetie 2 as 1

16600 Järvelä

Marita Johansson

044 480 1178

Orimattilan toimipiste

Kotiseututie 4 b

16300 Orimattila

Mari Friman

044 480 1179

Sysmän toimipiste

Pusukuja 12

19700 Sysmä

Arja Tulppo (virkavapaalla)

044 480 1183

Valvontaeläinlääkärit

PL 66

15871 Hollola

Minna Kontu, Taru Nenonen

044 480 1184 (yhteiskäyttö)

5.3.6 Peruseläinlääkintä virka-aikana

Peruseläinlääkintäpalveluihin sisältyy perustason terveyden- ja sairaanhoito, yksinkertaiset kirurgiset toimenpiteet, neuvonta, akuuttien sairastapausten hoito ja ensiapu, eläinten lopettaminen, todistusten kirjoittaminen sekä terveydenhuoltotyö sekä puhelinneuvonta.

Päijät-Hämeen ympäristöterveys tuottaa peruseläinlääkintäpalvelut seuraavien kuntien alueella: Asikkala, Hartola, Heinola, Hollola, Iitti, Kärkölä, Orimattila, Padasjoki ja Sysmä. Helsingin yliopistollinen tuotantoeläinsairaala hoitaa peruseläinlääkintäpalvelut erillisellä sopimuksella Orimattilan länsiosissa.

Eläinlääkäreiden työtehtävien päällekkäisyyttä helpottamaan on yhtymässä laadittu yhteistyöohje. Se perustuu paritytyöyöskentelyyn. Kokonainen tai osa työpäivästä voidaan rauhoittaa valvontatehtäviä, toimistotöitä, leikkausiltapäiviä, ajanvarauspotilaita ym. tehtäviä varten. Tällöin puheluliikenne ja akuuttipraktiikka ohjataan lähialueella toimivalle työparille.

Virka-aikana tavoitteena on, että kiireellinen eläinlääkärin apu on saatavissa kolmen tunnin sisällä ja kiireetön ajanvarauksella kahden viikon sisällä.

5.3.7 Peruseläinlääkintä päivystysaikana

Eläinlääkäripäivystys on järjestetty arki-iltaisoin klo 16–8 ja viikonloppuisin perjantaista klo 16 maanantaiaamuun klo 8. Arkipyhinä ja yleisinä vapaapäivinä ovat vastaavat ajat.

Yhtymän alueella on kolme erillistä päivystysaluetta:

- alue 1 käsittää Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kunnista kunnat Hollola, Iitti ja Kärkölä sekä päivystyssopimuksella Lahden kaupunki. Päivystysringissä on viisi eläinlääkärinä.
- alue 2 käsittää Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kunnista kunnat Asikkala, Hartola, Heinola, Padasjoki ja Sysmä. Päivystysringissä on viisi eläinlääkärinä.
- alue 3 käsittää Päijät-Hämeen ympäristöterveyden kunnista Orimattilan. Päivystyksestä vastaa sopimuksella Helsingin yliopistollinen tuotantoeläinsairaala.

Edellä mainittujen päivystysten lisäksi yhtymässä on osittainen eriytetty pieneläinpäivystys. Se käsittää kaikki kolme päivystysaluetta. Viikonloppuisin päivystys on perjantaina klo 16–20, lauantaina ja sunnuntaina klo 8–20. Arkipyhinä ja yleisinä vapaapäivinä sovelletaan lauantain ja sunnuntain kellonaikoja ja näitä edeltävänä työpäivänä perjantain aikoja.

Arki-iltaisoin sekä viikonloppuisin ja pyhäpäivinä yöaikaan pieneläinpäivystystä ei ole eriytetty. Potilasmäärät tänä aikana ovat melko vähäiset ja suurin osa työstä on puhelinneuvontaa. Kahden alueen päivystystämisen yhdistämistä arki-iltaisoin ja viikonloppuisin on kokeiltu etupäivystäjä-takapäivystäjä-järjestelyllä, mikä vähentää päivystysrasitusta. Vaativaa hoitoa tarvitsevien pieneläinpotilaiden varalta Evidensian kanssa on tehty takapäivystyssopimus. Potilaita voidaan lähettää joko Hattulan tai Tammiston päivystävään eläinsairaalaan. Sopimus on voimassa päivystysaikana silloin, kun eriytetty pieneläinpäivystys ei ole voimassa.

Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä on päivystyksessä keskitetty yhteydenotonnumero. Numerot ovat erikseen pieneläimille ja suurelaimille ja ne ovat samat koko yhtymän alueella. Molemmat numerot ovat maksullisia. Päivystäjät kirjautuvat palvelunumeron välityksellä oman alueensa päivystäjiksi, samoin pieneläinpäivystäjäksi. Silloin kun eriytettyä pieneläinpäivystystä ei ole, pieneläinpäivystysnumeroon soitetut puhelut ohjautuvat suurelaimipäivystäjälle.

Eriytetyn pieneläinpäivystyksen laatua valvotaan seuraamalla päivystykseen osallistuvien eläinlääkäreiden henkilöllisyyttä ja ammatillista pätevyyttä. Lisäksi asemilta on pyydetty käytössä olevat hinnastot. Asiakastytyväisyyttä seurataan saatujen asiakaspalautteiden sekä projektiluonteisten asiakaskyselyiden avulla. Vähintään kerran vuodessa järjestetään kaikkien päivystysosapuolien välinen tapaaminen, jonka tarkoituksena on kehittää toimintaa ja yhteistyötä sekä käsitellä saatua palautetta.

5.3.8 Terveydenhuolto, Naseva ja Sikava

Tuotantoeläinten terveydenhuoltotyö on osa elintarvikeketjun laatutyötä, jolla varmistetaan ja edistetään eläinten terveyttä ja hyvinvointia ja varmennetaan tuotannon vastuullisuutta. Terveydenhuoltokäynnillä käydään läpi eläinten terveyteen, tuotokseen, hyvinvointiin sekä sairauksien ennaltaehkäisyyn liittyviä asioita. Terveydenhuoltokäyntejä voidaan tehdä myös tautiongelmien selvittämiseksi. Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevän terveydenhuollon merkitys kasvaa tuotantoyksiköiden koon kasvaessa. Nautojen Naseva- ja sikojen Sikava-järjestelmiä hyödynnetään myös lakisääteisen ketjuinformaatiotiedon tuottamisessa sekä kirjanpito vaatimusten täyttämässä.

Tilakäyntien perusteella tilalle laaditaan vähintään kerran vuodessa kirjallinen terveydenhuoltosuunnitelma. Lisäksi tarvittaessa laaditaan lääkityssuunnitelma tilalla esiintyvien tautien hoitamiseksi. Yhteen terveydenhuoltokäyntiin ja sen perusteella laadittavan terveydenhuoltosuunnitelman laatimiseen kuuluu noin yhden työpäivän verran työaikaa.

Terveydenhuoltokäyntejä tehdään terveydenhuoltosopimuksen tehneille tiloille kansallisten terveydenhuolto-ohjelmien edellyttämällä tiheydellä: nautatiloille kerran vuodessa ja sikatiloille 4-6 kertaa vuodessa. Niille tiloille, joille luovutetaan lääkkeitä varalle tulevia sairastapauksia varten, tehdään terveydenhuoltokäyntejä tiheämmin (4-24 kertaa vuodessa) tilan eläinmäärästä riippuen.

Suurin osa ammattimaisesti toimivista tuotantoeläintiloista on liittynyt terveydenhuoltojärjestelmiin Nasevaan ja Sikavaan. Vuonna 2015 käynnistynyt Ruokaviraston rahoittama Neuvo 2020-tilaneuvontajärjestelmä, joka korvaa terveydenhuoltokäynnin kustannukset tiloille, jatkuu vielä vuonna 2023. Neuvo-terveydenhuoltokäyntien valtuutus on seitsemällä yhtymän eläinlääkärillä sekä tuotantoeläinsairaalalla.

Tuotantoeläinten ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon liittyviä tehtäviä yhtymän alueella koordinoi eläinlääkintähuollon päällikkö Riikka Lasonen. Tuotantoeläinten terveydenhuoltoon perehtyneet kunnaneläinlääkärit sekä Helsingin Yliopiston tuotantoeläinsairaalan eläinlääkärit tekevät terveydenhuoltokäyntejä praktiikka-alueellaan. Lisäksi yhtymän alueella terveydenhuoltopalveluja tarjoavat yksityiset eläinlääkärit, joilla on terveydenhuoltosopimus yhteensä noin 30 tilan kanssa.

5.4 Valvontatehtävät

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden on järjestettävä alueellaan kaikki kunnalliselle eläinlääkintähuollolle määrätyt valvontatehtävät. Vastuu valvontatehtävien toteutumisesta Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä on eläinlääkintähuollon päälliköllä ja valvontaeläinlääkäreillä.

5.4.1 Yhteenveto valvontakohteista

Taulukko 2. Yhteenveto tarkastuksista 2023 ja valvontakohteista

Valvontakohteet	2023	kohteita yht.
Maitohygieeniset tarkastukset	46	152
Ilmoituksenvaraiset toimijat (tallit, kennelit)	20	141
Siipikarjan salmonellavalvonta	6	21
Siipikarjan hygieniatarkastukset	1	21
Vesiviljelylaitokset/terveysvalvonta	6	7
Vesiviljelylaitokset /luonnonravintolammikot	0	9
Kalatuotannon hygieniatarkastukset	0	2
Sivutuotevalvonta/haaskapaikat	8	8
Sivutuotealan laitokset	0	1
Spermavarasto	1	1
Karanteeni	1	1
Alkiotoiminta	2	2

5.4.2 Eläinten hyvinvoinnin valvonta

Eläinsuojeluvalvonta. Eläinsuojeluvalvonnalla tarkoitetaan eläinsuojelulain, eläinsuojeluasetuksen ja niiden nojalla annettujen säädösten ja päätösten perusteella tehtävää valvontaa.

Eläinsuojeluvalvontaa ovat epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset sekä luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuvat tarkastukset.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella on yhtymän kymmenen kunnaneläinlääkäriä ja kaksi valvontaeläinlääkäriä, jotka voivat toimia virkaeläinlääkäreinä koko yhteistoiminta-alueella. Muita eläinsuojeluviranomaisia ovat alueen terveydensuojeluinsinöörit ja poliisi. Pääosin eläinsuojeluvalvontaa tekevät kaksi valvontaeläinlääkäriä. Kunnaneläinlääkärit tekevät eläinsuojelutehtäviä pääosin omalla lähitoimialueellaan.

Epäilyyn perustuvat tarkastukset. Eläinten huonosta kohtelusta tai hoidosta huolestuneet kuntalaiset tekevät ilmoituksen virkaeläinlääkärille. Ilmoitus voi tulla sähköisen järjestelmän kautta, suullisesti tai sähköpostilla. Ilmoituksen vastaanottaja kirjaa ilmoituksen ja tarvittaessa ilmoittaa siitä välittömästi valvontaeläinlääkärille. Ensisijaisesti valvontaeläinlääkärit harkitsevat, onko ilmoituksen perusteella aihetta epäillä eläinsuojelulain vastaista menettelyä ja tehdä tarkastus. Pääosin eläinsuojelutarkastuksia suorittavat valvontaeläinlääkärit työparina. Kunnaneläinlääkärit hoitavat päivystysaikaiset kiireelliset eläinsuojelutapaukset ja tarvittaessa toimivat valvontaeläinlääkärin työparina. Kunnaneläinlääkärin on aina itse harkittava, onko hän jäävi tekemään tarkastuksen. Esimerkiksi vakiintunut asiakassuhde tai solmittu terveydenhuoltosopimus tekevät eläinlääkäristä jäävin tekemään valvontaa. Vaikeat tapaukset käsitellään yhdessä läänineläinlääkärin kanssa. Tarvittaessa poliisilta pyydetään virka-apua turvaamaan tarkastuksen sujuvuutta.

Eläinsuojelutarkastuksesta laaditaan aina tarkastuskertomus. Virkaeläinlääkärin havaitessa eläinsuojelulain vastaista menettelyä, annetaan eläinsuojelupäätöksellä eläinsuojelulain 42 §:n mukaisen määräyksen korjata epäkohta määräajassa. Tarkastuksen kohteella on

hallintolain mukainen oikeus tulla kuulluksi tarkastuksen aikana tai laatia kirjallinen selvitys ennen eläinsuojelutarkastuspäätöksen tekemistä.

Eläinsuojelulain 44 §:n mukaan valvonta- tai kunnaneläinlääkärillä on tarvittaessa mahdollisuus ryhtyä kiireellisiin toimenpiteisiin eläinten hyvinvoinnin turvaamiseksi. Kiiretoimenpiteisiin voidaan ryhtyä omistajaa kuulematta, mikäli hän ei ole viivytyksettä tavoitettavissa. Näissä tilanteissa eläinlääkäri voi hankkia eläimille hoitoa, ruokaa, siirtää eläimet toiseen pitopaikkaan saamaan asiallista hoitoa tai jos em. toimet eivät ole tarkoituksenmukaisia, myydä, lopettaa tai teurastuttaa eläimet.

Hallintopäätöksen tehnyt eläinlääkäri toimittaa kopion päätöksestä poliisille tiedoksi ja tarvittaessa liittyy siihen tutkintapyynnön. Asiakirjat toimitetaan myös aluehallintovirastoon tiedoksi. Kunnaneläinlääkäri/valvontaeläinlääkäri tekevät uusintatarkastuksen kohteeseen annetun määräajan umpeuduttua. Uusintatarkastuksella varmistetaan, onko määräystä noudatettu. Myös eläinsuojelupäätös uusintatarkastuksesta toimitetaan poliisille ja aluehallintovirastoon viipymättä.

Poliisi aloittaa tarvittaessa esitutkinnan eläinsuojelurikkomuksista tai -rikoksista. Aluehallintoviraston eläinlääkäreillä on mahdollisuus tehdä havaituista eläinsuojelulain laiminlyönneistä maataloustukiin liittyviä täydentävien ehtojen tukileikkauksia. Eläinsuojelutarkastuskertomukset ja -päätökset säilytetään sähköisessä arkistossa.

Kunnilla on eläinsuojelulain 15 § perusteella velvoite huolehtia irrallaan tavattujen seuraeläinten tilapäisen hoidon järjestämisestä 15 vuorokauden ajan talteenotosta. Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella kunnat ovat itse tehneet sopimuksen eläinten tilapäisestä hoidosta jonkin lähialueen eläinhuoltolan kanssa. Kuntalaiset voivat toimittaa irrallaan tavatut pieneläimet kunnan kanssa sopimuksen tehneeseen eläinhuoltolaan. Virkaeläinlääkärit voivat hankkia kiiretoimenpiteen kohteena oleville eläimille hoitoa tarvittaessa myös muusta kuin kyseisen kunnan sopimushoitolasta.

Kiristynyt taloustilanne asettaa uusia haasteita erityisesti kotieläintiloille, mikä voi lisätä haastavia ja mahdollisia kiiretoimia vaativia eläinsuojelutapauksia. Valmiutta viranomaisyhteistyötä vaativiin eläinsuojelutoimenpiteisiin kehitetään yhdessä poliisin ja läänineläinlääkäreiden kanssa. Valvontatyötä koskeviin koulutuksiin osallistutaan mahdollisimman kattavasti ja yhteistyökokouksia poliisin ja läänineläinlääkäreiden kanssa järjestetään vuosittain.

Luvan- ja ilmoituksenvaraiseen toimintaan ilman epäilyä kohdistuva tarkastus. Eläinsuojelutar- kastuksia tehdään myös ilman epäilyä eläinsuojelulain rikkomisesta sellaisiin paikkoihin, joissa toiminta edellyttää eläinsuojelulaissa tarkoitetun luvan hakemista tai ilmoituksen tekemistä aluehallintovirastolle. Tällaisia säännöllisen valvonnan piiriin kuuluvia ammattimaisen eläintenpidon kohteita ovat esimerkiksi eläinkaupat, pieneläinhuoltolat, suuret kennelit, kotieläinpihat, eläintarhat, riistaeläintarhat sekä suuret ravi- ja ratsutallit. Ilman epäilyä tarkastuksia voidaan tehdä myös eläinkilpailuihin ja muihin vastaaviin tilaisuuksiin.

Valvontaeläinlääkärien tavoitteena on tarkastaa luvan- ja ilmoituksenvarainen toiminta riskinarvioinnin perusteella 1 - 3 vuoden välein. Vuonna 2023 pyritään varmistamaan, että valvontaeläinlääkärit pystyvät käyttämään työaikaansa suunnitelmallisesti ilmoituksen varaisen toiminnan valvontaan. Valvontaeläinlääkärit kohdistavat tarkastukset vuonna 2023 erityisesti hevostalleihin, kenneleihin sekä riistanhoidollisiin tarhoihin.

Taulukko 3. Luvan ja ilmoituksen varaisen eläintenpidon kohteet

Kunta	Kennel	Talli	Eläinhoitola	Riistanhoi- dollinen tarha	Eläinkauppa	Muut
Asikkala		12	1			
Hartola	1	6				
Heinola	2	4	1			
Hollola	5	30	1			1
Iitti	2	7				
Kärkölä	2	5	2			
Orimattila	7	47	1			
Padasjoki						
Sysmä		3		1		
Yht.	19	114	6	1	0	1

5.4.3 Eläinten terveyden valvonta

5.4.3.1 Eläintautivalmius

Varautuminen helposti leviävien eläintautien leviämisen uhkaan on keskeinen osa eläinten terveyden valvontaa. Tautitapausten varhainen havaitseminen, nopeasti käynnistettävät hallintatoimet sekä tarvittavien resurssien nopea saatavuus vaativat runsaasti etukäteissuunnittelua, hankintoja, tiedon aktiivista jakamista, toimijoiden kouluttamista ja käytännön harjoittelua. Myös muun välttämättömän eläinlääkintähuollon toiminnan varmistaminen ja henkilöresursointi eläintautiepidemian aikana on syytä suunnitella etukäteen. Eläintautiepidemioihin varaudutaan kaikilla eläinlääkintähuollon tasoilla.

Aluehallintovirastolla on oikeus tarvittaessa määrätä kunnaneläinlääkäri toimimaan myös muun kunnan alueella saman aluehallintoviraston toimialueella. Ruokavirastolla on vastaava oikeus koko maassa eläinlääkärien työvelvoitteen puitteissa.

Tarttuvat eläintaudit jakautuvat a-e-luokkiin eläintautilain 76/2021 mukaisesti. Eläinterveysviranomaisen on viipymättä tutkittava eläin, jossa epäillään a-c-luokan tautia tai torjuttavaa tai valvottavaa eläintautia ja arvioitava, onko kyseessä epäily, joka on syytä varmistaa lisätutkimuksilla. Joskus päätöksen lisänäytteiden ottamisesta tekee aluehallintovirasto tai Ruokavirasto. Epäilyn kynnyks on syytä pitää riittävän alhaisena.

Jos kyseessä on virallinen eläintautiepäily, aluehallintovirasto voi antaa pitopaikalle välttämättömiä toimenpiteitä koskevan päätöksen taudin leviämisen estämiseksi. Päätöksen siitä, onko kyseessä virallinen eläintautiepäily, tekee aluehallintovirasto.

Eläinlääkärin on ilmoitettava a-c-luokan eläintaudin epäilystä tai todetusta taudista viipymättä. Kunnaneläinlääkäri tekee ilmoituksen aluehallintovirastolle.

Kunnaneläinlääkäriä ja läänineläinlääkäriä koskeva velvoite ilmoittaa erikseen lueteltujen zoonoosien esiintymisestä terveyskeskuksen tartuntataudeista vastaavalle lääkärille on kirjattu MMM:n asetus zoonoseista (316/2021) säädökseen.

Osa kunnaneläinlääkäreistä on nimetty valmiuseläinlääkäreiksi, jotka ovat saaneet lisäkoulutusta helposti leviävien eläintautien vastustustyöhön. Valmiuseläinlääkäreiden perehtyneisyyttä hyödynnetään eläintautitapauksissa ja he osallistuvat eläintautien torjuntatyöhön tarvittaessa. Tautia epäiltäessä ja taudinpurkauksen varhaisessa vaiheessa käytetään ensisijaisesti oman aluehallintoviraston toimialueen virka- ja valmiuseläinlääkäreitä. Tapauksen vakavuudesta ja laajuudesta riippuen aluehallintovirasto

voi pyytää muiden aluehallintovirastojen toimialueiden kunnaneläinlääkäreitä tai läänineläinlääkäreitä taudin vastustamistyöhön.

Jokaisella valmiuseläinlääkärillä pitää olla mahdollisuus osallistua sekä aluehallintoviraston että Ruokaviraston järjestämään valmiuskoulutukseen vuosittain. Aluehallintovirasto huolehtii, että muillakin kunnaneläinlääkäreillä on riittävä tietämys tautivastustuksesta ja olemassa olevista valmiussuunnitelmista.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden valmiuseläinlääkärit ovat valvontaeläinlääkärit sekä kunnaneläinlääkärit Jaana Häyhä, Mari Friman ja Anni Pekkala-Mikkonen sekä valvontaeläinlääkäri Taru Nenonen.

Poikkeustilanteessa pyritään hoitamaan ensisijaisesti eläintautitilanteen vaatimat tehtävät ja vain kiireelliset praktiikkatehtävät. Muut alueen kunnaneläinlääkärit kuin valmiuseläinlääkärit voivat lyhytaikaisesti huolehtia valmiuseläinlääkäreiden praktiikka-alueesta poikkeustilanteessa. Tarvittaessa ja tilanteen pitkittyessä otetaan kunnaneläinlääkäreille sijaiset. Esimies laatii varosuunnitelman eläintautivalvonnan poikkeustilanteissa toimimisesta. Varosuunnitelma sisältää toimintaohjeen tautitapauksia epäiltäessä tai todettaessa. Varosuunnitelman testaamiseksi osallistutaan mahdolliseen aluehallintoviraston valmiusharjoitukseen, jos tilaisuus tarjoutuu.

Ajankohtaista eläintautivalvonnasta

Afrikkalainen sikarutto

Helposti leviävä, lakisääteisesti vastustettava eläintauti, joka aiheuttaa sikaeläimille (villisia, kesysiat ja minisia) voimakasoireista verenvuotokuumetta, mikä usein johtaa kuolemaan. Tartunnan aiheuttaja on virus, johon ei ole hoitoa tai rokotetta. Tauti ei tartu ihmisiin.

Afrikkalaista sikaruttoa ei ole koskaan todettu Suomessa. Tautia on todettu mm. Virossa, Latviassa, Liettuassa, Puolassa, Tšekissä, Unkarissa, Romaniassa, Bulgariassa, Belgiassa, Venäjällä, Valko-Venäjällä ja Ukrainassa ja uhka taudin leviämisestä Suomeen on kasvanut.

Afrikkalainen sikarutto tarttuu sikojen hengitysteiden ja suun kautta, tartunnan saaneista sioista terveisiin sikoihin. Epäsuorasti tauti leviää mm. tartunnan saaneen eläimen lihan, lihatuotteiden, sivutuotteiden ja käsittelemättömien metsästysmuistojen välityksellä sekä ruokajätteestä, jossa on tartunnan saaneen sian tai villisian lihaa. Lisäksi tauti voi levitä viruksen saastuttamien välineiden, vaatteiden, rehun, kuivikkeiden, kuljetusvälineiden ja elintarvikkeiden välityksellä. ASF -virus erittyy kaikkiin sairastuneen sian tai villisian eritteisiin ja säilyy veressä ja kuolleen sian ruhossa jopa useita kuukausia. Pakastetussa lihassa virus säilyy useita vuosia.

Taudin vastustukseen liittyen sikojen ulkonapito on kielletty 1.6.2018 alkaen. Kielto ei kuitenkaan koske:

1. eläintarhoja

2. kytkettynä ulkoilutettavia sikoja eikä

3. sellaisia pitopaikkoja, joissa ulkotarhat on suojattu olemassa olevan aidan oheen rakennetulla teräsverkkoaidalla tai sähköaidalla, tai joissa ulkotarhat on suojattu riittävän vankalla rakenteella siten, että luonnonvaraiset villisia eivät pääse kosketuksiin tarhassa pidettävien sikojen kanssa.

Teräsverkkoaidan ja sähköaidan vaatimukset löytyvät maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (404/2021) liitteestä tai osoitteesta [Sikojen ulkonapitokielto - Ruokavirasto](#).

Sikojenpitäjän, joka aikoo pitää sikoja tai tarhattuja villisikoja ulkona edellä kohdassa 3 tarkoitetussa pitopaikassa, on ilmoitettava siitä kunnaneläinlääkärille vähintään kahta

kuukautta ennen aiottua ulkonapitoa. Ilmoitus tulee tehdä kirjallisena, ja sen voi tehdä vapaamuotoisesti tai Ruokaviraston lomakkeella [rv ilmoitus sikojen ulkonapidosta.pdf \(ruokavirasto.fi\)](#).

Eläintarhojen ja kytehtynä ulkoilevien sikojen pitäjien ei tarvitse tehdä ilmoitusta.

Ilmoituksesta on käytävä ilmi seuraavat seikat:

1. Sikojen lukumäärä.
2. Selvitys ulkotarhan suojaamista koskevien vaatimusten täyttymisestä.

Taudin varhainen havaitseminen tärkeää!

- Ilmoitukseen kuolleista villisioista suhtauduttava vakavasti - näytteitä on otettava tarvittaessa myös päivystysaikana.
- Lyhyellä tähtämellä tärkeintä ASF-kuolleitten villisikojen raatojen keräys ja ympäristön ASF-viruksella saastumisen ehkäisy.
- Pidemmällä tähtämellä villisikapopulaation pienentäminen.

Toimintaohje löydettyä kuollut luonnonvarainen villisika: [Ruokavirasto - Näytteenotto-ohjeet villisioista](#)

5.4.3.2 Siipikarjan salmonellavalvonta

Yleistä. Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella on 693 siipikarjatilaa, joista 21 tilaa kuuluu viralliseen salmonellavalvontaohjelmaan. Kaikki tilat yhtä kalkkunatila lukuun ottamatta ovat munantuotantotiloja. Suurimmassa osassa tiloista munia menee vain suoramyyntiin. Valvonta on siirretty yhtymän alueella keskitetysti yhdelle alueen eläinlääkärille, joka valvoo valvontaohjelman noudattamista alueella ja delegoi näytteenottoja alueen muille eläinlääkäreille.

Valvontakäynnit. Siipikarjan salmonellavalvontaohjelma koskee broilereita, kalkkunoita ja munintakanoja. Salmonellavalvontaa koskeva lainsäädäntö muuttui 15.1.2021. Kanojen, eli broilereiden ja munintakanojen, sekä kalkkunoiden salmonellavalvonta on eläintautilain mukaista pakollista terveystalvontaa.

Yhtymässä on tehty linjaus, jossa uuden salmonellavalvontaan liittyvän tilan omavalvontanäytteenotto aloitetaan heti ilmoituspäivän jälkeen lain määräämän ohjeistuksen mukaan. Ensimmäinen viranomaisnäytteenotto tulee vain suoramyyntiä harjoittavilla pienillä tuottajilla (alle 50 munivaa) 3 vuoden kuluttua, suuremmilla tuottajilla (yli 50 munivaa) kahden vuoden kuluttua ja pakkaamoon tuottavilla tiloilla seuraavana vuonna.

Kunnaneläinlääkäri valvoo salmonellavalvontaohjelman noudattamista toimialueensa pitopaikoissa. Kunnaneläinlääkärin on tehtävä pakolliseen terveystalvontaan kuuluvissa kanojen ja kalkkunoiden pitopaikoissa tarkastuksia sen selvittämiseksi, onko pakolliseen terveystalvontaan sisältyviä velvoitteita (ilmoitukset, näytteenotto, kirjanpito) noudatettu ja esiintyykö pitopaikassa salmonellaa (eläintautilaki 8 §). Kunnaneläinlääkärin vastuulla on huolehtia siitä, että tarkastuskäynnit ja viranomaisnäytteenotot tehdään salmonella-asetuksen edellyttämällä tavalla ja vaadituin väliajoin. Kunnaneläinlääkärin vastuuta tarkastuksista ei poista se, että toimija ei erikseen kutsu kunnaneläinlääkärää käynnille. Kunnaneläinlääkärin on hyvä sopia ajoissa toimijan kanssa tarkastuskäynnistä siten, että näytteenoton ajankohtaa koskevat vaatimukset tulevat huomioiduksi.

Salmonellanäytteenoton toteutuminen tarkastetaan pitopaikan salmonellavalvontaa koskevan kirjanpidon perusteella. Parvien salmonellanäytteenottoa koskevien tietojen on oltava

yhdistettävissä pitopaikassa pidettävän siipikarjan tunnistamisasetuksen mukaisen luettelon parvitetoihin. Tämän perusteella voidaan varmistua siitä, että näytteet on otettu kaikista pitopaikassa olleista tai pitopaikassa olevista parvista. Tarkastuskäynnin yhteydessä kunnaneläinlääkäri on otettava pitopaikasta näytteitä taulukon 5 mukaisesti. Kunnaneläinlääkäri on otettava näytteet kaikista niistä pitopaikan parvista, jotka ovat näytteenottoon sopivassa iässä tai tuotantovaiheessa. Kunnaneläinlääkäri näytteenotolla voidaan korvata toimijan vastuulla oleva näytteenottokerta.

Jos tilalla on useita pitopaikkoja, tarkastuskäynti on tehtävä jokaiseen pitopaikkaan säädettyin väliajoin. Kunnaneläinlääkäri on tehtävä tarkastuskäynti pitopaikkaan kerran vuodessa, jos kysymyksessä on emokasvattamo, hautomo, kasvatuskanala, kanala tai broileri- tai kalkkunakasvattamo. Tarkastusajankohtana pitopaikassa on oltava ainakin yksi näytteenoton kannalta sopivan ikäisiä lintuja sisältävä parvi. Kanalassa, jossa on aiemmin todettu salmonella, on tehtävä tarkastus, kun salmonellatartunnan saaneen parven kanssa samoissa tiloissa pidettävän seuraavan tuotantokierron parven linnut ovat 22–26 viikon ikäisiä. Munintakana- ja broileriemokanaloissa kunnaneläinlääkäri tarkastuskäynti on tehtävä kaksi kertaa kunkin emoparven munintakauden aikana. Näytteenottojen välillä on oltava vähintään neljä kuukautta, ellei ole perusteltua syytä lyhentää näytteenottojen väliaikaa. Kalkkunoiden emokanaloissa kunnaneläinlääkäri tarkastuskäynti on tehtävä kerran kunkin emoparven munintakauden aikana. Ainakin yhden kalkkunaemoparven lintujen on oltava tarkastuskäynnin ja kunnaneläinlääkäri siipikarjan salmonellavalvontanäytteenoton aikana 30–45 viikon ikäisiä.

Pienimuotoisen toiminnan pitopaikoissa tarkastus on tehtävä joka toinen vuosi, jos lintuja on vähintään 50 ja joka kolmas vuosi, jos lintuja on alle 50. Jos kunnaneläinlääkäri epäilee, että parvesta aiemmin otettujen salmonellanäytteiden kielteinen tutkimustulos on virheellinen, on parvesta otettava näytteet tämän ohjeen kohdan 5.9. mukaisesti. Jos kunnaneläinlääkäri toteaa, että pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvien velvoitteiden noudattamisessa on vakavia puutteita, on tarkastuskäyntimäärää lisättävä. Asia on syytä kirjata tarkastuskertomukseen. Pakollisen terveystarkastuksen vaatimusten tarkastamisen lisäksi kunnaneläinlääkäri tulee samalla käynnillä tarkastaa pitopaikan tautisuojaus, sekä tuotantohygienia ja tarvittaessa antaa toimijalle neuvoja ja ohjeita asiasta. Tämä osa tarkastuksesta tehdään eläintautilain 90 §:n nojalla. Tautisuojuudesta säädetään eläintautilain 7 §:ssä. Alkutuotantopaikan on laadittava kirjallinen kuvaus menettelytavoista, joilla vastustettavien eläintautien leviämistä pitopaikkaan ennaltaehkäistään. Kirjallinen kuvaus tarkastetaan käynnin yhteydessä. Lisäksi tarkastukseen sisällytetään vähintään ne asiat, jotka on mainittu Ruokaviraston tarkastuskertomuslomakkeessa. Pienimuotoisen toiminnan pitopaikoissa lomaketta käytetään soveltuvin osin. Tautisuojuuksen ja tuotantohygienian tarkastus tehdään valtion kustannuksella. Kunnaneläinlääkäri on laadittava tarkastuksesta kirjallinen tarkastuskertomus, jonka jäljennös annetaan pitopaikasta vastuussa olevalle toimijalle ja toimitetaan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Tähän tarkoitukseen on saatavissa lomake Ruokaviraston internetsivuilta: [Salmonellavalvonta - Ruokavirasto](#).

Lomakkeen osa I koskee pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvää tarkastusta ja osa II tautisuojuuksen ja tuotantohygienian tarkastamista.

Taulukko 4. Salmonella- ja pakkaamovalvonta

Salmonellavalvonta						
Kunta	Tilat (lkm)	Tarkastustiheys			Keskim. tarkastusaika 3 h	Tarkastukset 2023
		2 v välein	3 v välein	joka vuosi		
Asikkala	3	1	2		3	0
Hartola	2	1	1		3	1
Heinola	3		3		3	0
Hollola	2		2		3	0
Iitti	2		2		3	1
Kärkölä	2	1	1		3	0
Orimattila	4	2	2		3	2
Padasjoki	1	1			3	1
Sysmä	2	1	1		3	1
Yhteensä	21	7	14			6

Toiminta todettaessa salmonellaa. Kanojen tai kalkkunoiden pitopaikalle osoitetaan päätös taudin leviämisen estämiseksi (eli rajoittavat määräykset), jos pitopaikan kana- tai kalkkunaparvessa todetaan salmonella tai jos kysymyksessä on virallinen eläintautiepäily. Eläintautilain mukaan päätöksen tekee aluehallintovirasto, mutta kiireellisissä tapauksissa kunnaneläinlääkäri voi tehdä väliaikaisen päätöksen. Päätöksen sisältö on kuvattu salmonella-asetuksen 22 §:ssä, kun kysymyksessä on muu pitopaikka kuin hautomo.

Jos salmonella on todettu pitopaikasta otetussa näytteessä, päätös annetaan jo ensimmäisten laboratoriotulosten perusteella ennen Ruokaviraston laboratorion varmistusta. Pitopaikan (myös hautomon) rehu- ja eläintuotantoympäristössä tai muussa tuotantoympäristössä todettu salmonella johtaa virallisen eläintautiepäilyn perusteella tehtyyn päätökseen. Joidenkin parviryhmien näytteenottoon sisältyvää pöly- tai sivelpölynäytettä ei luokitella tuotantoympäristönäytteeksi vaan parveen kohdistuvaksi näytteeksi. Parvi on salmonellaposiitivinen, vaikka pelkästään pöly- tai sivelpölynäyte on positiivinen. Virallinen eläintautiepäily voi olla mahdollinen ilman, että salmonella on todettu mistään pitopaikasta otetusta näytteestä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, jos pitopaikkaan on toimitettu rehua, jonka saastumisesta salmonellalla on vahva epäily.

Taudin leviämisen estämiseksi tehtävä päätös koskee koko pitopaikkaa ja on voimassa koko pitopaikassa saman ajan. Jos pitopaikassa on parvia, joissa ei ole todettu salmonellaa ja jotka kuuluvat eri epidemiologiseen yksikköön salmonellaposiitiivisen parven kanssa, aluehallintovirasto voi antaa niitä parvia koskevan poikkeusluvan. Samaan epidemiologiseen yksikköön kuuluvat linnut, joilla on keskenään samansuuruinen riski altistua salmonellatartunnalle tai joiden välillä salmonellatartunnan leviäminen on mahdollista henkilöstön, rehunjakelun, laitteiden tai välineiden välityksellä taikka muiden pitopaikassa noudatettavien menettelytapojen vuoksi. Taudin leviämisen estämiseksi koskevaa päätöstä ei peruuteta yksittäisten parvien osalta. Kaikki pitopaikan parvet on tutkittava ennen poikkeusluvan myöntämistä. Pitopaikasta vastuussa olevan toimijan tulee hakea poikkeuslupaa aluehallintovirastolta. Poikkeuslupa mahdollistaa parven tuottamien siitos- tai kananmunien luovuttamisen rajoituksetta haudontaan tai elintarvikkeeksi ja parven lintujen luovuttamisen muihin pitopaikkoihin tai teurastamisen normaalijärjestelyin ilman lihan kuumennusta.

Jos näytteitä tutkivan laboratorion salmonellatulokset osoittautuu Ruokaviraston varmistuksessa muuksi kuin salmonellaksi, päätöstaudin leviämisen estämiseksi kumotaan välittömästi. Samoin toimitaan, jos päätös taudin leviämisen estämiseksi on annettu virallisen

eläintautiepäilyn perusteella ennen näytteiden tutkimista ja pitopaikasta otetuissa näytteissä ei todeta salmonellaa.

Päätöksen tekevän aluehallintoviraston tai kunnaneläinlääkärin on tiedotettava päätöksestä taudin leviämisen estämiseksi sekä päätöksen kumoamisesta seuraaville toimijoille: teurastamolle, johon pitopaikasta toimitetaan kanoja tai kalkkunoita, laitokselle, johon pitopaikasta toimitetaan elintarvikekäyttöön tarkoitettuja munia, rehualan toimijalle, joka toimittaa pitopaikkaan rehua, ja maatalouslomituksen paikallisyksikköön, jos pitopaikassa käytetään lomituspalvelua. Lisäksi kunnaneläinlääkärin tai aluehallintoviraston on ilmoitettava siipikarjassa todetusta salmonellatartunnasta viimeistään seuraavana arkipäivänä kunnan tartuntataudeista vastaavalle lääkärille.

Kustannukset. Pitopaikasta vastuussa oleva toimija vastaa pakolliseen terveystarkastukseen sisältyvän salmonellanäytteenoton sekä kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnin ja siihen sisältyvän näytteenoton kustannuksista. Kunnaneläinlääkärin tarkastuskäynnistä toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan aluehallintovirasto lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkärin toimittaman selvityksen perusteella maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1012/2013 mukaisesti. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan.

Kunnaneläinlääkärin on eriteltävä pakollisen terveystarkastamiseen käytetty aika tautisuojausten ja tuotantohygienian tarkastukseen käytetystä ajasta laskutuksessaan. Salmonellaepäilyihin ja todettuihin salmonellatartuntoihin liittyvät kunnaneläinlääkärin näytteenotot ja näytteiden tutkiminen tehdään valtion varoin. Salmonellan johdosta tehtävistä eläinten lopettamisesta ja hävittämisestä, puhdistus- ja desinfiointitoimenpiteistä sekä muista taudin hävittämistoimenpiteistä aiheutuvista kustannuksista vastaa pitopaikasta vastuussa oleva toimija.

Taulukko 5. [Ohje siipikarjan salmonellavalvonnasta](#) (Lähde Ruokaviraston internet-sivut)

5.4.3.3 Vapaaehtoinen Maedi-Visna ja CAE-terveysvalvonta

Ruokaviraston sivuilta www.ruokavirasto.fi löytyvät lomakkeet ja ohjeet:

- ohje vapaaehtoisesta maedi-visna ja CAE-terveysvalvonnasta
- liittymisilmoitus
- tarkastuskertomus
- lopettamisilmoitus

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija liittyy lampaiden tai vuohien pitopaikan terveystarkastukseen lähettämällä liittymisilmoituksen eläinten pääasiallisen pitopaikan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Liittymisilmoituksella toimija sitoutuu noudattamaan terveystarkastuksen ehtoja.

Verinäytteitä otetaan yli 12 kuukauden ikäisistä lampaista ja vuohista. Kunnaneläinlääkäri myös tarkastaa eläimet kliinisesti maedi-visnaan ja CAE-tautiin viittaavien oireiden varalta. Samassa yhteydessä tarkistetaan, että eläinten yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Vaikka laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa terveystarkastukseen, tulee kaikki pitopaikat huomioida tarkastuksessa ja kaikki ne pitopaikat tulee tarkastaa, joissa on tarkastusajankohtana eläimiä.

Taulukko 6.

[Näytteenotto-ohjelma](#) (Lähde Ruokaviraston Ohje vapaaehtoisesta maedi-visna ja CAE-terveysvalvonnasta)

Toimija huolehtii, että kunnaneläinlääkäri pyydetään tarkastuskäynnille sinä ajanjaksona, kun pitopaikan eläimistä tulee ottaa terveystarkastuksen mukaiset näytteet. Toimija vastaa terveystarkastuksen noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten näytteenoton, näytteiden lähettämisen ja näytteiden tutkimisen kustannuksista.

Toimija voi irtisanoutua terveystarkastuksesta ilmoittamalla pitopaikan eroamisesta aluehallintovirastolle.

Kunkin toimipisteen kunnaneläinlääkäri huolehtii toimialueellaan olevien ohjelmaan kuuluvien katraiden verinäytteen otosta, terveydentilan tarkastamisesta ja terveystarkastuksen tekemisestä sekä mahdollisista rajoittavista määräyksistä. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa samalla, että eläinten yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Valvontaeläinlääkäri voi halutessaan tai tarvittaessa tehdä näytteenoton tai osallistua siihen.

Kunnaneläinlääkäri pitää luetteloa toimialueellaan olevista ohjelmaan kuuluvista tiloista sekä säilyttää jäljennökset kaikista asiakirjoista kunnes vähintään kolme vuotta on kulunut siitä, kun tila on erotettu tai se on irtisanoutunut terveystarkastusohjelmasta. Kunnaneläinlääkäri toimittaa jäljennökset asiakirjoista Etelä-Suomen aluehallintovirastoon.

Aluehallintovirasto tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveystarkastusluokkaan. Aluehallintoviraston hallintopäätökset, ml. päätös pitopaikan terveystarkastusluokasta, ovat toimijalle yleensä maksullisia.

5.4.3.4 Vesiviljelylaitosten terveystarkastus

Eläinten terveyttä ja eläintautien torjuntaa koskeva lainsäädäntö muuttui 21.4.2021 ja siitä aiheutuu useita muutoksia myös vesiviljelyeläinten pitopaikoissa tehtäviin tarkastuksiin ja näytteenottoihin. Muutokset pyrittiin saamaan käytäntöön vuonna 2022.

Vesiviljelypitopaikkojen vanhat terveystarkastusluvat muutettiin Ruokavirastossa hyväksynnöiksi vuonna 2022. Ruokavirasto päivittää Pikantin työtilan taulukot ja nettirekisterin jättäen niihin vain hyväksynnän saaneet pitopaikat. Ruokavirasto myös luokittelee kaikki hyväksynnän saaneet pitopaikat riskiluokkiin (1-3). Jatkossa sekä valvonta että seuranta tehdään riskiluokkaan perustuen. Pääsääntönä on, että tarkastuskäyntejä ja näytteenottoja tehdään säännöllisesti vain hyväksynnän saaneissa pitopaikoissa. Suurin osa luonnonravintolammikoista ei vaadi hyväksyntää.

Riskiperusteisesti valvotaan kalojen VHS (viral haemorrhagic septicemia), IHN (infectious haematopoietic necrosis), ISA (Infectious salmon anemia), KHV (koikarpin herpesvirus), SVC (spring viraemia of carp) ja IPN (infectious pancreatic necrosis) tauteja niillä alueilla, joilla ne on listattu vastustettaviksi eläintautideiksi. Lisäksi Ruokavirastoon tulevista näytteistä tutkitaan PD (pancreas disease) tai SD (sleeping disease) – tauteja aiheuttavia SAV (salmonid alphavirus) – kantoja.

Salaris – loisen varalta tehtävä valvonta hoidetaan Ruokaviraston kautta suoraan kalastajien ja tiettyjen laitosten kanssa.

EHO:n painopisteenä vuonna 2020 oli sivutuotteiden osalta tilakohtainen sivutuotevalvonta, johon luetaan mukaan myös kalanviljelylaitokset. Sivutuotevalvontaa on päätetty jatkaa. Kalankasvatuksen sivutuotteiden valvonnan tarkoituksena on selvittää kalanviljelyssä muodostuneiden sivutuotteiden määrät ja varmistaa, että sivutuotteet päätyvät oikeaan paikkaan joko hävitettäväksi tai hyödynnettäväksi.

Tarkastuksella käydään läpi laitoksen kalakirjanpito sekä laitosten itse laatima bioturvaamissuunnitelma. Tarkastuksessa käydään erityisesti läpi laitoksen toiminnassa tai sijainnissa olevat sellaiset seikat, joiden voidaan katsoa lisäävän laitoksen riskiä saada tai levittää tauteja. Riskitaso nousee, jos laitos tuo materiaalia merialueelta

sisämaahan, on tuonut kalaa/mätiä ulkomailta 3 vuoden sisällä tai laitoksen näytteenotto, kirjanpito ym. ovat olleet puutteellisia. Kunnan tai valvontaeläinlääkäri tiedottaa läänineläinlääkäreitä mahdollisista huomaamistaan riskiperusteista. Sairaat ja poikkeavasti käyttäytyvät kalat pyritään aina ottamaan näytteiksi.

Tarkastuksessa käytetään Ruokaviraston lomaketta - [vesiviljelylaitoksen tarkastuskertomus](#)

Alkuperäinen lomake annetaan laitokselle, kopiot aluehallintovirastoon, Ruokavirastoon, tarkastaneelle kunnaneläinlääkärille ja yhtymän verkkolevylle. Näytteiden lähetteenä käytetään Ruokaviraston lomaketta [tutkimuslähete, vesiviljelylaitoksilla tehtävä virustauti ja BKD-kartoitus](#). Kopiot annetaan samoin kuin edellä. Näytteenottoon on varattava näytteenottovälineiden lisäksi kylmälaukku tai vastaava sekä kylmävaraajia. Näytteenottaja vastaa paketin toimittamisesta Helsingin Ruokavirastoon. Lähettämisestä tulee sopia Ruokaviraston kanssa ja toimitusaikataulu on hyvä suunnitella etukäteen esim. Matkahuollon kautta, jotta näytteet saadaan mahdollisimman nopeasti tutkittavaksi. Kaikki vesiviljelyeläinten pitäjät ja pitopaikat ovat vesiviljelyrekisterissä, joka löytyy Ruokaviraston internetsivuilta.

Pikantti – palveluun on luotu työtila vesiviljelyeläinten eläintautivalvonnalle. Työtilaa pitävät yllä läänineläinlääkärit ja siellä on excel-taulukot kalanviljelylaitoksista sekä luonnonravintolammikoista. Taulukoihin on listattu vuosittainen riskiperusteinen virusvalvonta sekä vapaaehtoinen BKD:n terveysvalvonta. Ruokavirasto voi myöntää kunnaneläinlääkärille luku oikeuden työtilaan. Läänineläinlääkäri lähettää alkuvuodesta valvontataulukon vesiviljelyvalvontaa tekeville eläinlääkäreille.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella vesiviljelylaitosten valvontaan ja toimintaan on perehtynyt virkaeläinlääkäri Jaana Häyhä. Valvonnasta vastaavien pätevyys varmistetaan osallistumalla Ruokaviraston järjestämiin koulutuksiin sekä itseopiskelulla. Alueen valvontakohteista on ajan tasalla oleva luettelo yhteystietoineen.

Vapaaehtoinen BKD:n valvontaohjelma. BKD (Bacterial Kidney Disease) on varsinkin lohikalojen bakteeriperäinen munuaissairaus. Tautia esiintyy makeassa vedessä ja merivedessä sekä viljelyillä että luonnonkaloilla. BKD on luonteeltaan krooninen tauti kaikenkokoisilla kaloilla ja aiheuttaa kasvun heikentymistä ja kuolleisuuden lisääntymistä. Avatussa kalassa todetaan vaaleita pesäkkeitä varsinkin munuaisessa, mutta myös maksassa ja pernassa. BKD leviää kalasta kalaan rikkoutuneen ihon kautta sekä myös veden välityksellä. Tautiin ei ole hoitoa. Ainoa keino päästä siitä kokonaan eroon on laitoksen saneeraaminen.

Taudin vastustus perustuu vapaaehtoiseen vastustusohjelmaan, jonka tarkoituksena on valvoa BKD:n esiintymistä ja ennaltaehkäistä taudin leviämistä sisämaan alueelle.

Vapaaehtoiseen BKD-terveysvalvontaohjelmaan voidaan liittää sellainen sisävesialueen pitopaikka, jossa kasvatetaan lohikaloja tai niiden sukusoluja istutettavaksi taikka siirrettäväksi toiseen pitopaikkaan jatkokasvatusta varten. Sisävesialueeksi katsotaan sellaiset vesistöt, jonne merialueen kalat eivät voi nousta tai niiden on ohitettava kaksi patoa kalateitä pitkin. Myös luonnonravintolammikot voivat liittyä ohjelmaan.

Valvontaohjelmaan liitytään täyttämällä Ruokaviraston internetsivuilta löytyvä liittymislomake ja lähettämällä se oman alueen aluehallintovirastoon.

Ohjelmaan kuuluva pitopaikka tarkastetaan kerran kalenterivuodessa siten, että tarkastusten väli on vähintään 6 kuukautta. Tarkastuksen yhteydessä otetaan näytteeksi 60 kalaa, 60 kalan elinnäytteet tai 60 kalan ovariaalinneste. Toimija voi ottaa näytteet myös itse muuna ajankohtana, mikäli siitä sovitaan valvovan eläinlääkärin kanssa tarkastuksen yhteydessä. Luonnonravintolammikoista ei tarvitse ottaa näytteitä, mikäli ei ole epäilyä taudista.

Aluehallintovirasto tekee päätöksen pitopaikan sijoittamiseksi tiettyyn terveyslukuun perustuen tehtyihin tutkimuksiin ja tietoihin terveystarkastukseen kuulumisesta.

Terveysluokka 1

- Pitopaikassa ei ole koskaan todettu BKD:ta tai hyväksytysti saneerattu.
- BKD valvontaa on toteutettu kahden vuoden ajan (ei vaadita, jos laitos on juuri tyhjennetty kaloista ja vedestä, desinfioitu, pidetty tyhjänä 6 vk ja jatkoseurannassa BKD-tulokset kielteiset).
- Kahden edellisen vuoden ajan on noudatettu nykyistä vastaavia velvoitteita ja rajoituksia.
- Vedenottoaikan läheisyydessä elävistä kaloista aiheutuva taudin leviämiskahva ei ole merkittävä.

Terveysluokka 2

- BKD:ta ei ole koskaan todettu tai hyväksytysti saneerattu.
- On toteutettu BKD valvontaa vähintään yhdellä tarkastuksella ja näytteenotolla negatiivisin tuloksin (luonnonravintolammikosta ei oteta näytteitä), eikä BKD:tä tiittävästi esiinny.
- On noudatettu ohjelman velvoitteita ja rajoituksia vähintään laitoksella tarkastuksen tekohelellä olevien kalojen osalta.

Terveysluokka 3

- Kaikki muut ohjelmaan liittyneet pitopaikat.

Ohjelmaan kuuluva laitos saa ottaa lohikaloja ja niiden sukusoluja vain sellaisista paikoista, joille AVI on myöntänyt terveysluokan 1. Toimija vastaa terveysvalvonnan noudattamiseen liittyvistä kustannuksista MMM:n asetuksen 1012/2013 mukaisesti. Tarkastuskäynti voidaan yhdistää koko maassa kalojen virustautien vuoksi tehtäviin tarkastuksiin, jolloin tarkastuksesta ei laskuteta toimijaa.

Sukusoluja ja vastakuoriutuneita poikasia saa ottaa sellaisesta hautomosta, jossa haudotaan luonnonvaraisista emokaloista peräisin olevia sukusoluja, vaikka hautomo ei kuulu BKD-valvontaohjelmaan, jos emokalat on tutkittu lypsyt yhteydessä BKD:n varalta ja Ruokaviraston tutkimustulos liitetään vastaanottavan laitoksen kirjanpitoon.

BKD:n terveysvalvontaan liittyneistä pitopaikoista pidetään rekisteriä Ruokaviraston internetsivuilla.

BKD-terveysvalvontaohjelmaan on tullut muutos. Jos pitopaikasta halutaan edelleen myydä lohikaloja toisiin terveysvalvontaan kuuluviin pitopaikkoihin, on terveysvalvontaan kuulumisen ja terveysluokka 1 käytännössä pakollinen. Muussa tapauksessa ei ole välttämätöntä kuulua terveysvalvontaan. Ruokaviraston suositus on, että emokala- ja poikaskasvattajat jatkaisivat ohjelmassa. Irtisanoutumislomake löytyy Ruokaviraston internetsivuilla.

Taulukko 7. Terveysvalvontaan kuuluvat laitokset

Kunta	Laitokset	Valvontakäynnit 2023	Aika h	Vapaaeht. BKD-ohjelma
Asikkala	1	0	0	ei
Hartola	1	1	5	kyllä
Hartola	1	1	4	ei
Heinola	1	1	4	ei
Hollola	1	1	5,5	kyllä
Hollola	1	1	4	ei
Sysmä	1	1	6	kyllä
Yhteensä	7	6	28,5	

Taulukko 8. Luonnonravintolammikot

Kunta	Luonnonravintolammikot	Tarkastustiheys		Aika h	Vapaaeht. BKD-ohjelma	Valvontakäynnit 2023
		joka vuosi	joka 4. vuosi			
Asikkala	0					0
Hartola	7				ei	0
Heinola	2				ei	0
Yhteensä	9					0

5.4.3.5 Muu tautivalvonta

Ruokavirasto pyytää vuosittain seurantanäytteiden ottamista erillisen suunnitelman mukaan. Ruokavirasto lähettää seurantaohjelmien toimeenpanosta erillisen kirjeen aluehallintovirastoille silloin, kun seurantaohjelmaa ei edellytetä suoraan kansallisen lainsäädännön nojalla. Tällaisia erikseen vuosittain pyydettäviä seurantanäytteitä otetaan muun muassa lintuinfluenssan varalta tiloilta ja teurastamoilta.

Näytteitä ottavat valvontaeläinlääkärit tai kunnaneläinlääkärit. Näytteet otetaan ja toimitetaan tutkittaviksi Ruokaviraston ohjeiden mukaisesti. Näytteenottaja laskuttaa tekemästään työstä kuntayhtymää, joka laskuttaa aluehallintovirastoa. Näytteenottoja seurataan kuukausittain ja tarvittaessa tiheämmin.

Kunta suunnittelee näytteidenoton toteuttamisen määräajassa, etenemisen seurannan, tietojen tallentamisen ja tietojen toimittamisen aluehallintovirastolle näytteenoton etenemisestä.

Tilarehustamot. Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri hyväksyy Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella tilarehustamot. Tilarehustamo on sivutuoteasetuksen mukainen laitos, joka valmistaa tai käsittelee rehua turkiseläinten, tarhakoirien tai kalansyötiksi kasvatettavien toukkien ruokintaan vain samalla tilalla käytettäväksi.

Toimija hakee hyväksymistä rehustamolleen Ruokaviraston hakulomakkeella (Ruokavirasto - Rehuvalvonnan lomakkeet), jonka hän postittaa kunnaneläinlääkärille tai valvontaeläinlääkärille. Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri tekee hyväksymistarkastuksen rehustamoon. Hyväksyntätarkastuksesta laaditaan Ruokaviraston lomakkeella tarkastuskertomus (Ruokavirasto - Rehuvalvonnan lomakkeet)

Kunnaneläinlääkäri tai valvontaeläinlääkäri valvoo tilarehustamoita säännöllisesti (Ruokavirasto – Turkiseläinten rehu). Ruokaviraston ohjeen mukaan aluehallintoviraston ja kunnan alueella sijaitsevista tilarehustamoista on tarkastettava 50 %:a riskinarvioon perustuen. Kuitenkin niin, että alueen tilarehustamot tulee tarkistetuksi 3 vuoden välein. Tuotantomääriltään suurten tai riskiltään suurten laitosten tarkastustiheyden tulee olla vähintään joka toinen vuosi.

Tällä hetkellä alueella ei ole yhtään toimivaa tilarehustamoita.

5.4.4 Sivutuotevalvonta (BSE-näytteet)

Eläimistä saatavia sivutuotteita ovat muut kuin ihmisravinnoksi eläimistä saatavat tuotteet. Näitä ovat esimerkiksi kuolleet eläimet, entiset eläinperäiset elintarvikkeet, kompostointilaitoksiin menevä ruokajäte, teurastamon eläinperäinen jäte sekä tilalla suoritetun teurastuksen jätteet.

Lainsäädäntöä:

Sivutuotelaki 517/2015 ja sen nojalla annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus 783 /2015 eläimistä saatavista sivutuotteista sisältävät EU:n sivutuoteasetusten kansalliseen toimeenpanoon liittyvät helpotukset, jotka koskevat sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden käyttöä ja hävitystä. Laissa säädetään myös valvontaviranomaiset ja niiden tehtävät.

Valvontaeläinlääkäri valvoo ja koordinoi koko yhtymän alueen sivutuotevalvontaa.

Märehtijät. Kotiteurastus ja BSE-näytteet. Suomessa syntyneistä, itsestään kuolleista naudoista ei tarvitse enää ottaa BSE-näytettä. Kotiteurastuksen sivutuotteet on toimitettava raatokeräilyyn. Kuolleina syntyneet märehitjät saa haudata koko yhtymän alueella.

Hevoset. Kuolleet hevoset voi haudata siten, ettei kaivoja tai pohjavesialueita ole lähellä. Erityistä ilmoitusmenettelyä asiasta ei ole säädetty. Hevosien ruho voidaan hävittää myös polttamalla hyväksytyssä polttolaitoksessa tai kuljettaa käsiteltäväksi käsittelylaitokseen (Honkajoki Oy).

Syrjäisellä alueella (Heinola, Hartola) sikojen ja siipikarjan raatojen hautaaminen on sallittua. Hautaamisen tulee tapahtua annettujen ohjeiden mukaisesti. Hautaamisesta ei tarvitse tehdä ilmoitusta kunnaneläinlääkärille. Sikojen ja siipikarjan raatoja ei saa haudata keräilyalueella. Tämä koskee kaiken ikäisiä kuolleita eläimiä. Raadot on toimittava hyväksytyyn luokan 1 tai 2 käsittelylaitokseen tai hävitettävä ne polttamalla hyväksytyssä polttolaitoksessa. Kuollessa syntyneet porsaas voidaan kuitenkin haudata koko Suomen alueella. Myös alle 100 linnun pitopaikoissa kuolleet linnut voidaan haudata koko Suomen alueella.

Sivutuotteiden hautaamisen valvonta. Toimijan on pidettävä kirjaa hautaamistaan sivutuotteista. Tarvittaessa valvontaeläinlääkäri tarkistaa hautauspaikan, haudattavan sivutuotteen ja käytettävät välineet. Keräilyalueilla valvotaan, että sivutuotteet hävitetään säädösten mukaisesti. Syrjäisten alueiden osalta valitaan vuosittain 1-3 tilaa ja tarkastetaan niiden sivutuotteiden hävitystavat. Tarkastukset kohdennetaan ensisijaisesti tiloihin, joilla on aikaisempien tarkastusten tai eläinluetteloista saatavien tietojen perusteella viitteitä säädösten noudattamatta jättämisestä. Todettuihin säädöstenvastaisuuksiin puututaan neuvomalla tai ohjeistamalla tilaa. Jos säädökset edelleen jätetään noudattamatta, huomautetaan asiasta uudelleen kirjallisesti. Jos tila vielä tämänkin jälkeen jättää säädökset noudattamatta, tehdään tutkintapyyntö poliisille. Toiminnan oikeellisuus jatkossa varmistetaan seuraamalla vuosittain erityisesti niitä tiloja, joiden kohdalla puutteita on aiemmin havaittu.

Haaskakäyttö. Lainsäädäntöä: Säädökset Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1069/2009 (sivutuoteasetus) ja sen täytäntöönpanosta annettu komission asetus (EU) N:o

142/2011 ja MMMa N:o 1193/2011 eräitä eläimistä saatavia sivutuotteita ja niistä johdettuja tuotteita käsittelevien toimijoiden valvonnasta ja eräiden sivutuotteiden käytöstä. Sivutuotteiden haaskakäyttöä säätelee myös jätelaki, ympäristönsuojelulaki ja maankäyttö- ja rakennuslaki.

Haaskasta on tehtävä aloitus- ja lopetusilmoitus valvontaeläinlääkärille ja kuukausittainen käyttöilmoitus. Haaskapaikan tiedot kirjataan valtakunnalliseen haaskapaikkarekisteriin (eläintenpitäjärekisterin osa) ja haaskapaikalle annetaan oma tunnus. Valvontaeläinlääkäri pitää luetteloja saamistaan ilmoituksista ja rekisteröi ne haaskapaikkarekisteriin.

Jos haaskailmoituksessa ilmoitettavan aineksen käyttöä haaskana ei voida sallia (esim. märehäijäperäinen aines), haaskanpitäjälle ilmoitetaan, ettei käyttö ole sallittua. Haaskanpitäjää ohjeistetaan sallituista ja ei sallituista sivutuotteista sekä tehostetaan kyseiseen haaskanpitäjään kohdistuvaa valvontaa. Jos rikkomukset jatkuvat, tehdään tutkintapyyntö poliisille. Valvontaeläinlääkäri pyrkii tarkastamaan kaikki alueen haaskapaikat ja niiden kirjanpidon vuosittain, ensisijaisesti kuitenkin ne toimijat, joiden aikaisemman toiminnan perusteella on olemassa viitteitä säädösten noudattamatta jättämisestä. Ympäristönsuojelusihteerin mukanaolo tarkastuksilla on suositeltavaa.

Taulukko 9. Haaskapaikat kunnittain

Heinola	2
Iitti	2
Sysmä	4
Yhteensä	8

Krematorio. Iitissä sijaitsevan lemmikkieläinkrematorion toimintaa valvoo valvontaeläinlääkäri. Aluehallintovirasto määrittelee tarkastustiheyden.

5.4.5 Eläinten merkintä ja rekisteröinti

Uusi laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä astui voimaan 24.1.2022.

Eläinten merkinnän ja rekisteröinnin tavoitteena on seurata eläimistä peräisin olevan elintarvikkeen kulkua tuotantoketjun alusta loppuun. Jotta kuluttaja voi vakuuttua tuotteen turvallisuudesta, elintarviketuotannon on oltava läpinäkyvää ja tuote on voitava jäljittää lähtöpisteeseensä asti. Myös eläintaudin puhjetessa on oleellista tietää, missä kukin eläin on ollut, jotta todennäköisesti tartunnan saaneet eläimet voidaan jäljittää ja erotella muista eläimistä.

Toinen tarkoitus liittyy eläinten hyvinvoinnin varmistamiseen. Kun viranomaisille on selvää, kuka eläimiä tuottaa ja myy, pystytään tätä toimintaa myös valvomaan.

Eläinten jäljitettävyyden ja elintarviketurvallisuuden varmistamiseksi tuotantoeläimet on merkittävä luotettavasti ja kattavasti, niiden pitopaikoista on pidettävä ajantasaista rekisteriä ja eläinten siirrot pitopaikkojen välillä sekä niiden syntymät ja kuolemat tulee merkitä rekistereihin eläinlajikohtaisten vaatimusten mukaisesti.

Seuraavien eläinten pitopaikka täytyy rekisteröidä: naudat, siat, lampaat, vuohet, siipikarja, hevoseläimet, kameli- ja hirvieläimet, turkiseläimet, kalat, äyriäiset, nilviäiset, mehiläiset ja kimalaiset ja tuotantokanit. Velvollisuus rekisteröidä pitopaikka syntyy, vaikka eläimiä olisi vain yksi tai niiden käyttötarkoitus olisi ei-kaupallinen. Tietyt eläinlajit pitää myös tunnistaa ja merkitä joko yksilöllisellä tunnisteella tai ryhmäeläiminä. Hevosilla täytyy olla hevospassi, mikä on esitettävä tarkastajille pyydettyäessä. Merkintää ja tunnistamista valvovat valvontaeläinlääkärit ja kunnaneläinlääkärit muun työn ohella. Päävastuu tuotantoeläinten valvonnasta kuuluu ELY-keskuksen eläintarkastajille. Mikäli virkaeläinlääkäri huomaa puutteita eläinten merkitsemisessä ja rekisteröimisessä, ohjeistetaan eläinten omistajaa ja

ilmoitetaan asiasta eteenpäin ELY-keskuksen tarkastajille. Myös virkaeläinlääkärin on hyvä laatia asiasta tarkastuskertomus, kuulla omistajaa ja laatia lopuksi hallintopäätös, jossa asianosainen määrätään täyttämään velvollisuutensa. Päätökset annetaan aluehallintovirastolle tiedoksi.

Vastuuhenkilöt: Valvontaeläinlääkärit

Lainsäädäntö: Laki eläinten tunnistamisesta ja rekisteröinnistä (1069/2021)

5.4.6 Eläinten keinollinen lisääntyminen

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella toimii nautojen spermavarasto, sonnikarenteeni ja alkionkeräysryhmä.

Nautojen alkionsiirto. Alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän hyväksymistä koskeva hakemus on toimitettava sille aluehallintovirastolle, jonka alueella on hakijan kotipaikka. Aluehallintoviraston on tarkastettava alkioiden keräysryhmän ja alkioiden tuotantoryhmän toimitilat ja toimintaedellytykset ennen hyväksymistä. Kunnaneläinlääkärin, jonka toimialueella alkioiden keräysryhmän tai alkioiden tuotantoryhmän kiinteä laboratorio sijaitsee, on vähintään kerran vuodessa tarkastettava ryhmän tilat ja sen toiminta sen varmistamiseksi, että ryhmä edelleen täyttää hyväksymisen edellytykset ja että ryhmän toiminnalle säädettyjä vaatimuksia noudatetaan. Kunnaneläinlääkärin on tiedotettava tekemiensä tarkastusten tuloksista viipymättä aluehallintovirastolle ja Ruokavirastolle.

Sonnin spermavarasto ja karanteeni. Sonninsperma-asetuksen mukaisesti sonninspermavarastojen ja nautojen karanteenien valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri. Aluehallintoviraston hyväksymällä spermavarastolla valvontaeläinlääkäri käy vähintään kahdesti vuodessa tarkastamassa tilat ja toiminnan. Karanteenitila tarkastetaan kerran vuodessa. Valvontakäynneillä varmistetaan, että hyväksymisen edellytykset täyttyvät ja että niiden toiminnassa noudatetaan säädettyjä vaatimuksia. Valvontaeläinlääkäri tiedottaa tarkastuksen tuloksista viipymättä aluehallintovirastoa.

Lainsäädäntöä:

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2016/429

Komission delegoitu asetus (EU) 2020/686

Komission delegoitu asetus (EU) 2019/2035

Vastuuhenkilö: valvontaeläinlääkäri

Hevosten alkionsiirto. Hevosten alkionsiirtoa suorittavan alkiorryhmän on ennen toiminnan aloittamista tehtävä siitä rekisteröintiä varten ilmoitus Ruokavirastolle. Kunnaneläinlääkärin on tarkastettava alkiorryhmä sen rekisteröintiä varten ja kirjoitettava todistus, josta ilmenee mm. alkionsiirroista vastaavan eläinlääkärin nimi. Kunnaneläinlääkärin on myös vuosittain valvottava, että alkiorryhmä noudattaa sille asetettuja vaatimuksia. Ensimmäinen tarkastuskäynti on tehtävä ennen toimintaan tarvittavan luvan myöntämistä ja alkionsiirtotoiminnan aloittamista.

Oriasema. Aluehallintovirasto tarkastaa aseman ennen hyväksymistä. Hyväksymisen edellytyksenä on, että oriasemalle on nimetty asemaeläinlääkäri, joka Suomessa on laillistettu eläinlääkäri. Aluehallintovirasto valtuuttaa kirjallisesti asemaeläinlääkäriin. Aluehallintovirasto ilmoittaa oriaseman hyväksymisestä ja asemaeläinlääkärin valtuutuksesta kunnaneläinlääkärille ja Ruokavirastolle. Asemaeläinlääkärin vaihtuessa oriasema ilmoittaa asiasta aluehallintovirastolle vähintään viisi arkipäivää ennen vaihtumista. Kunnaneläinlääkäri tarkastaa oriaseman vähintään kerran jokaisen lisääntymiskauden aikana ja tiedottaa tarkastuksesta aluehallintovirastoon ja Ruokavirastoon.

Päijät-Hämeen ympäristöterveydessä ei ole yhtään tällä hetkellä toiminnassa olevaa oriasemaa.

Yhtymässä valvonnasta vastaa valvontaeläinlääkäri.

Lainsäädäntöä:

- Eläintautilaki 76/2021

Vastuuhenkilöt: valvontaeläinlääkäri

5.4.7 Alkutuotannon valvonta

5.4.7.1 Maitohygieniatarkastukset

Maidontuotantotiloja valvotaan elintarvikelain edellyttämällä tavalla. Tarkastuksissa käytetään Ruokaviraston sähköiseen järjestelmään perustuvaa lomaketta ja ohjetta ([Alkutuotannon elintarvikevalvonta ja riskinarviointi](#)). Maidontuotantotilojen tarkastukset kirjataan valtakunnalliseen VATI-ohjelmaan, jonka kautta tarkastukset siirtyvät keskitettyyn tiedonkeräysjärjestelmään.

Uusitun alkutuotantolain mukaan maidontuotantotilat tarkastetaan viiden vuoden välein, mutta riskinarvion perusteella tarkastusväliä voidaan myös lyhentää. Tarkastuksissa arvioidaan mm. maidon laatua viimeisen vuoden aikana, työskentelyhygieniaa, tuotantotilojen ja eläinten puhtautta sekä käydään läpi tilan omavalvontasuunnitelma, lääke- ja rehukirjanpito, tilalla käytössä olevan veden tutkimustulokset ja tarkastetaan korvamerkit. Havainnot kirjataan, ja epäkohtien korjaamisesta ja aikataulusta sovitaan tilan vastuuhenkilön kanssa. Tarkastuskohteesta täytetään tarvittaessa seurantalomake, johon kirjataan havaittujen epäkohtien korjaamiseksi sovitut toimenpiteet, aikataulu sekä tapa, jolla korjausta valvotaan, esim. valokuva sähköpostitse tai uusintakäynti. Elintarvikelain mukaisten hallinnollisten pakkokeinojen käyttö on delegoitu ympäristöterveysjohtajalle.

Tarkastuksista vastaavat yhtymän eläinlääkärit siten, ettei valvonta kohdistu omille asiakastiloille. Mahdollisista uusintatarkastuksista voi huolehtia myös tilan hoitava eläinlääkäri. Säännöllisen valvonnan tarkastus on maksuton, uusintatarkastuskäynneistä laskutetaan ympäristöterveyskeskuksen määrittämän taksan mukaisesti. Jos on annettu kehoitus korjata joku puute määräajassa, on toteutumisen valvomiseksi suoritettu uusintatarkastus maksullinen (asetus 882). Luettelo tarkastuskohteista yhteystietoineen säilytetään yhtymän toimistolla.

Lainsäädäntöä:

Elintarvikelaki 297/2021

Eläimistä saatavien elintarvikkeiden hygienia-asetus (EY) N:o 853/2004

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2019/627

MMM:n asetus elintarvikehygieniasta (318/2021)

Ruokavirasto: alkutuotannon valvontaohjeet

Taulukko 10. Valvontakohteet kunnittain

Kunta	Tiloja v. 2022 lopussa	v. 2023 tarkastettavat
Asikkala	19	4
Hartola	13	0
Heinola	5	5
Hollola	22	9
Iitti	12	0
Kärkölä	14	4
Orimattila	36	9
Padasjoki	1	0
Sysmä	30	15
YHTEENSÄ	152	46

5.4.7.2 Munantuotannon valvonta**Taulukko 11.** Munapakkaamot, kanalat ja kalkkunatilat kunnittain

Kunta	Pakkaamot	Kanalat	Kalkkunatila
Asikkala		1	2
Hartola		2	
Heinola		3	
Hollola		2	
Iitti		2	
Kärkölä		2	
Orimattila		4	
Padasjoki		1	
Sysmä		2	

Munapakkaamotarkastukset kirjataan terveydensuojelun VATI-ohjelmaan, jonka kautta tarkastukset siirtyvät keskitettyyn tiedonkeräysjärjestelmään.

Epäkohtailmoitukset tukivalvontaan. Maitohygieniatarvike- ja salmonellavalvonnassa ja vierasainevalvontaohjelman mukaisessa valvonnassa huomatuista puutteista tiedotetaan aluehallintovirastoa. Tarkastusten pöytäkirjat toimitetaan aluehallintovirastolle. Valvonnat tehdään vuosittaisten valvontaohjeiden mukaan. Valvontaa tekevien eläinlääkärien jatkuvasta kouluttamisesta huolehditaan.

Lainsäädäntöä:

MMM:n asetus zoonoosista 316/2021

5.4.7.3 Kalantuotannon valvonta

Voimassa olevan elintarvikelainsäädännön mukaan vesiviljelytiloilla tulee tehdä säännöllisesti alkutuotannon hygieniatarkastus. Alkutuotannon toimijoihin kuuluvat kaikki kalankasvattajat, jotka tuottavat kalaa elintarviketuotantoketjuun. Alkutuotannon ulkopuolelle jäävät vain vesiviljelylaitokset, jotka kasvattavat pelkästään luonnonvesiin istutettavaa kalaa. Tarkastuksilla pyritään osaltaan varmistamaan ja todentamaan alkutuotannon elintarviketurvallisuuden riittävä taso. Tarkastus on uusitun lain mukaan pääsääntöisesti

suoritettava viiden vuoden välein, mutta perustellusti, tilakohtaisen riskinarvioinnin pohjalta, tarkastusväliä voidaan lyhentää.

Taulukko 12. Kalanviljelylaitosten alkutuotannon tarkastukset

Kunta	Laitoksia v. 2022 lopussa	V. 2023 tarkastettavat
Asikkala	1	0
Hartola	3	0
Hollola	2	0
Sysmä	1	0
YHTEENSÄ	7	0

Taulukko 13. Luonnonravintolammikoiden alkutuotannon tarkastukset

Kunta	Luonnonravintolammikoita v. 2022 lopussa	V. 2023 tarkastettavat
Hartola	7	0
Heinola	2	2
YHTEENSÄ	9	0

5.4.8 Eläinten sisämarkkinakauppa sekä maahantuonnit/-viennit ja siirrot EU:n ulkopuolisista maista

Yleistä

Eläinten maahantuonnit ja siirrot EU:n ulkopuolisista maista. EU:n ulkopuolisista maista tuotaville eläimille tulee aina suorittaa eläinlääkinnällinen rajatarkastus ensimmäisessä EU-maassa, johon eläin saapuu. Poikkeuksena matkustajan mukana ei-kaupallisesti siirrettävät omat lemmikit, jotka tulli tarkastaa osana tullivalvontaa siihen hyväksytyillä rajanylityspaikoilla.

Ei-kaupalliset siirrot kolmansista maista. Omistajan matkustuksen takia mukana siirtyvät omat lemmikit (5 tai alle), joita ei luovuteta tai myydä eteenpäin EU:n alueella.

Tuonti kolmansista maista. EU:n alueelle myytäväksi tai luovutettaviksi tuotavat lemmikkieläimet.

Sisämarkkinakauppa. Sisämarkkinakaupalla tarkoitetaan kaikkia sellaisia elävien eläinten, sperman ja alkuiden siirtoja, jotka tapahtuvat Suomesta toisiin EU-maihin, Norjaan tai Sveitsiin tai näistä maista Suomeen. Eläintautien leviämisen estämiseksi sisämarkkinakauppaa koskevat eläinlajikohtaiset Euroopan Unionin säädökset, joita siirroissa on noudatettava. Osa eläinlajeista vaatii tuojaksi rekisteröitymisen. Lemmikkieläinten (koirat, kissat, fretit) EU-maiden välisiin siirtoihin sovelletaan tiettyjä eläinten terveyttä koskevia vaatimuksia. Näitä vaatimuksia noudatetaan tällä hetkellä voimassa olevan niin kutsutun lemmikkieläinasetuksen (Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 576/2013) mukaisesti. Lemmikkieläinten muulla kuin kaupallisella siirrolla ei saa olla tavoitteena eläimen myynti tai omistajuuden siirto. Lemmikkieläimellä tarkoitetaan eläintä, joka on omistajan tai valtuutetun henkilön mukana siirron aikana ja pysyy tämän vastuulla siirron aikana. Jos koirien, kissojen, frettien tai hillerien yhteismäärä on kuusi tai enemmän tai ne ovat tarkoitettu tuonnin jälkeen myytäväksi tai luovutettaviksi uudelle omistajalle, on noudatettava kaupallisen tuonnin ehtoja; mm. rekisteröityminen tuojaksi, TRACES NT-todistus.

EU:n sisällä kaupallisissa kuljetuksissa terveystodistus laaditaan TRACES NT-järjestelmässä, jonka käyttöoikeudet ovat AVI:n eläinlääkäreillä, valvontaeläinlääkärillä ja joillain kunnaneläinlääkäreillä.

Eläinten vienti EU-maiden ulkopuolelle edellyttää useimmiten eläinten terveyttä koskevaa todistusta. Vientimaan viranomaiset määrittävät ne ehdot, millä vienti voi tapahtua. Viennissä tarvittavia eläinten terveyttä koskevia terveystodistuksia myöntävät Suomessa ainoastaan virkaeläinlääkärit (kunnan-/kaupungin- ja valvontaeläinlääkärit, läänineläinlääkärit, tarkastuseläinlääkärit) omalla toimialueellaan. Koirille, kissoille ja freteille annettavia lemmikkieläinpasseja voivat myöntää myös muut laillistetut eläinlääkärit.

EU-maista tuotaville eläimille pyritään tekemään tuontitarkastuksia siten, että ainakin yksi, mielellään vuoden ensimmäinen tuontierä vuodessa kunkin Ruokaviraston rekisteröinnin vaativan tuojan osalta tarkastetaan. Tarkastuksia tehdään tarpeen mukaan enemmän ja myös ei-rekisteröinnin vaativien tuontien, kuten hevosten, osalta epäilyn perusteella tai riskiperusteisesti ja aiemmin tehdyn tarkastuksen havaintojen perusteella. Tiettyjen eläinten (esim. naudat) kohdalla näytteet otetaan kaikista tuontieristä. Tuoja voi myös pyytää virkaeläinlääkärinä tarkastamaan tuontieläimet. Tarkastukset raportoidaan Traces-järjestelmään. Yhtymän alueelle tuodaan lähinnä naudan sukusoluja ja alkioita, koiria ja hevosia. Koiria tuodaan EU-maiden lisäksi Venäjältä.

Tuonti ja vienti yhtymän alueella. Valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri määrää tuontivaatimukset täyttämättömät eläimet siirto- ja käyttökieltoon eristykseen, kunnes on selvitetty, millaisista puutteista on kyse. Jos puutteita, kuten puuttuvaa tai virheellistä terveystodistusta, ei ole mahdollista täydentää jälkikäteen kohtuullisessa ajassa tai eläinten epäillään levittävän eläintautia, eläimistä voidaan tutkia näytteitä omistajan kustannuksella, eläimet määrätään palautettaviksi tai jos se ei ole mahdollista, lopetettaviksi. Näitä menettelyjä sovelletaan myös laittomasti tuotujen eläinten mahdollisiin jälkeläisiin, alkioihin, sukusoluihin sekä niistä saatuihin tuotteisiin. Valvonta- tai kunnaneläinlääkäri ilmoittaa laittomista tuontieristä aluehallintovirastoon hallintopäätöksen tekoa varten.

EU:n alueella tapahtuvista laittomista tuonneista hallintopäätökset tekee aluehallintovirasto ja EU:n ulkopuolisista Ruokavirasto. Palauttaminen toiseen EU-maahan vaatii yhteydenoton vastaanottajamaan viranomaisiin, jotta varmistetaan että vastaanottajamaa hyväksyy erän palauttamisen. Eläimistä otetaan tarvittaessa näytteitä Ruokavirastoon. Mahdolliset raadot hävitetään sivutuoteasetuksen mukaisesti tautiriski huomioiden. Tapauskohtaisesti harkitaan tutkintapyynnön tekemistä poliisille. Tutkintapyyntö tehdään aina tahallisista ja toistuvista rikkomuksista.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella kunnaneläinlääkärit suorittavat vientitarkastuksia pääasiassa lemmikkieläimille, joita kuljetetaan näyttelyihin tai lomamatkoille mukaan. Yleisimpiä kohdemaita ovat Venäjä, Baltian maat, Ruotsi, Norja ja eteläisen Euroopan maat. Tarkastukset ja todistuksen kirjoittaminen tapahtuvat vastaanotoilla normaalin pieneläinpraktiikan yhteydessä, ja kustannuksista vastaa eläimen omistaja.

Hevosten vientiä yhtymän alueella tapahtuu säännöllisesti. Kaikista hevosten vienneistä on tehtävä tarvittava todistus TRACES-järjestelmässä. Poikkeuksena ovat tietyt ehdot täyttävät kilpailumatkat Pohjoismaihin, jolloin terveystodistusta ja eläinlääkärintarkastusta ei vaadita. Venäjän viennissä vaaditaan lisäksi näytteiden otto ja erikseen Ruokavirastosta tilattavat lomakkeet. Yhtymän alueella tapahtuu myös nautojen myyntiä Venäjälle ja Baltiaan. Kalanpoikasten vienti Venäjälle vaatii tietyt tutkimukset Ruokavirastossa sekä Ruokavirastosta tilattavan Venäjän vientitodistuksen.

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella Viking Genetics Finland Oy harjoittaa elävien sonnien, naudan sukusolujen ja alkioiden vientiä EU:n sisämarkkinoille ja EU:n ulkopuolisiin maihin sekä tuontia EU:n alueelta. Valvontaeläinlääkäri tai kunnaneläinlääkäri tekee vientitarkastukset ja -todistukset toimijan kustannuksella.

Vastuhenkilö: valvontaeläinlääkäri

TRACES-käyttöoikeudet lisäksi: Marita Johansson ja Taina Rautell

5.4.9 Lääkkeiden käytön valvonta

Eläinlääkärit antavat ohjeita ja neuvoja eläinlääkkeiden oikeasta käytöstä, varoajoista ja kirjanpitovaatimuksista eläinten omistajille sekä vastaanotto- että tilakäynneillä hoitotapahtuman yhteydessä. Selvitys eläinlääkäriin käyttämisestä ja luovuttamisesta lääkkeistä annetaan eläimen omistajalle viipymättä. Selvitys sisältää kaikki lääkelainsäädännön määräämät tiedot. Kirjallinen lääkeselvitys annetaan potilaskäynnillä joko paperisena tulosteena tai sähköpostina. Mikäli tämä ei ole mahdollista, lääkitysselvitys toimitetaan seuraavana päivänä postiin tai sähköpostiin. Tuotantoeläimille jaettavaksi on laadittu ohje ”Tuotantoeläimelle annettuja lääkkeitä koskevaan kirjanpitoon kirjattavat tiedot”, jota voidaan jakaa tilakäyntien ja tarkastusten yhteydessä.

Nauta- ja sikatilojen vapaaehtoisilla terveydenhuoltokäynneillä tarkastellaan tilan lääkkeiden käyttöä ja tarvittaessa terveydenhuoltosuunnitelmaan kirjataan ohjeita toimintatapojen parantamiseksi. Eläinsuojelulain mukaisilla ammattimaisen eläintenpidon tarkastuksilla erityisesti hevosalleille kiinnitetään huomiota lääkkeiden käyttöön ja säilytykseen ja annetaan neuvontaa muun muassa kirjanpitovaatimuksista.

Lääkkeiden käytön valvontaa suoritetaan maidontuotantotiloilla tehtävillä hygieniatarkastuksilla. Lisäksi tarkastetaan tilat, joilla syytä epäillä väärinkäytöksiä, sekä tilat, joilla on todettu lääkettä elintarvikkeissa teurastamoiden ja meijereiden tekemässä valvonnassa. Tarkastuksilla käydään läpi lääkkeiden säilytys, oikea käyttö, lääkittyjen eläinten merkitseminen, varoajojen noudattaminen ja jäämättestaus sekä lääkekirjanpito.

Eläinlääkäreille tuli vuonna 2022 velvoite mikrobilääkkeiden käyttötietojen raportoimisesta Ruokavirastolle vetportti-järjestelmän kautta. Kunnaneläinlääkärien käytössä oleva potilasohjelma on yhteensopiva Ruokaviraston järjestelmän kanssa, mikä mahdollistaa tietojen automaattisen siirtymisen. Kukin kunnaneläinlääkäri tarkistaa säännöllisesti kuukausittain vetportista, että mikrobilääkkeiden käyttötiedot ovat siirtyneet asianmukaisesti järjestelmään.

5.5. Vahvistetut maksut

5.5.1 Klinikkamaksut

Maksu peritään kaikista vastaanottokäynneistä sekä yhtymän omistuksessa olevien laitteiden käytöstä tilakäynneillä. Vastaanottokäyntien klinikkamaksut määräytyvät sekä virka-että päivystysaikana käytetyn ajan mukaisesti 10 - 50 euron välillä (alv 0).

5.5.2 Asiakasmaksut

Kunnan valvontatehtävien suorittamisesta peritään Hollolan kunnan ympäristöterveyslautakunnan vahvistaman ympäristöterveydenhuollon taksan mukainen asiakasmaksu. Maksutaksassa on esitetty valvontatehtäville ajankäyttöön perustuvat maksut.

5.5.3 Päivystyspuhelinmaksut

Päivystyspuhelinmaksut:

- keskitetty hyötyeläinpäivystysnumero klo 8 - 20: 2,035 €/min, klo 20 - 8: 4,006 €/min
- keskitetty pieneläinpäivystysnumero klo 8 - 20: 2,035 €/min, klo 20 - 8: 4,006 €/min.

5.5.4 Subventiot 2022

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden alueella subventioista päättää kukin jäsenkunta erikseen ja maksut menevät kuntien määrärahoista. Subventioita on käytössä ainoastaan pohjoisella alueella seuraavissa kunnissa:

Asikkala

– matkakorvauksista: omavastuu 31,00 €, sis. alv

Hartola ja Sysmä

– käyntimaksu ja matkakorvaus: omavastuu lasketaan edellisten summasta ja vastaa suuruudeltaan 15 km:n etäisyydelle tehtyä sairausmatkaa, tällä hetkellä 52,72 €

– toimenpidemaksu: omavastuut Sysmä 40 €, Hartola 100 €, maksimi kunnan osuus 80 € lasketaan verottomista summista, omistaja maksaa koko alv:n. Ei ilta- ym. korotuksia.

Padasjoki

– käyntimaksu: omavastuu 56,61 €

– matkakorvaus 36,46 €

– toimenpide: 49,60 € (maksimi kunnan osuus 99,20 €)

Summat sisältävät alv:n, ei ilta- ym. korotuksia

Kunnaneläinlääkärien Provet- ohjelma laskee subventio-osuudet ja vähentää tämän tuottajan laskusta. Eläinlääkäri laskuttaa keskitetysti summat kunnilta. Mikäli tämä ei ole mahdollista, tilalle jätetään kuntakohtainen subventiolaskelma, jonka avulla tuottaja voi hakea korvauksen itse kunnalta.

5.6 Asiakasvalitukset

Asiakasvalitus voi tulla postin, sähköpostin tai palautesivujen välityksellä. Valitus ohjataan eläinlääkintähuollon päällikölle, joka päättää valitukseen liittyvistä jatkotoimenpiteistä. Valitus toimitetaan tiedoksi myös ympäristöterveysjohtajalle. Käsittelyyn pyydetään hoitoon osallistuneiden sekä vastaavan esimiehen selvitykset sekä mahdolliset asiakirjat. Tapaukset pyritään käsittelemään mahdollisimman nopeasti ja eläinlääkintähuollon päällikkö tai ympäristöterveysjohtaja laatii vastineen selvitysten perusteella. Vastine ja selvitykset lähetetään valituksen tekijälle. Tapauskohtaisesti asia voidaan siirtää eläinlääkintävahinkojen

arviolautakunnan käsiteltäväksi edellä mainittujen selvitysten kera. Asiakas voi valittaa myös itse kyseiseen lautakuntaan. Lautakunta pyytää asiaan vastinetta asianosaiselta eläinlääkäriltä. Tällöin toimitaan kuten edellä ja asiakirjat toimitetaan lautakunnalle.

5.7 Vakuutukset

Päijät-Hämeen ympäristöterveyden vakuutukset ovat If-vakuutusyhtiössä.

Tapaturmat ilmoitetaan WPro-työturvallisuusohjelmassa, mitä kautta tiedot siirtyvät vakuutusyhtiölle.

5.8 Tilastointi

Eläinlääkärit pitävät tilastoa vastaanottokäynneistä, sairasmatoista ja valvontakäynneistä. Käynnit on eritelty virka-aikaan ja päivystysaikaan sekä lisäksi jaettu useampaan eri luokkaan ajan käytön mukaan. Vuoden 2021 tilastot liitteenä (liite 1, liite 2 ja liite 3). Myös valvontaeläinlääkärit pitävät tilastoa valvontatehtävistä (liite 5).

5.9 Seuranta ja raportointi

Valvontasuunnitelman toteutumista seurataan laatimalla eläinlääkintähuollon suunnitelman toteutumisen arviointiraportti Ruokaviraston ohjeistuksen mukaisesti. Raportti toimitetaan vuosittain ympäristöterveyslautakunnan käsiteltäväksi sekä AVI:lle maaliskuun loppuun mennessä ympäristöterveydenhuollon valvontayksikötietojen hallintajärjestelmän (VYHA) kautta. Raportissa käsitellään mm. seuraavia asioita:

- eläinlääkäripalvelujen saatavuus ja laatu
- eläinlääkäripäivystyksen toteutuminen
- ostopalvelujen laadun arviointi
- arvio yksityisistä eläinlääkäripalveluista
- tuotantoeläinten terveydenhuoltopalvelujen saatavuus
- työjärjestelyt kiireellisen ja ajanvarausperusteisen työn kesken
- eläinsuojeluvalvonnan toteutumisen kuvaus
- pätevyyden ja osaamisen varmistaminen
- valvontaeläinlääkäreiden perehdyttäminen
- vaadittavat toimenpiteet, jotta tavoitteisiin päästäisiin
- toiminnan kehittämistarpeet.

Valvontasuunnitelmassa esitettyjen tavoitteiden toteutumista seurataan myös toimintavuoden kuluessa. Valvontatehtävissä, joista on mahdollisuus saada korvausta valtion varoista, johto ja vastuu toiminnan toteutumisesta on valvontaeläinlääkärillä ja muissa valvontatehtävissä eläinlääkintähuollon päälliköllä. Suunnitelman toteutumista seurataan eläinlääkinnän tulosalueen kokouksissa. Tämän lisäksi seurataan talousarvioon kirjattujen eläinlääkinnän suoritteiden, kuten vastaanottokäyntien, sairasmatojen, valvontakäyntien sekä päivystysuoritteiden toteutumista kuukausittain.

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

LIITE 1 SUORITETILASTON YHTEENVETO 2021, HYÖTYELÄIMET JA PIENELÄIMET

PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOINTIKUNTAYHTYMÄ/ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO																											
ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON SUORITTEET/YHTEENVETO																											
HYÖTY- JA PIENELÄIMET YHTEENSÄ																											
2021																											
VIRKA-AIKANA																											
PÄIVYSTYSAIKANA																											
VIRKA- JA PÄIVYSTYSAIKAISET YHTEENSÄ																											
Kunta/kustannuspaikka 200240200	1 Sainasmaika			2 Vastaanottokäynti			3 Tarkastuskäynti			4 Sainasmaika			5 Vastaanottokäynti			6 Takapäivystys			Sairamatkat yhteensä, virka- ja päivystysaikana			Vastaanottokäynti, virka- ja päivystysaikana			Tarkastuskäynti, virka- ja päivystysaikana		
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c
Asikkala	14	13	8	76	20	20	2	2	1	6	1	1	4	7	0	15	19	9	77	24	27	2	2				
Hartola	2	12	3	31	12	9	0	4	0	3	1	0	0	1	0	2	15	4	31	12	10	0	4				
Heinola	4	8	1	116	1	0	0	0	0	0	1	5	4	5	0	4	8	2	121	5	5	0	0				
Hollola	6	13	7	80	25	11	6	3	0	5	6	3	7	6	0	6	18	13	83	32	17	6	3				
Iitti	21	14	0	96	3	1	2	0	0	2	2	0	1	2	0	21	16	2	98	4	3	2	0				
Kärkölä	17	10	6	13	21	6	0	0	0	3	1	0	5	1	0	17	13	7	13	26	9	0	0				
Lahti	8	0	0	11	3	1	0	0	2	0	0	16	40	27	1	10	0	0	27	43	29	0	0				
Myrskylä	7	5	1	10	3	0	0	0	0	3	0	1	0	0	0	7	8	1	11	3	0	0	0				
Orimattila	28	16	11	109	34	16	0	2	9	5	1	7	10	8	0	37	21	12	116	44	24	0	2				
Padasjoki	0	1	2	7	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	7	3	1	0	0				
Pukkila	20	0	0	5	4	2	0	0	2	3	2	0	1	3	0	22	3	2	5	5	5	0	0				
Sysmä	4	9	6	37	15	3	0	0	1	0	2	0	0	3	0	5	9	9	37	15	6	0	0				
Ulkokunnat	15	22	5	39	2	0	0	0	0	0	0	1	7	2	0	15	22	5	40	9	2	0	0				
	146	123	50	632	146	72	10	11	15	30	18	34	79	65	11	161	153	68	666	225	136	10	11	1432			

LIITE 2 ERIYTETTY PIENELÄINPÄIVYSTYS

PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOINTIKUNTAYHTYMÄ/ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO			
ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON SUORITTEET/YHTEENVETO			
PIENELÄIMET			
vuosi			
2021			
5 Vastaanottokäynti			
Kunta/kustannuspaikka 200240200	a < 1/2 h	b 1/2 -1 h	c > 1 h
Asikkala	13		24
Hartola	4		4
Heinola	34		52
Hollola	57		60
Iitti	5		8
Kärkölä	7		18
Lahti	308		475
Myrskylä	1		3
Orimattila	41		64
Padasjoki	1		1
Pukkila	2		5
Sysmä	5		8
Ulkokunnat	33		71
	511		793
			669
			1973

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

LIITE 3 KUNNANELÄINLÄÄKÄRIT

PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOITIKUNTAYHTYMÄ/ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO																													
ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON SUORITTEET/YHTEENVETO															vuosi	2021													
HYÖTYELÄIMET																													
Kunta/kustannuspaikka 200240200	VRKA-AIKANA						PÄIVYSTYSAIKANA									6 Takapäilystys													
	1 Sairasmatka			2 Vastaanottokäynti			3 Tarkastuskäynti		4 Sairasmatka			5 Vastaanottokäynti																	
	a < 1/2 h	b 1 - 2 h	c > 2 h	a < 1/2 h	b 1/2 - 1 h	c > 1 h	a < 2 h	b > 2 h	a 1/2 - 1 h	b 1 - 2 h	c > 2 h	a < 1/2 h	b 1/2 - 1 h	c > 1 h															
Asikkala	80	184	72	872	426	127	9	6	4	27	27	10	17	19	0														
Hartola	43	85	59	353	175	91	1	7	5	15	18	2	3	5	0														
Heinola	35	83	9	1417	154	29	0	0	11	23	15	16	21	15	0														
Hollola	69	150	50	853	305	126	8	6	7	30	36	14	47	17	1														
Iitti	170	127	22	1054	109	30	2	0	4	6	12	2	3	2	0														
Kärkölä	145	118	70	283	222	120	1	0	37	35	17	7	9	7	1														
Lahti	47	23	1	140	82	24	0	0	17	34	29	64	145	60	15														
Myrskylä	84	27	13	71	34	19	0	0	16	10	5	5	4	3	0														
Orimattila	362	215	99	1103	387	191	2	8	133	63	29	80	61	58	0														
Padasjoki	2	7	23	32	27	7	0	0	0	3	3	0	1	1	0														
Pukkila	170	32	16	73	34	55	3	0	45	20	8	10	9	7	0														
Sysmä	73	138	59	400	292	100	0	0	9	27	44	1	6	4	0														
Ulkokunnat	124	216	84	364	102	50	0	3	0	4	1	4	8	4	0														
Sairasmatkat yht.	1404	1405	577						288	297	244																		
Kaikki yhteensä	1404	1405	577	7015	2349	969	26	30	288	297	244	215	334	202	17														

LIITE 4 VALVONTAELÄINLÄÄKÄRIT

PÄIJÄT-HÄMEEN HYVINVOITIKUNTA YHTYMÄ/ELÄINLÄÄKINTÄHUOLTO																										
VALVONTAELÄINLÄÄKÄRIN SUORITTEET															vuosi	2021										
Kunta/kustannuspaikka 200240200	VALVONTATEHTÄVÄT												KAIKKI YHTEENSÄ													
	1 Eläinsuojelu			2 Eläintauti			3 Sivutuote		4 Tuontija vienti		5 Muut (esim. antibioottikihingot, vieras aine)															
	a < 2h	b > 2 h	c ohari	a < 2h	b > 2 h	Eläintauti käynnit yht.	a < 2 h	b > 2 h	a < 2 h	b > 2 h	Tuontija vienti yht.	a < 2 h	b > 2 h	Muut yht.												
Asikkala	7	13	3	20	2	1	3	0	0	0	1	0	0	0	24											
Hartola	2	13	1	15	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15											
Heinola	6	8	10	14	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	16											
Hollola	7	8	6	15	9	4	13	0	1	1	93	5	98	0	127											
Iitti	4	6	5	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10											
Kärkölä	4	5	2	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9											
Lahti	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0											
Myrskylä	7	2	1	9	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	10											
Orimattila	27	13	14	40	1	12	13	0	0	6	2	8	0	2	63											
Padasjoki	1	9	1	10	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	11											
Pukkila	2	2	1	4	0	2	2	0	0	0	0	0	0	0	6											
Sysmä	0	14	0	14	0	0	0	0	0	6	0	0	2	2	16											
Ulkokunnat	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1											
	67	94	44	161	12	22	34	0	2	2	99	8	107	4	308											

LIITE 5 RESURSSITAUUKKO

Kunta / Ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alue	
Päijät-Hämeen ympäristöterveys	
1. ELÄINMÄÄRÄT KUNNAN ALUEELLA	
a. Tuotantoeläintilat	Lkm
Nautojen pitopaikat	312
Sikojen pitopaikat	20
Lampaiden ja vuohien pitopaikka	102
Hevosten pitopaikat	358
Siipikarjan pitopaikat	693
Vesiviljelylaitokset	16
Turkistarhat	0
Tarhatun riistan pitopaikat	6
Mehiläistarhat	84
Muut tuotantoeläinyksiköt	
b. Lemmikit	Lkm
Arvio lemmikkien määrästä	10875
2. ELÄINLÄÄKÄRIPALVELUT	
a. Terveystuotosopimukset	Lkm
Nauta	Lkm
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	216
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	162
Terveystuotopitopaikkojen osuus (% kaikista nautatiloista)	70 %
Siat	Lkm
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	15
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	6
Terveystuotopitopaikkojen osuus (% kaikista sikatiloista)	75 %
Siipikarja	Lkm
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveystuotopitopaikkojen osuus (% kaikista siipikarjatilastoista)	0 %
Muut terveydenhuoltosopimukset	Lkm
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus	0
Pitopaikat, joilla terveydenhuoltosopimus kunnaneläinlääkärin kanssa	0
Terveystuototyön resurssitarve (hvt)	1,5 hvt
b. Muut kunnan eläinlääkäripalvelut, arvio palvelutarpeesta	Lkm
Sairaskäynnit tiloilla (muu kuin terveydenhuolto)	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	3 150
Sairaskäynnit päivystysaikana	780
Sairaskäynnit pieneläinvastaanotolla	Lkm
Sairaskäynnit virka-aikana	9560
Sairaskäynnit päivystysaikana	3000
Kunnan eläinlääkäripalveluiden resurssitarve (hvt)	8 hvt
3. ELÄINTEN TERVEYDEN VALVONTA	
a. Terveysvalvonta	Lkm
Pakolliseen zoonosivalvontaan ja vapaaehtoiseen terveysvalvontaan	Lkm
Siipikarjan salmonellavalvontaohjelmaan kuuluvat pitopaikat	21
Uudistuseläimiä tuottavat sikojen pitopaikat	
Pitopaikat, jotka toimittavat nautoja keinosiemennysasemille	

Ympäristöterveydenhuollon yhteinen valvontasuunnitelma 2020 - 2024

Raakamaitoa luovuttavat nautojen pitopaikat	3
Vapaaehtoiseen terveystarkkailuun kuuluvat tilat	Lkm
Maedi-visna / CAE	0
Lohikalajien bakteeriperäinen munuaistauti (BKD)	3
b. Muu eläinten terveyden valvonta	
Eläinten terveyden valvonnan resurssitarve (htv)	0,2 htv

4. SIVUTUOTEVALVONTA

	Lkm
Sivutuotealan laitokset ja toimijat; hyväksyntä, rekisteröinti ja valvonta	1
Raatojen ja kotiteurastuksen sivutuotteiden hävityksen valvonta, mukaan lukien kalankasvatuslaitosten sivutuotevalvonta	1
Haaskatoiminnan valvonta	8
Turkiseläinten laajuisen käytön valvonta	
Sisämarkkinakaupan, tuonnin ja viennin valvonta	1
Sivutuotevalvonnan resurssitarve (htv)	0,05 htv

5. ELÄINTEN HYVINVOINNIN VALVONTA

a. Ilmoituksenvaraiset kohteet	Lkm
Kennelit	19
Hevostallit	114
Riistanhoidolliset tarhat	1
Lihan, munien tai siitoseläinten tuotantotarhat	10
Eläinkaupat	
Eläinhuolto	6
b. Epäilyyn perustuvat eläinsuojelutarkastukset	Lkm
Arvio epäilyyn perustuvista tarkastuksista	350
c. Muu eläinten hyvinvoinnin valvonta	20
Eläinten hyvinvoinnin valvonnan resurssitarve (htv)	2,4 htv

6. ELÄINLÄÄKINTÄHUOLLON HENKILÖRESURSSIT

a. Eläinlääkärit	Htv
Eläinlääkäripalvelut	9,5
Eläinten terveyden valvonta	0,2
Sivutuotevalvonta	0,05
Eläinten hyvinvoinnin valvonta	2,4
Elintarvikevalvonta	0,2
Muut tehtävät	0,55
Eläinlääkärit yhteensä	12,9
Päivystykseen osallistuvien eläinlääkärien määrä (lkm)	9 lkm
b. Muut kuin eläinlääkärit	Htv
Eläinhoitaja/avustaja	
Terveystarkastajan tekemä eläinsuojeluvalvonta	
Muut tehtävät	0,75
Muut kuin eläinlääkärit yhteensä	0,75
Ostopalvelut eläinlääkintähuollossa (sanallinen kuvaus)	
Ostopalveluiden laajuus ja laatu: Orimattilan länsiosan peruseläinlääkinnän palvelut mukaan lukien terveydenhuolto on järjestetty erillisellä ostopalvelusopimuksella Helsingin yliopiston tuotantoeläinsairaalaalta. Eriytetty pieneläinpäivystys ostetaan viikonloppuisin ja arkipäivinä eläinlääkäriasemalta Lahdesta. Päivystyskäyntien määrä yhteensä 1 973 kpl v. 2021. Päijät-Hämeen ympäristöterveys tuottaa eläinlääkäripäivystysjärjestelmän myös Lahden kaupungille, josta päivystykseen osallistuu 2-3 eläinlääkärinä.	